PM399

Biblioteca Bucureștilor

7
Iulie
2005

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

BIBLIOTECA METRO
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 29138

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

IULIU RAȚIU

– 75 de ani –

"La sfârşitul, totuşi, fără… sfârşit al acestei **ISTORII**, *care nu este numai aşa cum a fost, ci şi aşa cum a fost percepută de mine (ajutat şi de gândurile altora), – un document revelator: I. B. Singer, laureatul Premiului Nobel pentru literatură pe anul 1978, aflat la Stockholm pentru a-şi primi însemnele distincției, a spus: «Există 500 de motive pentru care am început să scriu pentru copii, dar, ca să economisesc timpul, voi înşira doar zece din ele. Nr. 1. Copiii citesc mai cu seamă cărți, nu reviste. Nr. 2. Ei nu dau doi bani pe critică. Nr. 3. Copiii nu citesc pentru a-şi găsi identitatea. Nr. 4. Ei nu citesc pentru a se elibera de complexe. Nr. 5. Ei nu fac caz de psihologie. Nr. 6. Ei detestă sociologia. Nr. 7. Ei nu încearcă să înțeleagă pe Kafka sau* **Finnegan's Wake**. *Nr. 8. Ei cred încă în bine, în familie, în zâne şi vrăjitoare, în logică, în claritate, în punctuație şi alte asemenea vechituri. Nr. 9. Lor le plac povestirile interesante, nu comentariile, îndreptarele şi notele de subsol. Nr. 10. Când o carte este plicticoasă, ei cască fără să se jeneze»".*

O istorie a literaturii pentru copii şi adolescenți

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureștii de altădată

Tudor ARGHEZI – Urbea 2
Georgeta FILITTI – Arhive bucureştene – Amira 5
Florin PREDA – Memoria caselor – Casa Memorială "Liviu Rebreanu" 8

Patrimoniu 9

Istoria cărții

Francesco DE SANCTIS – *Istoria Literaturii Italiene* 10

Autografe contemporane

Ion MURGEANU – Sonetele viei 12

Meridian biblioteconomic

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București
Sergiu GĂBUREAC – Dotări, organizări şi reorganizări 14
Radu VLĂDUȚ – Din mai până în iunie 15
Secvențe 17

EBLIDA – Orizonturi. Programe. Inițiative 18
Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (IV – V) ...20

Eveniment
Relații culturale București – Beijing 28

Răsfoiri
Theodor DAMIAN – Rugăciunea unui dac: Poemul ca binecuvântare şi blestem 29
Constantin C. GIURESCU – Pădurea şi onomastica 31

Catalog 36

Agenda culturală

Al VI-lea Congres Internațional de Dacologie "Kogaion 2005" 38
"Oglinzi paralele" 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Urbea

Tudor ARGHEZI

Bucureștii nu sunt un oraș standardizat și construit în serie, de la un capăt la altul. În București sunt adunate mai multe orașe și tîrguri cu cîte o caracteristică particulară. Varietatea, datorită absenței unui plan de sistematizare inițial și inspirației personale a fiecărui constructor și necesității cum a înțeles-o el de a-și adapta clădirea unei situații de fantezie, fără să se gîndească la o estetică ordonată, care dă aglomerațiilor dense o ținută geometrică și o ireproșabilă croială de vitrină, e rezultatul întîmplării. Urbanismul, care a reglementat în toată Europa contrastele, simetriile și alternanțele dintre suprafețele clădite și zonele numite verzi, a fost surprins să găsească la ivirea lui pe lume, aici, un oraș într-o grădină, gata făcut, și s-a simțit destul de contrariat în ceea ce privește organizarea științifică municipală. E o tradiție ca fiece locuință, cît de neînsemnată, cu prispă și cu stîlpii de sprijin ai streașinii, să aibă, pe lîngă gospodina cu tulpan a casei, care le stropește după-amiaza, și cîteva brazde de mușcată, garoafe și zorele, o boltă de viță și pomi. De sus, orașul se arată ca o vastă livadă clădită pentru tihna unei populații de cetățeni mijlocii, dominat de clopotnițe și cupole. Un aer aproape mînăstiresc a rămas în multe colțuri de cartiere, de contemplare, și unele străzi par încă și azi că duc printre chilii la un arhondaric. Cele mai multe biserici cu un trecut au fost mînăstiri, dintre care au rămas trei întregi, Antim, Mitropolia și Icoana, și caracterul împărtășit de toate clădirile vechi boierești, prezent și astăzi în cîteva resturi de timp, a influențat și arhitectura nouă în căutarea unui stil concordant cu trecutul. Pînă dăunăzi, viața civilă a fost intim legată de viața religioasă monastică...

Puncte: *Patriarhia* cu catedrala domnească pe măgura cea mai înaltă, la care suie marele povîrniș gol. Profilul vechei biserici, care ar fi trebuit să fie emblema de caracter a capitalei, e un model de echilibru arhitectural. Formele, proporțiile și distanțele dintre turle demonstrează rafinamentul de gust al domnitorului care a zidit-o mai apropiată de cer, un fericit ansamblu de siluete. Sunt poate singurele turle care înlătură influențele și regulele, amintite de alte monumente. Ele se ridică oprite brusc pe verticală, retezate scurt, și vîrfurile lor de creioane boante se înconvoaie dulce pe streașina poligonală, ca niște umbrele japoneze.

Ateneul, o tiară monumentală.

Parcul Filaret, fostă pădure, convertită în grădină.

Grădina Botanică, splendoare izolată și calmă a orașului, care, lipsindu-i castelul de o mie de ani ca să-i afirme vechimea, își împrumută siluetele Palatului Cotroceni, de peste drum, cu parcul căruia se confundă.

Herăstrăul, oraș proaspăt de oglinzi pe ape. Continuarea elegantă a cartierului Filipescu și a Bordeiului, două localități de litoral.

Calea Moșilor, din Bulevard, spre stînga, are o biserică și o răscruce cu numele Olari și Zece Mese, de unde se păstrează aproape intactă, pînă în răspîntiile ramificate ale Oborului, vechea ei înfățișare de drum de hanuri și ospătării. Străbați toată strada luminoasă cu o impresie de libertate, care pînă în dreptul ei ți-ar fi lipsit. Nimic nu mai aduce aminte orașul, ținuta, moravurile, și aspectele. O altă lume mișună între trotuare și prăvălii, o lume locală care-și ia stilul și franchețea de la felul ei de îndeletniciri, materiile directe ale pămîntului, porumbul, grîul, ovăzul, orzul, vinul, dobitoacele, pasările și, de la schimbul dintre ele, prin mîinile muncite ale celor ce se străduiesc și recoltează.

Adeseori, rîndul clădirilor e întrerupt de un gol rotund, din intervalul căruia o priveliște laterală, neașteptată, modifică peisajul: o poartă mare, cu bolta de zid, a fost dată în două lături de pereți, îi rupe continuitatea și-l suprimă, lăsînd vederea slobodă într-o curte surprinzător de adîncă și clădită de jurîmprejur. Fostele grajduri și remize, de pe timpul cailor și al vehiculelor trase de ei, fostele popasuri de căruțe și briști sosite la tîrgul bisăptămînal Obor, în capitală. O stradă oblică pe arteră, numită pînă de curînd a Birjarilor, a fost locuită pînă acum cincizeci de ani exclusiv de niște colonii ale sectei dispărute a evanghelistului Matei.

Am văzut, în copilărie, la un Toader, întocmirea mînăstirească a unui grup de birjari ai sectei scapete, cel mai strălucit birjar din Europa, al celor mai frumoase trăsuri, ca niște balcoane pe roate. Pentru arătarea boierilor de-a fuga și la pas, din cap la picioare, ca în vitrină, ele staționau în fața Teatrului Național, sîcîite de nerăbdarea cailor, bătînd potcoavele pe loc și scînteind granitul. O simpatie amestecată cu mîhnire îi făceau pe birjarii, zbîrciți ca babele, să prefere cailor, îmblînziți prin jugănire, armăsarii. Herghelia frontului cu carnea tremurată în licăriri ondulate de spasm și fiori, spuma din zăbale și hamuri, pretutindeni unde voluptatea atingerii freca de curele mușchii, la piept și la coapse, asudați, încît corpurile negre și roaibe, frămîntate și stăpînite cu greu, păreau că secretează smîntînă. Sutele de copite tresăreau într-un singur nechez. Coamele împletite în panglici roșii cu vîrfurile libere, fluturînd pe grumaz, se răscoleau odată toate și scînteiau catarămile nichelate.

Vizitii în odăjdii de catifea albastră purtau comanacul de samur sau astrahan, tras pe sprînceană, sau, uneori, ca la Petersburg, un joben turtit, cu marginile sucite, ca o ciupercă stilizată, care le făceau capete de pisici. Ca să nu fie deocheați, armăsarilor li se anina și într-un perciune al frunții o funtă înnodată ca o garoafă.

În zilele cu climat nehotărît, carîta lua locul birjei deschise. În fotoliul adînc din cutia cu două uși laterale, capitonată cu catifea, mireasa și decolteul ei de atlaz punctat de un

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

scarabeu de zmarald pe lanț erau garantate pînă la biserică, iar doamna cu mînușile trase pe coatele trandafirii, cu binoclul de sidef și evantaliul de pene de struț, acoperită cu o ghirlandă de fulgi aruncată pe umeri, era dusă în trap la teatru și înapoi la «Capșa», restaurantul «ales» și «discret» al elegantelor bogate de odinioară. «Muscalul», pe capră, sta în intemperie.

Casa «Capșa», care era mai mult și decît un restaurant, și decît o cofetărie, și decît un hotel, contemporană s-ar fi zis cu secolul al XVII-lea la sfîrșit, se vede și azi, schimbată puțin, cu fațada ei, cu mobilierul ei, cu perdelele ei de atunci, și ar fi de dorit, pentru particularitățile subtile ale Bucureștilor, să nu se schimbe niciodată, în colțul unde rezidează.

Muscalii locuiau în case și curți închise, cu o singură ieșire în Calea Moșilor sau a Birjarilor și cu ferestrele interioare pe două galerii, în stînga bărbații și în dreapta soțiile, a căror stîrpire de feminitate se făcea la sîni. Femeile, despărțite de motivele cochetăriei, maici fără vîrste, la toate vîrstele, și deosebite de bărbați numai prin portul fustei, erau îmbrăcate ca păpușile de lemn, în stămburi colorate viu și cu fața înfășurată în basmaua cu flori legată la bărbie. Ele îngrijeau exclusiv interiorul comunității. Starostele era mai mare peste tovarășii lui, ca mai bătrîn: autoritatea venea de la numărul anilor și al zbîrciturilor, neavînd de unde purcede de altundeva, de la avere, concurență sau ranguri, și de înțelepți toți muscalii erau înțelepți... Armăsarii lui Toader erau numai atît ai lui Toader întrucît ei îl cunoșteau prietenește și se lăsau în hamurile și mîinile lui cu docilitate.

În fundul curții se întindeau grajdurile și remizele de birji, carîte, sănii și căruțe de transportat furajul în podul care acoperea schitul întreg. Săniile, romantice gondole, erau bijuteriile Bucureștilor de iarnă, cu iernile grele de odinioară, cînd pătura imaculată a zăpezii, nemînjită de circulația mecanică, rămînea, pînă primăvara, pură. Sania suna din zeci de zurgălăi, și valtrapul, urzit cu ochiuri, ca o plasă, acoperea caii cu o togă de dantelă.

Capitala e în bună parte încă și azi un oraș pentru vehiculele cu cai, care cer un ansamblu adecvat, case, străzi și curți de un anume fel, nefiind adaptată în întregime circulației motorizate, care cere un oraș neted, uniform lunecos, cenușiu și rece, de beton, un oraș de uzini, de viață și de confort. Totuși, nicio capitală n-are proporțional o mișcare de limuzine luxoase mai intensă.

În vechea gospodărie, grajdul avea o poezie a lui. Caii, înlăturați din viața orașului, ale căruia interese de igienă comunală au tendința să-i suprime pe toți, schimbă odată cu aspectul și moralul. Omul se apropie tot mai mult de ciment și beton, pe cît se depărtează de cal, de bou, de pasăre și de pădure, cu o compensație în perspectivă, mișcarea talazelor și apelor, cînd a putut să aibă norocul așezării pe fluviu sau la Mare.

O trăsură care a dispărut după diligență s-a chemat trăsura «de Herasca». Mai circula acum vreo treizeci de ani în convoaie... Era un vagon scurt, închis, cu două canapele, îmbrăcate în piele, cu acoperișul scurt, pentru șase și opt mușterii. Golul ușii se închidea de ploaie cu un burduf pe cătărămi. Zile întregi puteai să călătorești pe arcurile ei pînă la Craiova, întîrziind vreo două zile la Pitești, la Slatina, la tîrgurile săptămînale, unde carele cu borangic auriu răsucit în sculuri groase veneau din județe pentru țesători.

Mijlocul acestei mînăstiri de scapeți birjari era întotdeauna înfrumusețat de o grădină ascunsă de ziduri, cu toate

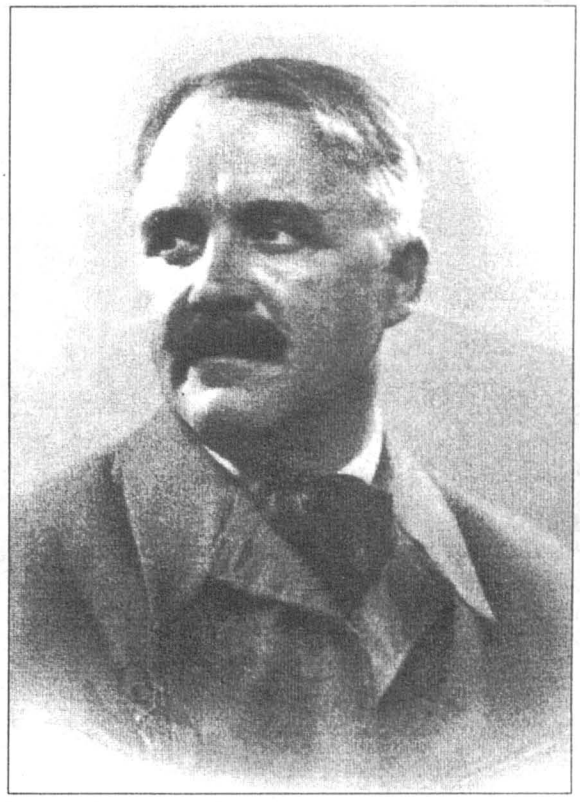

florile uzuale, de la busuioc la indrușaim, cu o prisacă în flori, mierea fiind condimentul de căpetenie al turtei dulci, încrustată cu migdale.

Oborul. Vechea piață a sătenilor din județ, negustători, cumpărători și vînzători. Prăvăliile interioare și exterioare, grămezile nesfîrșite de mărfuri pe marginile pestrițe ale șoselelor, bulevardelor și străzilor tîrgului, masa variată și agitată, continuă, a populației, dau un aspect unic întinselor împrejurimi ale punctelor din care se ramifică în mii de tablouri viața giganticului centru de aprovizionare.

Piețele, ca și țările, ca și limbile, se fac de la sine, se articulează tarabă cu tarabă, negoț cu negoț, veac cu veac, pînă la expresia de viață ce nu se mai poate explica.

Animația din Obor, ca toate aspectele Bucureștilor, transportată cu pensula pe pînză și cu creioanele pe hîrtie, ar putea da în artă unul din nesfîrșitele motive documentare. Ar fi de dorit ca și pictorii să-și ia bastonul de plimbare și odată cu el cutia de pictură sau cel puțin carnetul de schițe. În tinerețile lui, Ștefan Luchian, care nu e numai un mare artist român, de cînd a trecut peste cîte-țări, rodea un măr lîngă șevalet și «vopsele», cum le numea el, prin mahalalele vechi ale orașului nostru.

Să notăm în treacăt unele aspecte din ce era Oborul cu ani în urmă:

Olărie, amfore de lut, sonore, încercate de cumpărători cu o bătaie a degetului în pereții cu zmalțuri. Niciodată două oale n-au adus din pămînt două glasuri și două cîntece la fel. Urcioarele din care plugarul suge o apă răcorită, pe țîța cu țîmburuc, sfeșnice, solnițe, țoiuri, legături de cești vîndute cu duzina pe o sfoară, strachini adînci. Ulcelele poroase care se vindeau la cîrciumă odată cu jumătatea de litru de vin din ele, erau duse la gură totdeauna noi. După ce le golea, consumatorul da cu ele de pămînt. Olarul a inventat și un instrument muzical, ocarina cu apă, care fluieră ca un pietruș. Acelaș olar e autorul industriei pierdute, după ce au fost născocite

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

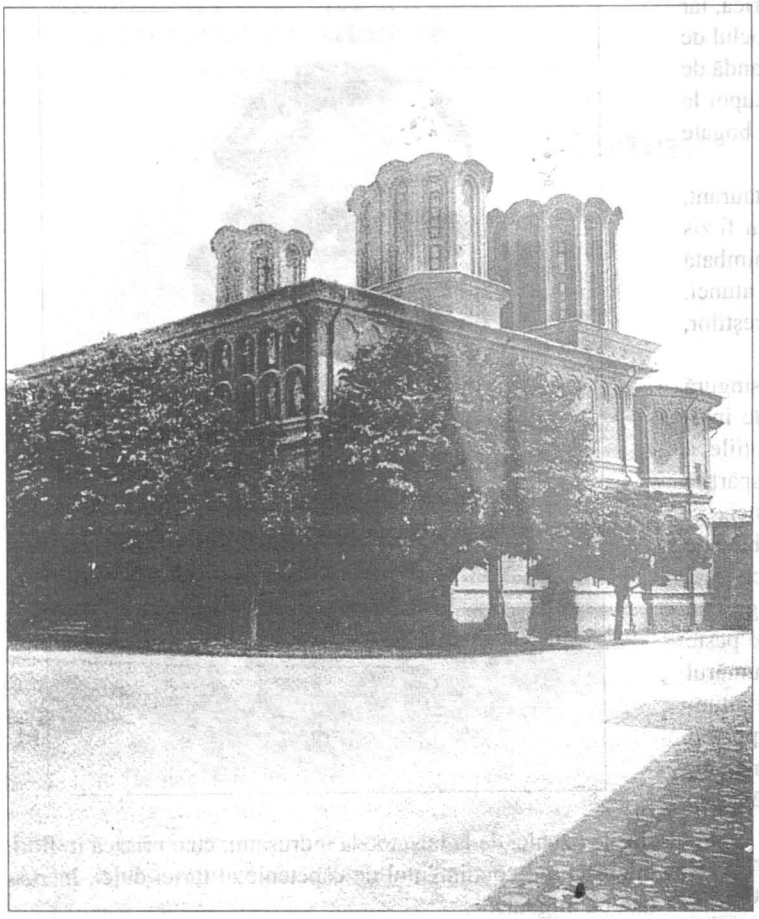

Mitropolia Bucureşti

tinicheaua şi lipitura cu cositor, a pîntecoaselor butii, cu forma antică, de teracotă, pentru păstrarea lichidelor preţioase. Cîteva din ele, descoperite la săpături, decorează ca nişte statui ale dibăciei inteligente grădinile publice din Bucureşti. Multe din ele au înnălţimea unui om. Argila, modelată în cîteva sate specializate în această industrie strict ţărănească, ia toate formele obiectelor casnice şi de bucătărie, şi anumite bucate gătite în olărie au reputaţia că-şi împrumută gustul adevărat de la ghiveci.

Dogăria şi rogojinăria erau reprezintate în Obor laolaltă cu lingurăria de plută, pretutindeni unde e loc de cîteva sute de butoaie suprapuse, şi magazii de papură şi răchită împletită, ciubere, donițe decorative cu brîuri de arsuri pe doage, cobiliţa de frasin, coşuri, hîrdaie, cu doi cercei, legănate pe drugul dus pe umeri din vie la cramă, albii de plută, copăi de frămîntat aluatul, scafe, lopeţi, furci, greble, cozi de sapă, de coasă, de topor şi tîrnăcop. Sculele şi lucrurile din gospodărie, de lemn, sînt nenumărate, pînă la găvan, ciorbalîc, fus şi furca de tors cu aripile crestate şi cîteodată cu mărgele vîrîte în găuri mărunte.

Boiangeriile au drept firmă un brîu şi nişte bete vopsite roşu.

În altă parte se vindeau caii iuţi, purtaţi de geambaşi în hamuri verzi, caii de gloabă, caii de povară, oile grămădite cap în cap, vitele mari, caprele ironice, porcii trandafirii, proaspăt îmbăiaţi, cu forme de plaje. Fluturii cu patru picioare pe lîngă ţarcurile cu bivoliţe negre şi tauri, ancoraţi de bot cu inele de fier, sînt duioşii măgari oratori. Tot aici erau căruţele noi vopsite cu lac. Roata lor trebuia să sune subt încărcătură în anumite feluri, stabilite la fabricare: unuia îi place sunetul moldovenesc, altuia îi place să sune muntenește. În muzichia cărăuşiei se află şi gama sunetului oltenesc.

Căciulile, sute la rînd, trase pe calapoade, cu moţ, păreau decapitate lîngă cojoace şi opinci: omul întreg despărţit în trei. Bicele, amnarele, piatra cosaşului, custura cu teacă pentru brîu şi cuiele cu floare sînt mărfurile unui negoţ deosebit.

Potcoavele erau fabricate în văzul lăptarului cu faitonul, pe nicovala cu scîntei. Omul care ţinea copita calului în poala şorţului de piele şi-i făcea toaleta unghiei cu o cuţitoaie, avea instalaţia în traistă, potcovar şi «meşter lacatuş». Ascuţitorii de topoare şi satîre valsau cu piciorul pe o pedală, care învîrtea piatra de moară, verticală, stropită cu o picătură de apă, cu cădere dintr-o tinichea găurită cu foloştoc. Bărbierul ambulant rădea clientul răzimat cu ceafa pe lăzile de portocale. Vroiai o haină, o pălărie, o pereche de cizme? Tocmeala se făcea numaidecît, cu clientul reticent, apucat de o mînecă şi tras înnăuntru cu luptă, pe pragul prăvăliei.

Sutele de pieţi şi oboare erau dominate, în fundurile din urmă, de un lanţ de munţi galben ca de ocră: şirele şi cläile de paie şi fîn, zidite, parcă de la începuturile lumii.

Un negustor vindea cruci de piatră cenuşie unui ţăran care lua una din căruţă, pentru nevoie. Toate crucile erau la fel şi de o mărime, ieşite ca dintr-un tipar de prescuri. Scria pe ele I.N.R.I. cu vopsea. Un cap de înger cu şase àripi în mijloc, le scumpea. Femeia cu cinci lemnişoare încrucişate vindea hrean, şi bătrînul vraci şi-a deschis lada cu patru capace şi sute de cuiburi, despărţituri şi legături înnodate, mirodenii, schiunduf pentru «mititei». Bineînţeles, fasolea, ovăzul şi grîul cu bobul ca de cafea, cu căruţa şi chila, erau vînturate prin aer de lopeţi în magaziile cu obloanele ridicate în toate zilele săptămînii.

În găinăriile de unde cîntau sute de cocoşi, am văzut odată de vînzare un păun cu roba împărătească albastră, încărcată cu stele, parcă tîrîtă prin cerurile aprinse. O flaşnetă cu papagal. Un cimpoier. Omul cu căciula ciobănească, după ce şi-a vîndut tot ce avea în două căruţe şi a făcut parale bune, ar vrea să-şi cumpere de la cuţitarul ambulant un briceag şi o perie de mustăţi, însă în spate cu oglindă. Nu le vrea deosebite: le cere lipite. S-a întrerupt şi-i face semn lăutarului să se mai apropie de urechea lui. Îi cîntă o scripcă şi un ţambal şi un glas din taraf. Clientul e sentimental: lăcrimează. Cere să i se repete rar şi lin:

Cine te-a făcut pe tine,/ Tudoriţă nene,/ Aşa-nnaltă şi subţire,/ Tudoriţă nene,/ Parcă m-a-ntrebat pe mine,/ Tudoriţă nene.

Însă peria de mustăţi cu oglindă l-a păcălit. Pînă să o-ntoarcă pe dos, îi cade mustaţa răsucită frumos. Crezuse că în acelaş timp să o poată şi răsuci şi vedea. Ar fi vrut să-şi ia banii îndărăt, dar potca de negustor, mai păţit, a înţeles şi s-a pierdut în lume.

Tudor ARGHEZI, *Scrieri 18. Proze*,
Editura pentru Literatură, 1968

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Arhive bucureștene

Amira

Georgeta FILITTI

Cercetările întreprinse aiurea privind istoria unui spațiu anume, a unei construcții pe baza dovezilor arheologice ori a celor scrise întâmpină, la noi, greutăți adesea de netrecut. Bucureștii, care comparativ cu alte orașe românești au beneficiat de studii sistematice, nu se pot lăuda totdeauna cu prezentarea completă în timp a unei porțiuni oarecare. Iată de ce găsirea întâmplătoare a unor documente provenite de la proprietarii temporari ai unui loc ne provoacă să le dăm publicității și în speranța că asemenea mărturii rătăcite pot apărea oricând în completare din hățișul arhivelor noastre.

Fondul Amira de la Biblioteca Națională (Saint-Georges) cuprinde mai multe documente asupra unui teren din București devenit azi, ca atâtea altele, gazda unui bloc banal. E vorba de cel aflat pe Bd. Elisabeta, peste drum de Liceul Lazăr, între str. Silfidelor (la capătul căreia se găsește biserica Sf. Ilie Gorgani) și Bd. Schitu Măgureanu.

În martie 1818 Cara Nicola și soția sa Ana vând pentru 830 de taleri locul de casă din mahalaua Gorgani (cu vecini: bimbașa Sotir la răsărit, drum la apus și protopopul Gheorghe – răposat – la miazănoapte) lui Petre Cojocar. Peste șase ani, noul proprietar e în situația să se împrumute pe un an, de la Neacșa, soția vistierului Iordache, cu 600 de taleri (plătind dobânda șase taleri la pungă pe lună). Ca zălog al împrumutului e pus chiar locul în discuție, pe care, între timp, ridicase o casă. Nefiind solvabil, Petre Cojocar își vede bunurile scoase la mezat cu toba. Era vorba de un loc în suprafață neprecizată, cu o construcție etajată, astfel: temelie de zid cu două odăi jos și sus patru odăi, sală și pridvor (cu pereți de gard). Cumpărător e pitarul Ioan Cărpinișan, care adjudecă totul pentru suma de 2.030 de taleri. În actul de vânzare/cumpărare, autentificat de "departamentul de opt", pitarul recunoaște că de fapt achiziția s-a făcut cu banii fratelui său Diamandi, el fiind "fost un alergător și ostenitor din parte-i".

În 1835, Constantin Steriadi, ginerele lui Diamandi Cărpinișan, vinde casele – estimate la 9.000 de lei – cârciumarului Grigore Mavrodolu. În răstimp de 11 ani construcția sporise, ceea ce apare evident atât din suma estimată cât și din mărturisirea cumpărătorului că e vorba de "o pereche de case". Probabil a fost o simplă tranzacție imobiliară, deoarece în același an intervine între Steriadi și Eufrosini Amira un contract de împrumut astfel conceput: Steriadi primește o sumă – neprecizată – cu obligația ca în răstimp de un an să vândă casele la mezat și să achite datoria. Pare să fie presiunea familiei Amira asupra vecinului de a-i vinde cu orice preț locul cu acareturile. O clauză ambiguă – diferența în plus sau în minus rezultată la licitație să nu fie contestată de nici una din părți – lasă să se înțeleagă că suma împrumutată era prezumată a reprezenta exact contravaloarea bunurilor. În august 1836 casa se vinde cu 7.260 lei (din care s-au dedus 3% *ad valorem* taxe de licitare).

Nicolae Amira, 1872

Ante 1851 locul ajunsese în stăpânirea marchitanului Ioan Zotu, care avea prăvălii "lângă casele răposatului baron Meitani" (pe locul de azi al Poliției Capitalei). Chiriașul său, Gheorghe Miu, îl reclamă Prefecturii cerând restituirea chiriei fiindcă n-a făcut reparațiile de împrejmuire a curții cu care se angajase prin contractul de închiriere. În nov. 1851 "secția de arhitectură a Bucureștilor" îl autorizează pe Ioan Zotu să remedieze cele cerute de chiriaș în termenii următori: "se tolerează a face... lucrări la proprietatea domniei sale conform cu legiuirile întocmite": "... să meremetisească împrejmuirea cu uluci a curții caselor răposatului paharnic Amira în spre amândouă ulițele, precum și spre grădina publică în vecinătate, precum și unele din proptele, fără a strâmba tălpoaiele, având asemenea voie să schimbe balamacul porții celei din stânga și balamacul din răspântie. Lucrarea se va înceta după ce va aviza aceasta cinstita Comisie locală". Semna arhitectul Xavier Vilacrosse.

Textul de mai sus e pe spațiul alb dreapta al unei foi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catinca Zossima (căsătorită Stravolca), străbunica lui Sandu Barnoschi

Elena Stravolca (căsătorită Pompilian), bunica lui Sandu Barnoschi

tipărite care prevedea că oricine dorea să clădească, împrejmuiască ori preface vreo casă la uliță s-o retragă "cu patru palme și mai mult de va cere trebuința". Municipalitatea încerca să scape de șandramale și luase măsuri restrictive. Cine dorea să schimbe "ferești, uși la stradă ori alte reparații la fațadă" le putea efectua doar dacă arhitectul găsea clădirea "suficient de solidă"; dacă era "într-o paiantală slabă" proprietarul era obligat s-o retragă cu cele patru palme. Cine construia pe malul Dâmboviței trebuia să se retragă cu 3,5 stânjeni, căci "lumina apei trebuie să rămână de 10 stânjeni". Pentru "părțile orașului bântuite de focul de la 1847" construcțiile se puteau ridica "din paiantă de zid" însă "paianta bine îngropată în zid iar învelitoarea [să fie] de olane sau fier". Învelitorile de șindrilă și împrejmuirile de uluci se puteau repara. Dacă se făceau din nou, "trebuiau să se supuie regulii pentru ocolul întâiu", adică "de a fi învelitorile de fier sau olane și împrejmuirile de zid". Beciurile puteau fi de grinzi dacă nu depășeau suprafața de patru stânjeni, altfel trebuiau boltite, "socotindu-se pivnițe".

Simigeriile se făceau după planuri speciale. În ocolul al doilea – unde era construcția expertizată – era interzisă ridicarea cherestigeriilor sau a magaziilor de lemne. În schimb fierăriile, potcovăriile, cazangeriile, vărăriile și povernele de rachiu (acestea cu un loc liber împrejur de cinci stânjeni) puteau funcționa. Autorizația mai prevedea că "gropile de plimbători" nu se pot săpa decât până se va da de nisip. În același timp însă "scoaterea nisipului era poprită în tot orașul". La fel ridicarea construcțiilor de scânduri era interzisă. *Regulamentul clădirilor* prevedea că răspunzători de ignorarea acestor dispoziții se făceau "meșterii lucrători, dulgherii, zidarii și alții împreună cu maimarbașa" [zidarul șef].

În 1875 locul în discuție, care în planul orașului din 1857 fusese trecut ca aflându-se la nr. 8 pe bd. Schitu Măgureanu (sub Gorgani, culoarea Verde), e dăruit de proprietarul Iordache Zosima nepoatelor de soră, Maria și Ana Stravolca. Acum se înțelege oarecum și aranjamentul intervenit în 1835 între Steriadi și Eufrosini Amira, căci Zosima își precizează vecinătățile: grădina Știrbei, "ce înainte se chema balta Cișmigiului" iar "în jos" fusese Amira, mort între timp, și cu care se judecase. Jumătate din loc îl moștenise de la tată și restul îl cumpărase de la fratele său Grigore. În 1875 locul valora 10.000 de lei și după noile reglementări urbane nu se mai putea ridica nici o construcție pe el.

În 1890 apare în documente un alt membru al familiei Amira, Nicolae, proprietar la București, arendaș, samsar – într-un cuvânt om de afaceri. El închiriază lui Dumitru Râmniceanu, pe trei ani, casele din str. Pitar Moș nr. 1 (patru camere sus cu antreu, trei camere jos, cu pod, două "comodități" și pivniță). Chiria era de doi lei noi pe an. Obligațiile proprietarului priveau: predarea casei în bună stare, cu geamuri complete, încuietori, chei, sonerie, curtea curățată, fântâna cu robinet și bazin în stare de funcționare. Rămânea dator să repare pivnița și să facă tencuielile exterioare. Chiriașul se angaja să nu subînchirieze și să nu permită străinilor de curte folosirea fântânii. Rezilierea contractului, de o parte și de alta, urma a se face cu un preaviz de două luni și cu îngăduința în acest răstimp din partea chiriașului de a fi vizitată locuința de amatori. Aranjamentul Amira-Râmniceanu se pare că a fost reciproc avantajos pentru că a fost prelungit pe încă trei ani.

Nic. Amira locuia în apropiere, pe str. Clemenței nr. 19, și în 1895 încheie un contract cu Alex. Herișescu, proprietarul "unui stabiliment de horticultură de pe Câmpul Ciurel pe cheiul gârlei" pentru îngrijirea grădinii vara și îngroparea trandafirilor în valoare de 700 de lei. Grădinarul se angaja să scadă aleile cu 20 cm. ciuruind pietrișul și așezându-l în urmă; să înlocuiască arbuștii morți, completând după cererea proprietarului golurile; punea 250 de flori de portolac la bordură și pervenche în locurile umbroase. Pe o suprafață de 20 m^2 umplea cu pământ vegetal locurile necesare. Mai "tundea și potrivea" arborii aducând totodată 700 de plante decorative pentru parter. Cu udatul se însărcina vizitiul proprietății.

Același Nicolae Amira deținea și terenul din bd. Schitu Măgureanu nr. 8 de care a fost vorba la începutul acestor pagini. În 1897 e expropriat de Primărie pentru extinderea gră-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

dinii Cişmigiului; cu acest prilej se precizează şi suprafaţa lui: 2.600 m². Primăria îi oferise ca despăgubire 79 lei/m², ceea ce îl face pe proprietar să cheme autoritatea municipală în instanţă. Argumentele invocate: avea o faţadă de 80 m., pavaj bun, canalizare, lumină electrică, tramvai electric prin faţa casei. Primăria însăşi vindea în dreptul străzii Armeneşti terenuri cu 80 lei/m² iar particularii cereau 200 lei pe m². La hotel *Bulevard* preţurile ajunseseră la 250 – 325 lei/m². Mai mult, chiar vecinul lui Amira, Stravolca, fără faţadă pe bulevard, expropriat la rându-i, primise 85 de lei pe m². În instanţă Primăria a replicat: îl urmărea pe Amira din anul 1892 tot somându-l să-şi dărâme "maghernițele şi şoproanele de scânduri", ridicate fără autorizaţie şi care se puteau prăvăli în orice clipă peste trecători. El întârziase executarea acestei dispoziţii încât Primăria – amintea acum Amira furios – "în lipsa mea, a evacuat casa de zid scoţând uşile şi ferestrele şi sigilând intrarea". Până la urmă Primăria a câştigat procesul deoarece Amira construise fără autorizaţie; despăgubirea a fost calculată asupra terenului nud, fără clădiri pe el.

Dar Amira făcea afaceri bănoase mai ales în afara Bucureştilor, cel puţin aşa reiese din cele câteva documente păstrate în fondul omonim. În 1857, şi respectiv 1862, în parteneriat cu Dimitrie Pilidis, preia de la marele logofăt Costache Bălăceanu exploatarea moşiilor Balta Albă şi Boldu. Dar asociaţia celor doi nu rezistă şi în 1862 Amira îl angajează pe avocatul Gheorghe Petrescu din Bucureşti pentru 150 de galbeni să-l desfacă de tovarăşul de afaceri. E nemulţumit de prestaţia avocatului şi la apel, peste doi ani, îl ia pe G. Danielopol, oferindu-i doar 25 de galbeni şi încă 4% dacă îi câştigă procesul.

Din 1871 Amira apare, succesiv, arendaş la moşiile Dudeasca (Armăşeşti, Ialomiţa) prin preluarea contractului de la Matache Buescu cu majorarea arendei de la 60.440 lei noi la 70.000 lei, Glodeanu Sărat, Boldeşti şi Fulga.

Contractele de arendare încheiate, "înţelegerile" cu ţăranii, împrumuturile oneroase, reclamaţiile şi dările în judecată repetate fac din Nicolae Amira prototipul exploatatorului hrăpăreţ, unul din indivizii care au creat la sate acea stare de spirit generatoare a răscoalelor din 1888 sau 1907. Tehnica era simplă şi mereu aceeaşi: ţăranii aflaţi în nevoie se împrumutau cu bani sau cereale în schimbul prestării unor servicii. La Boldeşti ei se obligă să lucreze "la maşină sau în alte operaţiuni agricole, luna socotită cu 80 lei vechi şi fiecare lună de 31 zile (sic!) lucrătoare". Nu se socoteau zilele ploioase ori cele când maşinile erau stricate. Ţăranii se îndatorau să răspundă la prima chemare şi să se ducă la moşia Fulga. Dacă dintr-o pricină oarecare nu lucrau, se angajau să restituie garantând reciproc, câte 6 lei/zi. Moşia Fulga a preluat-o în arendă de la M. Xantos şi a exploatat-o între 1872 şi 1880. În 1872 a luat foc un pătul de porumb. Pârjolul s-a întins "prin neglijenţa, indiferenţa şi imprudenţa sătenilor locali notaţi mai jos" (urmează 397 de nume). Timp de trei zile au ars: trei pătule cu porumb, orz şi grâu, o maşină de bătut porumb, o vânturătoare, 12 baniţe de măsurat, 60 de văcălii, opt zăblae, opt ciure, 50 de piei mari de vită, "un vapor cu abur", o saca, un car – totul estimat la 12.000 de galbeni (afară de ce fusese asigurat). Amira i-a dat în judecată pe ţărani să-l despăgubească solidar, aşa cum prevedea legea. Societatea germană de asigurare i-a dat 35.973 lei...

Istoria locurilor din Bucureşti şi a moşiilor din Ialomiţa ori Râmnicu Sărat continuă, la fel de sincopat, prin documente Stravolca şi Xanto (cele dintâi în fondul particular Al. Barnovski, celelalte în depozitele Arhivelor Naţionale).

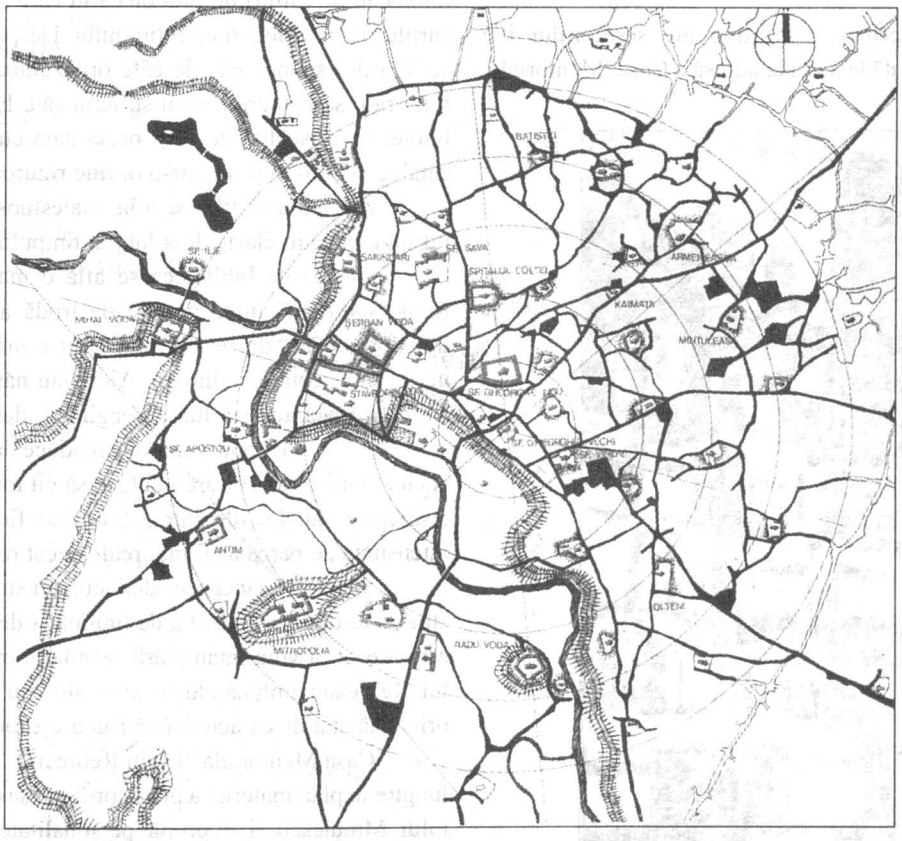

Bucureşti. Schema radial-concentrică de amplasare a edificiilor de cult cu centrul la Biserica Sf. Gheorghe Vechi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Memoria caselor

Casa Memorială "Liviu Rebreanu"

Florin PREDA

Venit din Ardeal, pentru a cuceri Capitala Regatului, Rebreanu a locuit împreună cu familia la mai multe adrese, care prin dispunere par să acopere întreaga arie a Bucureștilor. Se pare că aceste mutări comportau un adevărat ritual, cu legi nescrise, după cum își amintește Puia Rebreanu, fiica scriitorului: "Nu poposeam mult la un loc. Casa era mereu alta, pentru că ne mutam foarte des. Cum era obiceiul pe atunci, se schimbau lesne locuințele, mai ales primăvara și toamna. Mutatul nu era o problemă. «Catrafusele» cum le numea el, erau îmbarcate cu grijă în camion. Pendula însă se bucura de o atenție cu totul specială".

În toată această mișcare locativă, care amintește parcă de zbuciumul sufletesc atât de caracteristic scrierilor lui Rebreanu, două elemente rămâneau constante, ca niște puncte de reper: pendula de care vorbește fiica scriitorului și o călimară, amândouă odihnind acum în Casa Memorială.

Pendula, purtată în brațe de scriitor la fiecare mutare, își face încă datoria măsurând timpul, iar călimara, unul dintre puținele obiecte rămase de la venirea de peste munți și care i-a rămas credincioasă tovarășă tot restul vieții, adastă acum pe masa de lucru.

În 1934, peregrinările locative ale scriitorului iau sfârșit. Rebreanu se mută la actuala adresă a Casei Memoriale.

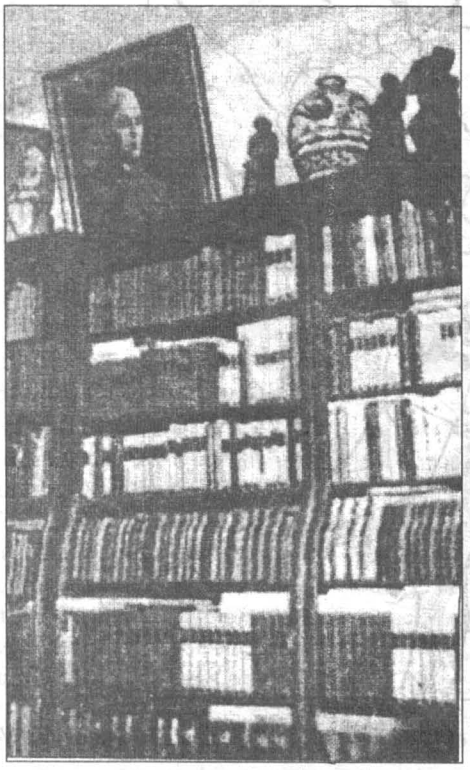

Locuința era situată în blocul ce se construia pe Bulevardul Palatului Cotroceni, iar soarta a făcut ca Rebreanu să fie vecin cu poetul Ion Minulescu. Iată cum era descrisă așezarea blocului de către poet către soția sa, Claudia Milian: "În față se întinde Parcul Palatului, în dreapta se află Grădina Botanică, în stânga Parcul Bragadiru și lateral Bulevardul Ardealului prelungit cu un tunel umbros, sub bolțile împreunate ale unor castani seculari".

Odată sosit în noua casă, Rebreanu și-a amenajat camera de lucru care a rămas neschimbată până astăzi. O cameră spațioasă, cu pereții îmbrăcați de rafturi de bibliotecă în care stau frumos aliniate cărțile adunate de-a lungul timpului. Despre aceste cărți, soția scriitorului spunea că "de câte ori izbutea să completeze un raft era o sărbătoare pentru sufletul său. Fiecare carte din bibliotecă era iscălită de el și purta data cumpărării. Ținea un catalog și erau așezate într-o ordine riguroasă".

Deasupra cărților se află, maiestuos, un portret al scriitorului, devenit clasic de-a lungul timpului.

Alături de bibliotecă se află o masă de scris, acesta fiind "șantierul" unde nopțile de trudă ale scriitorului s-au transformat în "ziduri" ale literaturii române. Pe masă odihnește, în așteptare, călimara. Aici s-au născut *Ion*, *Răscoala*, *Golanii*, toată această lume imaginară, despre care Rebreanu spunea că e "o vrajă care mă readuce la masa de scris, o chemare misterioasă care mă face să uit tot restul și să-mi trăiesc toate satisfacțiile într-o lume de ficțiuni, dar cu atâta intensitate de parcă ar fi mai reale decât realitatea".

Și celelalte încăperi ale locuinței sunt mari, aerisit construite, totul dând senzația de lumină și deschidere. Nimic nu este așezat la voia întâmplării, gândirea exactă de ardelean a lui Rebreanu îmbinându-se armonios cu ambianța exuberat orientală atât de caracteristică Bucureștilor epocii.

Casa Memorială "Liviu Rebreanu" este, de fapt, o prelungire în plan material a prozatorului, așa după cum casa poetului Minulescu îi exprimă personalitatea, după cum vom vedea într-un număr viitor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane București

Principautés Roumaines et Roumanie

Volumul coligat cuprinde:

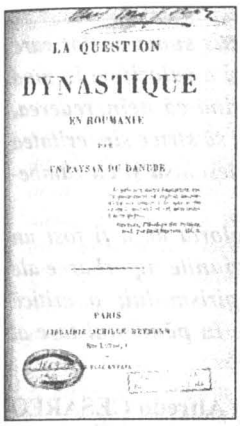

***La Question Dynastique en Roumanie* par un Paysan du Danube**

Paris, Librairie Achille Heymann, MDCCCLXXXIX

... Certes, nous ne sommes plus au temps où l'on se demandait à Paris si «la Moldo-Valachie est une peuplade des bords escarpés de l'Orénoque ou des confins glacés du Kamtchatka». – Non: la Moldo-Valachie, qui a repris depuis trente ans son beau nom de Roumanie, s'est imposée à l'attention de l'Europe par les grandes choses qu'elle a accomplies en moins d'un demi-siècle...

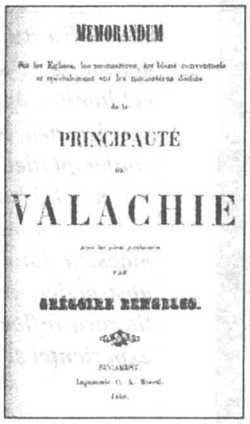

Memorandum

Sur les Eglises, les monastères, les biens conventuels et spécialement sur les monastères dédiés de la *Principauté de Valachie*. Avec des pièces justificatives. Par Grégoire BENGESCO

Bucarest, Imprimerie C. A. Rosetti, 1858

Depuis la fondation de cette Principauté, au moyen âge, le Prince ou Chef de l'Etat a eu la suprématie spirituelle et temporelle tant sur le clergé que sur ses biens et a reglé souverainement l'administration des établissemens religieux...

***Les Principautés Roumaines* par M. D. BOLINTINEANO**

Paris, De Soye et Bouchet, Imprimeurs-Libraires, 1854

... nous croyons qu'il est du devoir de tout Roumain de faire connaître à ces généreux champions de la justice les mœurs, l'histoire, les besoins et les aspirations des peuples dont ils vont opérer la délivrance...

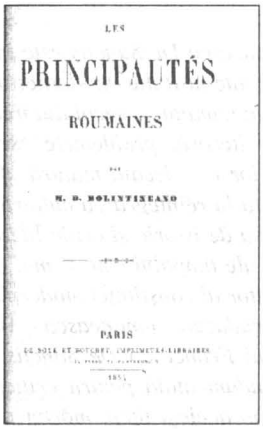

***Lettres sur les Principautés* à M. Le Cher Vegezzi RUSCALLA**

Genève, Imprimerie Duchamp & Compagnie, 1858

C'est une vérité, passée à l'état de proverbe, dans les Principautés, que, depuis 1731 (date de l'avènement des princes Fanariotes), les Roumains n'ont pas connu un gouvernement vraiment national, et que, depuis le général Kisseleff, ils n'ont pas cessé de soupirer après une administration intègre...

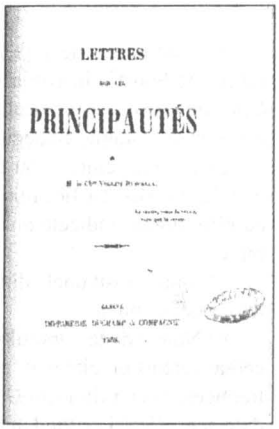

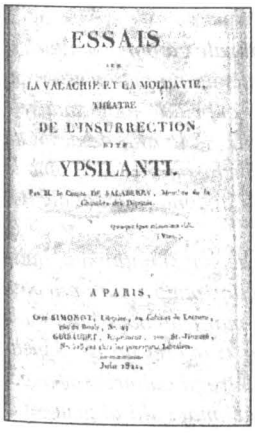

Essais sur la Valachie et la Moldavie, théatre de l'insurrection dite Ypsilanti

Par M. Le Comte DE SALABERRY, Membre de la Chambre des Députés

A Paris, Chez Simonot, Libraire, au Cabinet de Lecture; Guiraudet, Imprimeur, Juin 1821

... Les Valaques et les Moldaves étaient compris autrefois sous le nom général de Daces, peuple connu dans l'antiquité comme très-belliqueux. Un genre de vie pauvre, un genre de vie dur inspirait et entretenait leur valeur...

La vérité sur la Roumanie. Depuis la Convention de 1858. Jusqu'au coup d'état du 2 Mai 1864

A la Haye, Chez tous les libraires, 1864

... Peuple éminemment agricole, avide d'ordre et de paix, étranger à tout préjugé de race, exempt de tout fanatisme... assis sur le terroir le plus fertile de l'Europe, actif et intelligent d'ailleurs, les Roumains pouvaient aisement suivre le mouvement des nations civilisées...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

FRANCESCO DE SANCTIS
1817 – 1883
Istoria Literaturii Italiene

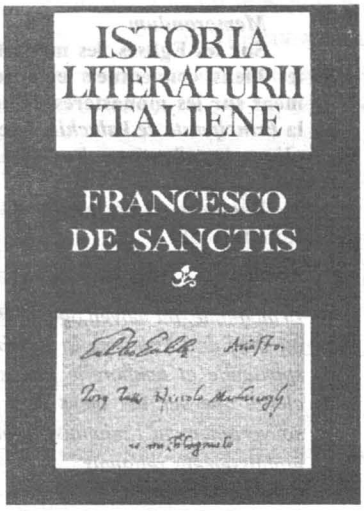

Eu nu cunosc alt critic, care să fi avut ca De Sanctis suma acelor rare aptitudini ce sunt necesare spre a gusta în intimitatea ei şi a valorifica în mod echitabil o operă de artă. Înainte de orice, simpatia: simţind că neîncrederea, suspiciunea, orice predispoziţie intelectuală nu poate decât să strice sinceritatea contemplaţiei, se apropia de produsul fanteziei cu inima deschisă şi cu zâmbetul în ochii lui buni, sperând să găsească o capodoperă…

… nimeni nu va putea să-i nege lui De Sanctis gloria de a fi fost un maestru, fondatorul unei critici literare nerefugiată în regiunile hiperboree ale abstracţiei, nici înăbuşită în oarbele meandre ale empirismului; o critică literară înflorită toată de idei, care-şi are însă rădăcinile în pământul tare al experienţei şi al realităţii.

Giovanni Alfredo CESAREO

Notă asupra ediției

1) Traducerea de față urmează textul operei lui Francesco De Sanctis în ediția ei cea mai recentă: *Storia della letteratura italiana*, a cura di Niccolò Gallo, con introduzione di Natalino Sapegno, Torino, Einaudi, 1962, 2 vol.

2) În consecință, s-au preluat din această ediție următoarele: împărțirea fiecărui capitol în paragrafe numerotate cu cifre arabe; indicele analitic de la începutul fiecărui capitol.

3) S-au folosit unele din notele la text, aparținînd autorului ediției urmate.

4) Notele de la sfîrșitul fiecărui capitol cuprind: a) traducerea versurilor citate în text (s-a introdus în text numai traducerea versurilor din *Divina Comedie* de Eta Boeriu); b) date și explicații privind autorii și operele menționate în text și absolut necesare pentru înțelegerea expunerii, care este o tratare de amplă sinteză a istoriei literaturii italiene.

5) Titlurile operelor, cuprinse în textul lui De Sanctis, au fost păstrate, în cele mai multe cazuri, în limba italiană, adăugîndu-se traducerea lor în limba română; succesiunea lor diferă, în funcție de context; în unele cazuri s-au dat în notă titlurile originale sau traducerea lor, alegerea modalității făcîndu-se tot în funcție de context…

8) Pentru verificări de sens etc. s-a avut în vedere traducerea operei lui De Sanctis în limba germană: *Geschichte der italienischen Literatur* herausgegeben vom Deutsch-Italienischen Kulturinstitut Petrarca-Haus, mit Einleitung von Professor Dr. Fritz Schalk, übersetzt von Dr. phil. Lili Sertorius, Alfred Kröner Verlag, Stuttgart, 1943, 2 vol.

* * *

Francesco De SANCTIS, *Istoria literaturii italiene*, traducere, studiu introductiv și note de Nina FAÇON, Editura pentru Literatură Universală, 1965.

Nina FAÇON

Francesco De Sanctis este intelectualul, omul de cultură și scriitorul de frunte al Italiei moderne; în anii de formare a unității naționale, în a doua jumătate a secolului trecut, el cuprinde, în preocupările sale de istorie literară, problemele esențiale ale culturii și dovedește în lămurirea lor o judecată matură, de orizont larg european; contribuie prin aceasta la reintegrarea culturii italiene în cultura modernă și este, în funcția sa de istoric și critic literar, un intelectual atent la exigențele înnoitoare ale timpului său, și mai ales un educator al spiritului public, un plăsmuitor al conștiinței moderne a Italiei. Prezentînd publicului nostru întîia traducere românească a Istoriei literaturii italiene, *opera principală a lui Francesco De Sanctis, se încearcă a se face cunoscută o lucrare fundamentală pentru critica și istoriografia literară modernă, care este, în același timp, mărturia unei conștiințe active de scriitor în anii de formare a primei generații de intelectuali ai Italiei unificate. Crescut în spiritul Risorgimentului, el însuși prezent atît în lupta revoluționară din 1848, cît și în opera de alcătuire a statului național, De Sanctis reunește în scrisul său preocupările și perspectivele de viitor ale acestei generații.*

În istoria vieții lui De Sanctis, a formării sale ca om de cultură și ca patriot activ sunt numeroase faptele și orientările proprii acestor ani de luptă politică a Italiei. Viața lui De Sanctis cuprinde toate motivele unei biografii exemplare pentru epoca respectivă, de la anii de devotată ucenicie în școala lui Basilio Puoti, la anii de închisoare și exil, pînă la activitatea politică și de reluare a profesoratului în condițiile noi ale Italiei unitare…

Avînd a-și înfăptui cu întîrziere unitatea de stat și națională, Italia lui De Sanctis este încredințată de valoarea ideilor pentru care a luptat, și patosul acestei credințe se regăsește în cele mai frumoase pagini ale Istoriei literaturii italiene. *Problematica italiană a operei lui De Sanctis nu exclude însă prezența problematicii largi a întregii culturi contemporane, De Sanctis fiind unul dintre intelectualii cei mai culți ai generației lui în ce privește literatura și filozofia celorlalte mari națiuni…*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Dante

Petrarca

Boccaccio

Machiavelli

... Cititorul care m-a urmărit înțelege că "divina Comedie" nu este o idee nouă, nici originală, nici extraordinară, care să fi răsărit în mintea lui Dante și pe care el s-o fi aruncat în mijlocul unei lumi uimite. Dimpotrivă, valoarea ei este aceea de a fi ideea tuturor, gîndul care se afla la baza tuturor formelor literare: reprezentări, legende, viziuni, tratate, comori, grădini, sonete și cantone. Alegoria sufletului *și* Comedia sufletului *sunt schemele, categoriile, contururile generale ale acestei idei...*

Divina Comedie *este în adevăr o viziune alegorică a lumii celeilalte. Din punct de vedere creștin, viziunea și contemplația vieții celeilalte sunt însăși datoria credinciosului, sunt perfecțiunea lui. Sfîntul trăiește în spirit, în lumea cealaltă; extazurile, viziunile sale se referă la această a doua viață, după care el suspină. Dante acceptă baza aceasta ascetică, foarte populară: a contempla și a vedea lumea cealaltă este calea salvării. Pentru a se salva din pădurea viciului și a ignoranței, el se aruncă în viața contemplativă, vede în spirit lumea cealaltă și povestește ceea ce vede. Acesta este motivul obișnuit al tuturor viziunilor, istoria tuturor sfinților, tema tuturor predicatorilor, este substanța fiecărui cuvînt al* Comediei, *viziune a lumii celeilalte, ca drum spre mîntuire. Dar viziunea este alegorie. Lumea cealaltă este alegorie și imagine a lumii acesteia, este, în fond, istoria și misterul sufletului în cele trei stări ale lui, numite, în* Alegoria sufletului, *Omenescul, Despuierea și Reînnoirea, care corespund celor trei lumi: Infernul, Purgatoriul și Paradisul...*

... Dar impresia produsă de Divina Comedie *rămînea mărginită la Italia centrală. Școala noului stil nu-și întinsese încă influența și asupra celorlalte părți ale Italiei, unde limba dominantă era tot latina scolastică și bisericească. Cu tot exemplul lui Dante, nu era încă hotărît că se poate scrie în versuri și despre altceva decît despre dragoste...*

... Petrarca era în realitate cu totul altceva decît un roman sau un latin, cum voia totuși să pară: a putut să-și latinizeze numele, dar nu și sufletul. Scriitorul latin este îndreptat cu totul spre cele exterioare, spre fapte și lucruri, este numai viață activă și bărbătească; ai spune că nu are vreme să se aplece asupra lui însuși și să se cerceteze. Lui Petrarca îi stă rău haina lui Cicero; chiar contemporanii, ascultîndu-l, băteau din palme și rîdeau. Nu-l simțeau pe omul adevărat în acele răsunătoare discursuri ciceroniene. Omul era prezent în ceea ce spunea, dar semăna mai mult cu un sihastru și cu un sfînt decît cu Tit-Liviu sau cu Cicero, fiind mai aplecat spre fantazie și spre extazuri decît spre acțiune. Fire contemplativă și singuratică, viața exterioară nu a fost pentru el o ocupație, ci o diversiune; viața lui adevărată era în întregime aceea pe care o trăia în el însuși; solitarul de la Vaucluse a fost poetul lui însuși. Dante a ridicat-o pe Beatrice în universul a cărei conștiință și al cărei glas a devenit; Petrarca a coborît întreg universul în Laura și și-a făcut din ea și din el însuși lumea lui. În aceasta a fost viața lui, în aceasta a fost gloria lui...

... Dacă deschizi acum Decameronul *și citești doar prima nuvelă, ai impresia că ai căzut din nori și te întrebi împreună cu Petrarca: "Cum am venit eu oare aici, sau cînd?" Nu este o evoluție, ci o catastrofă sau o revoluție care, de la o zi la alta, îți înfățișează lumea schimbată. Aici evul mediu nu este numai negat, dar luat în rîs.*

Jupîn Ciapperello este un Tartuffe anticipat cu cîteva secole, cu deosebirea aceasta: că Molière îți produce dezgust și oroare prin intenția de a-i atîța pe auditori împotriva ipocriziei, pe cînd Boccaccio se distrează, cu intenția mai puțin de a te atîța împotriva ipocritului, cît de a te face să rîzi pe socoteala bunului duhovnic, a călugărilor creduli și a credulei plebe. De aceea arma lui Molière este ironia sarcastică; arma lui Boccaccio este vesela caricatură. Pentru a regăsi formele și intențiile acestea, trebuie să mergi pînă la Voltaire. Giovanni Boccaccio a fost, într-o anumită privință, un Voltaire al secolului al XIV-lea.

Mulți se supără pe Boccaccio și spun că a stricat și a corupt spiritul italian. El însuși a fost cuprins la bătrînețe de remușcări și a sfîrșit ca cleric, condamnîndu-și cartea. Dar cartea aceea nu ar fi fost posibilă dacă corupția n-ar fi pătruns dinainte în spiritul italian, dacă se poate vorbi de o corupție. Dacă lucrurile de care rîde Boccaccio ar fi fost venerabile, admițînd că el ar fi putut să rîdă de ele, contemporanii s-ar fi simțit indignați. S-a întîmplat însă contrariul...

... Machiavelli se leagă de Boccaccio, de Lorenzo și de întreaga literatură nouă, prin cultura sa literară, prin viața sa libertină, prin spiritul său batjocoritor, ironic și comic. Nu crede în nici o religie, și de aceea le acceptă pe toate și, deși preamărește morala în abstract, trece peste ea în practica vieții. Dar sufletul i s-a călit și întărit în funcțiile și luptele politice, iar mai tîrziu s-a ascuțit în inactivitatea forțată, ingrată și singuratică. Iar Conștiința sa nu este goală de conținut. În ea trăiesc libertatea și independența patriei. Inteligența sa superioară și practică nu-i îngăduia nici o iluzie și-l ținea între marginile posibilului. Iar cînd a văzut libertatea pierdută, s-a gîndit la independență și s-a adresat familiei de' Medici socotind că ea putea să fie instrumentul salvării. Desigur, utopia aceasta era și ea o iluzie, o scîndură de care nenorocitul se mai agață în naufragiul inevitabil; dar era o utopie care dezvăluia puterea și tinerețea sufletului lui și credința lui vie. Dacă Francesco Guicciardini a văzut mai bine și a avut un sentiment mai precis al stărilor din Italia, aceasta s-a întîmplat deoarece conștiința sa era dinainte lipsită de orice conținut și pietrificată. Figura lui Machiavelli s-a transmis urmașilor simpatică și înconjurată de o aureolă poetică prin caracterul tare, prin sinceritatea patriotismului și noblețea limbajului, ca și prin acel aer al său viril și demn în mijlocul unei mulțimi de literați care se vindeau. Influența sa nu a fost egală meritelor sale. Era socotit om al scrisului și om de cabinet, cum s-ar spune astăzi, mai mult decît om de stat și de acțiune...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

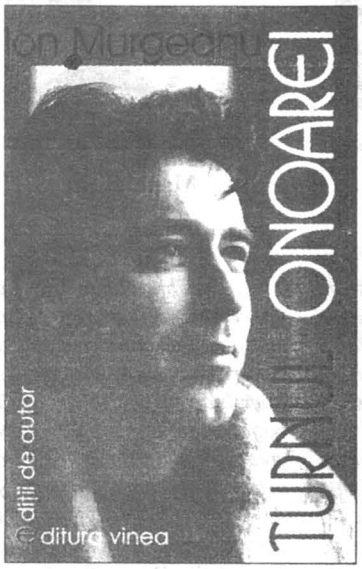

Bibliografie

Poezie
- 1969: *Repaose*, Ed. Tineretului
- 1971: *Confesiunea*, Ed. Cartea Românească
- 1972: *Datoria*, Ed. Eminescu
- 1976: *Confesiune patetică*, Ed. Cartea Românească
- 1980: *Poeme europene*, Ed. Albatros
- 1982: *Tratatul despre spini și alte poeme*, Ed. Cartea Românească
- 1987: *Turnul Onoarei*, Ed. Cartea Românească
- 1996: *Aur și flacără*, Ed. Helicon, antologie
- 1997: *Darul*, Casa de presă și editură "Anotimpul"
- 1999: *Confesorul*, Ed. Abaddaba
- 2004: *Turnul Onoarei*, Ed. Vinea

Romane
- 1980: *Edenul*, Ed. Cartea Românească
- 1984: *Via*, Ed. Albatros
- 2002: *Carla în decembrie*, Ed. Cetatea literară

Eseu
- 1999: *Iisus*, Ed. Crater

Cântarea marelui Graal

III

O clipă. Totu-i o clipă în care uităm
de întinderea secetei care vine din ger
din acel presupus viitor al noii cuprinderi
în vechile așezări.
Prăfuiți călători și acum iată o oază.
Punem pe jos tot calabalâcul iluziei.
Punem în pod cărțile vechi ale zodiilor.
Deasupra am pus însuși cerul smerit.
Oțel pentru bice de foc pentru reni înhămați
la o sanie lungă în tundră. Până ce urma
ni se va pierde: până la primăvara cea violentă
a norilor de metal negru și grabnică!

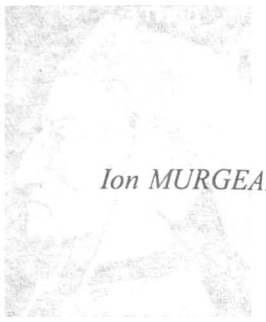

Ion MURGEANU

Întâiul Imn

Întâiul Imn l-am ascultat în stele unic și grav
Ecou al desprinderii despre care nu mai vorbim
Căci n-ar înțelege nimeni acest gând tulburat
Care mă face și azi să sufăr și îndeosebi
La apropierea Iuniilor acele mume deznădăjduite
Care mi-au ținut trupul de răni cu răcoare în pălmi.
Întrucât timpul trecea într-un elan.

Și-am cunoscut atâtea trupuri asemănătoare cu acestea.
Pentru că da: mi s-au încredințat la naștere
Două trupuri: eu mă înfățișez cu al luptătorului,
Dar celălalt, firav, suportă imprecis tainele,
Mângâierea femeii în lunci înflorite subt zări.

Iată cum învățam să nu mai fiu prunc. Mama mea
Ținându-se strâns de pământ îmi aminti totul.
Graiul și suferința melodiilor ei care m-au înfrățit
Cu iarba câmpului unde Zeul îmi azvârli scutul.
Când în preajma luptătorului bate valul
Sunt înălțat privind drept în ochi zeii înființării
Și-ai timpului despre care am și hotărât. Nu-i ascult!
Acești severi părinți ai speciei mint!

Nu pentru că știam am hotărât,
Dar pentru că doream să aflu prin mine însumi
Câteva lucruri asemănătoare din acest Imn decantatoriu
Al iubirii eterne din sinele meu răzvrătit.

Atâția cai trecură apele furioase
Din primăvara anului când am căzut mereu absent
Fermecat de noile melodii
Și atâta cântec am presupus neștiind
Câtă întoarcere și ce suferință poartă în el
Acest Imn sau cine anume-l cânta –
Ce voci îmi răzbăteau din auz
Și eu a trebuit să le recunosc.
Revedeam pierdutul tărâm al făgăduinței
Prin care pașii mei mici m-au purtat nebănuind
Că-n urma lor rămân poteci nestrăbătute: semne stranii.
Privirea ce m-aduce din bătrânul infinit
Gonindu-mă cu disperare să-i descoperim alt țărm.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Argument

Dactilograma cărții de față datează din anul 1990, când întâmplările povestite în ea mai erau încă fierbinți. În esența lor Autorul le-a trăit nemijlocit dacă nu chiar punctual.

De ce am ales "ficțiunea" pentru a releva un document trăit, altfel, cu un maxim de risc? Și de ce îl fac public atât de târziu, după ce dezmățul spovedaniei de obște, de toate culorile, și din toate ungherile, a "participării directe" la revoluție, au fost înlocuite deja de picanteriile "mărturiilor" din cabinetele postrevoluționare?

Poate chiar de aceea! Dar în mod sigur am ales "ficțiunea" dintr-un sentiment de pudoare. Și am ales literatura pentru că ea are sorți, totuși, să dureze. În fond, eu nu am fost în acea teribilă noapte din 21/22 decembrie, la Miliția Capitalei, decât un martor, trimis anume acolo de îngerul inocenților morți în stradă și în arest, la Jilava, să nu uit ce văd și să consemnez. Altfel, destinul nu mi-ar fi servit pe tavă zguduitorul pretext al unei tinere și superbe femei din convoiul cu destinația Jilava, ce semăna uluitor, dacă nu era chiar aevea, atunci, unica ființă pe care am iubit-o, cândva, cu adevărat, în îndepărtata mea tinerețe vagantă! Umilită cu brutalitate în fața mea și a întregului convoi de bestia de securist de serviciu, anume dresat să calce și peste cadavre, nu am putut să-i iau apărarea, ori să încerc cel puțin să-i salvez cu un singur cuvânt, sau strigăt de oroare, onoarea, deoarece pur și simplu, în fața inimaginabilei infamii, mi-a pierit graiul, iar mâinile mi-au fost ținute și mie la spate.

Ce potriveli stranii, totuși, în incontinenta tragedie, țâșnind din toate laturile umanității, atât de periculos avariate pe enigmatica noastră planetă albastră! Fără să caut anume ceva am dat încă o dată de chipul Carlei din "ficțiune", dar mai ales al celei din realitate, într-o revistă franțuzească ilustrată, de data aceasta, câțiva ani după evenimentele povestite aici. Semăna și aceea la fel de uluitor cu celelalte! Moartă, la fel, într-un bestial asasinat!

Dacă transferul de personalitate este posibil, sau dacă există o marcă a destinelor morților tineri, în cauza frumuseții ultragiate, în tema aceasta amintirile mele "din revoluție" pășesc fără greș, din "ficțiune" în cea mai cumplită realitate.

Sonetele viei

Turnul

Credeam că fac discursul meu să țină
O noapte-n loc să-i arvunesc lumină
Dar nici am isprăvit de vorbe plinul
Prea gol se vântură pe cer seninul
În turn e vânt e frig e toamnă rece
De ziduri vin spinările să-și frece
Hăitașii unor oști de alte veacuri
Noaptea se văd pe luciul de pe lacuri
Sunt peșteri ninse în adânc de mare
Ci umbra zăvorâtă peste turnul
Vorbirii mele-i ca o întâmplare
Privirii sale îi arată drumul...
Cuvântul scris pe cerul minții suie
Îl vede steaua mea căci steaua Lui e!

Un cuib de vise

Am scris pe ușa mea: un geometru
Împins din boltă pe pământ c-o dreaptă
Lucrează în acest sicriu cu metrul
Cugetător la sine și la faptă;
El cere timp întors de alte ere
Ambiția clemenței lui e rară
Și-acoperă privirea care piere
Un monument și-a ridicat de ceară;
Pe fața lui văd vremurile stinse
E cearta lumii vie cu prezentul
Ori toate câte-au fost și-s neînvinse
Or să-i ridice-n boltă monumentul!
Zvonit din timpul său își face omul
Un cuib de vise lat cât e atomul!

Nopți târzii

Îmi pare c-am ajuns întors de zile
Să scutur de lumină negre file
Cu vești din lumea plânsă și amară
De taina care și azi înfioară;
În nopți târzii de Eufrat și Tigru
Vedeam cum arde soarele ambiguu;
Văd viermi cum ară sub pământ cu zimbrul!
Cum suflă zeii de m-apucă frigul!
Atunci să caut trandafirul galben?
Copaci din Asia cu galbe triluri?
Să-mi ar din nou grădina ca să-i seamăn
Sămânță nouă adusă de pe Niluri?
Uimită lumea și-a trimis solia
Puternicei erori, entelehia...

Ospățul focului

Înfierbântatul Soare ca de toamne
Pe văi se chinuie ca-n teascuri vinul,
De-aceea iau aminte-Acestor Doamne
Șoptindu-le ce mi-a șoptit Divinul:
Să nu mai număr zilele să caut
Tot ce a fost să pun la socoteală
Ispita care duce la-ndoială
Un pom cântând din numere pe flaut;
Și drumul plin de torțe castelanii
Întorși de la ospățul focului în minte
Cu-n alt ospăț cruțându-ne vederea
Să nu vedem omături înainte...
Râuri de foc trecute-n amintire
Să navigăm cu firea pe fiire...

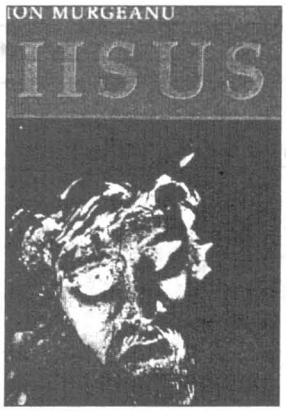

Fericiții

Cine sunt fericiții care pot să-I urmeze Lui? Dar cine sunt fericiții care rămân? Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la mine cei ce lucrați fărădelegea. Cum au lucrat aceia fărădelegea? Și de ce-I repudia Iisus aprioric? El s-a ivit în mijlocul unei lumi, sau mai bine zis al unui popor excesiv conservator; o lume închisă; o lume în care formele goale înlocuiseră mai demult conținutul; formele vieții; viața în sine era trăită afară, în exterior. Atomizaseră Tora și în filactere purtau textul pe care îl atingeau cu mâna abia și mai rar cu inima lor; sau pe ușorii caselor au montat mezuzot-urile în care depuneau pergamente cu înscrisul Legii: "Dumnezeu este Unul". Mezuza era sărutat prin atingerea lui cu degetul la intrarea ori la ieșirea din casă. Căutarea Legii lui Dumnezeu devenise tot mai des o specializare (Midraș) a locatarilor templului, în timp ce lumea dinafară, mulțimile, erau săgetate din ochi, sau biciuite în cuvânt de acești fățarnici, care mult mai târziu, după Iisus, vor codifica Legea aproape juridic (în Mișna). Iisus a văzut decadența aceasta cu ochii, pentru că fusese chemat să o vadă. Tradițiile vieții evreiești se înmulțiseră, dar credința, adevărata credință se menținea în stare vegetativă; preoții, casta sacerdotală se preumbla în văzul mulțimilor, împodobită, dar goală și fără răsunet în inimile fierbinți ale omului care se confrunta cu adevărat cu durerea și suferința. Iisus pe aceștia îi chemase la Dânsul; căci El venise să împlinească iar nu să strice. Pe aceștia îi instruia zi de zi arătându-le străvechea glorie a Cuvântului Viu al lui Dumnezeu. Căci zic vouă: că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor. Ce avea Iisus cu acești farisei și cărturari pe care nu-i pierdea nici o clipă din ochi? Abia El, Iisus, reprezenta tradiția; însă tradiția divină, dacă putem spune așa...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

Dotări, organizări și reorganizări

Sergiu GĂBUREAC
Serviciul *Relații Publice*

După lungi așteptări, a demarat informatizarea unor filiale ale *Bibliotecii Metropolitane București*. Nu voința internă a lipsit, din contra, ci lipsa finanțărilor de către organele ierarhice destinate derulării unor astfel de programe mai mult decât necesare, pe care majoritatea bibliotecilor de rang județean le-au și încheiat de ani buni.

La filialele *Marin Preda*, *Ioan Slavici*, *Liviu Rebreanu*, *Dimitrie Bolintineanu*, *Ion Creangă* și *Nichita Stănescu* se lucrează intens la introducerea datelor necesare constituirii cataloagelor electronice ale fondului de documente. Acest lucru ar fi fost posibil și la celelalte filiale, dar tot lipsa finanțării (calculatoare, conectări la rețea etc.) face imposibilă aplicarea programului de informatizare.

Un alt semnal îmbucurător pentru membrii comunității bucureștene, dornici de informație, documentare și lectură publică vine din Ansamblul *Mărăști*, unde se definitivează finisarea și dotarea cu mobilier a două locații ce vor deveni: *Mediateca George Enescu* și cealaltă *Filiala Emil Gârleanu* (pentru copii) ale Bibliotecii Metropolitane București. Sigur, față de cele peste 50 de spații necesare deschiderii de filiale pentru asigurarea de servicii publice de informare, documentare și lectură publică la standardele legislației românești în vigoare, pare o picătură într-un ocean. Noi ne bucurăm și de aceste picături cu speranța că și criteriile de aderare la Uniunea Europeană pentru biblioteca publică bucureșteană, cea mai mare bibliotecă publică a României, vor fi îndeplinite într-un viitor apropiat. Nu se poate vorbi de civilizație fără o bibliotecă publică la standarde europene. Acest lucru se resimte din plin în zonele lipsite, decenii întregi, de asemenea servicii minimale.

De asemenea, *Sediul Central* al Bibliotecii Metropolitane se află într-un avansat stadiu de finalizare a lucrărilor de consolidare, reparații generale și reconstituire. Constructorii ne promit încă o dată că ne vor da voie să trecem la amenajările interioare în curând. Astfel, începutul anului școlar va fi un prilej de redobândire a locului deținut ani întregi de cea mai mare secție de împrumut la domiciliu a bibliotecii publice bucureștene.

O amplă reorganizare a fondului de documente s-a derulat la Filiala *B.P. Hasdeu* la începutul lunii iunie a.c. A fost o acțiune de *plivire* intensă a documentelor cu o circulație lentă, precum și a celor deteriorate fizic, cu un mare potențial de îmbolnăvire a utilizatorilor. Totodată, s-a urmărit o mai bună amplasare și vizualizare a bogatului fond de documente existent aici, filiala fiind și sediul *Biroului Zonal 2* al Bibliotecii Metropolitane București.

Se știe că există o mare reținere din partea bibliotecarilor publici bucureșteni, și nu numai, în privința eliminării unor astfel de documente, justificată pe alocuri, de lipsa altora, care ar fi trebuit să fie achiziționate între timp. Cauza inexistenței unor noi ediții pe rafturile acestei biblioteci publice, ca și ale celorlalte filiale ale *Bibliotecii Metropolitane București*, o constituie alocarea, de-a lungul *lungilor* ani de tranziție postdecembristă, a unor sume derizorii de către municipalitatea bucureșteană pentru achiziția de documente. Practic, la această dată, 2005, nu ar mai fi trebuit să existe la secțiile de împrumut la domiciliu, documente de bibliotecă editate sub 1990. La care se adaugă faptul că biblioteca publică a Bucureștilor, repetăm, *cea mai mare bibliotecă publică a țării, are asigurate condiții pentru organizarea serviciilor publice de informare, documentare și lectură publică doar pentru 30 – 40% din populația Capitalei.*

Am citit recent un articol referitor la construcția unui adevărat orășel în zona Băneasa. Sunt menționate toate utilitățile și serviciile publice: biserică, școală, dispensar, poliție, magazine. Lipsește un singur serviciu public, cu siguranță unul important pentru lumea civilizată unde informația e pe primul loc: *biblioteca publică!* Să sperăm că e doar o scăpare a jurnalistului de serviciu.

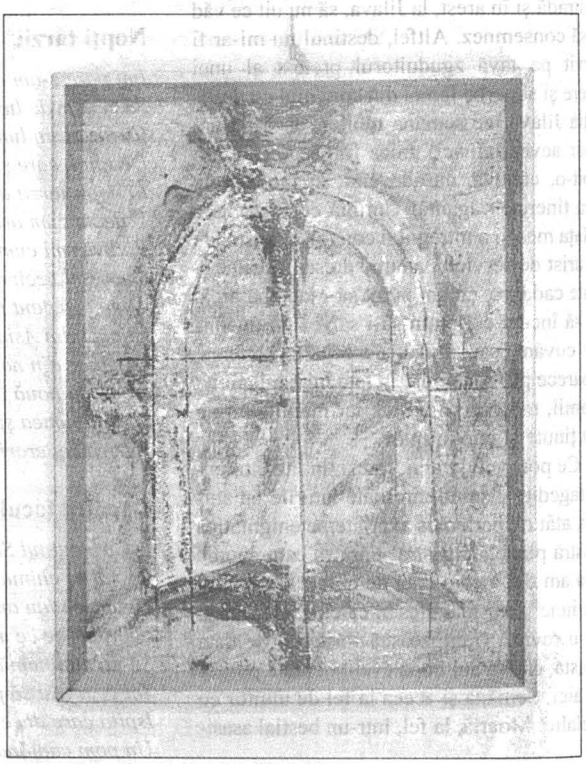

Carmen Rancu

Reproduceri din lucrările de licență ale absolvenților Academiei Luceafărul, prof. Teodor Moraru, expuse la Galeria Galateea, iunie 2005 – pp. 14, 19, 27, 35. Foto: Elena Constantinescu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Din mai până în iunie

Radu VLĂDUȚ

BIBLIOTECA IOAN SLAVICI

Ziua Internațională a Latinității

La filiala *Ioan Slavici* a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti s-a derulat pe data de 12 mai a.c. o acțiune culturală de mare anvergură: *România în contextul Uniunii Latine*, eveniment prilejuit de Ziua Internațională a Latinității (15 mai). Organizatori au fost Biblioteca Metropolitană Bucureşti şi Centrul de Studii Braziliene din cadrul Universității Româno-Americane.

Realizator şi coordonator al proiectului a fost d-na Elena-Lelia Rădulescu, şef Birou Zonal 1 al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, cunoscută prietenă şi colaboratoare a Ambasadei Braziliei din Bucureşti şi a altor instituții culturale reprezentând lumea latinității.

Manifestarea s-a desfăşurat la Centrul Cultural Metropolitan pentru Tineret şi a avut următorul program:

- Cuvânt de deschidere: prof. univ. dr. Ion Smedescu – rector al Universității Româno-Americane.
- Conferințe pe teme de istorie, relații, interferențe culturale, perspective etc. au fost susținute de: prof. dr. Ioana Vintilă Rădulescu, director adjunct al Institutului de Lingvistică "Iorgu Iordan"; prof. dr. Eugen Cizek, membru de onoare al Academiei de Ştiințe şi Litere din Lyon, membru corespondent al Academiei Regale de Litere din Barcelona; Excelența Sa, dl. Elard Escala, Ambasador al Republicii Peru la Bucureşti; Excelența Sa, dl. Manuel Hinojosa, Ambasador al Republicii Chile la Bucureşti; Excelența Sa, dl. Tadeus Valadares, Ambasador al R. F. a Braziliei la Bucureşti.
- Lansare de carte: *Cum să nu dai chix ca femeie* de Carmen Rico Godoy, traducere din spaniolă de Anamaria Tamaş şi Lolita Tăut, Ed. Pandora-M, Bucureşti, 2005.
- Program cultural (poezie, muzică, dans) în limbile română, franceză, spaniolă, italiană şi portugheză. Participanți: actorii Horațiu Mălăele, Mircea Rusu, Răzvan Vasilescu, Anca Sigartău, Marius Bodochi, Sandu Gruia, Ana Maria Lazăr; Raluca Bulea, Laura Panteli Stanciu (poezie); Daria Doreanu (chitară), Valeriu Bârzescu (vioară); Horea Struța, Sânziana Tarța, Răzvan Ardeleanu, Raluca Pahon (dansatori de la Latino Dance Club România); Ana Tetta (Italia), Alberto Rodriguez şi formația sa (Capul Verde şi Brazilia), formația INKARUNA (Peru).
- Expoziție multiculturală: carte, fotografii, costume tradiționale, obiecte de artizanat, pictură, grafică etc. din spațiul cultural latin; expoziție de pictură cu participarea excepțională a pictorilor Silvia Ghenea şi Elena Forțu.
- Foc de artificii organizat de Primăria Sectorului 1.

Invitați speciali: ambasadori şi diplomați din țările latine, acreditați la Bucureşti, membri ai Guvernului României, membri ai comunității spațiului latin care locuiesc în România, personalități din viața academică, social-culturală şi politică a Capitalei, reprezentanți ai mass media.

Scurt istoric

Filiala a fost înființată la 4 septembrie 1949, sub numele de Biblioteca Populară nr. 6, cu un fond inițial de 1.609 volume şi condusă de bibliotecar Mina Agiu. Din 1955 devine Biblioteca Raională nr. 36, apoi, din 1968, denumirea se schimbă în Biblioteca Populară *Ioan Slavici*. Din acelaşi an devine filială a Bibliotecii Orăşeneşti *Mihail Sadoveanu*, ulterior Biblioteca Municipală *Mihail Sadoveanu*, în prezent Biblioteca Metropolitană Bucureşti.

Încă de la înființare a funcționat în localul din str. Radu Beller nr. 26, sector 1.

Suprafața totală este de 86,4 m^2.

Colecții: Biblioteca *Brasiliana Antonio Olinto*; Banca de imagine şi sunet *Ricardo Cravo Albin*; *Portuguesa*; Videoteca *Discovery*; Fond enciclopedic; Biblioteca *Junior* (Casa de Copii nr. 2); Modul de informații UE şi NATO; Modul de informație comunitară (sector 1, Bucureşti); Periodice.

Servicii: acces liber la raft, informații bibliografice, fond de referință din orice domeniu pentru consultare la sala de lectură, împrumut la domiciliu (cărți, casete video), lectura periodicelor, împrumut interbibliotecar, program de educare permanentă, formare şi reconversie profesională, facilitarea dialogului cultural-civic între grupuri şi persoane interesate, organizarea de evenimente culturale de interes comunitar.

Biblioteca lucrează în parteneriat cu: Ambasada Braziliei la Bucureşti, Casa Americii Latine, Casa de Copii Şcolari nr. 2, Colegiul Național *I. L. Caragiale*, Liceul *Jean Monnet*, Şcoala Generală nr. 45 *Titu Maiorescu*.

Date tehnice

Adresa: Str. Radu Beller nr. 26, sector 1.

Telefon: 231.61.68.

Mijloace de transport: 182, 282, 131, 301, 331, 330, 335 (P-ța Dorobanți).

Program de funcționare: Luni – Vineri 9 – 19 şi Sâmbătă 9 – 13.

Colectiv: Lelia Rădulescu – şef Birou Zonal 1; Mihaela Preda – bibliotecar; Ana Hanu – bibliotecar.

Fond de împrumut: cca. 22.000 volume carte; cca. 1.100 CD-uri; 2 colecții carte portugheză şi braziliană cu cca. 3.000 volume.

Nr. de utilizatori: 4.482.

Zona de acoperire: cartier Dorobanți.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA DIMITRIE BOLINTINEANU

Expoziție de pictură și modelaj

În parcul Basilescu, pe domeniul profesorului universitar Nicolae Basilescu, cel care în 1898 a înființat pe moșia sa din nord-vestul Capitalei așezarea care a primit numele de Bucureștii Noi, se află Biblioteca *Dimitrie Bolintineanu*. Amplasamentul e splendid: pe fereastra deschisă se vede o fântână arteziană și copii alergând pe aleile parcului, pe sub copacii bătrâni.

În acest cadru, conceput parcă anume pentru organizarea de manifestări culturale, a avut loc marți, 14 iunie 2005, vernisajul expoziției de pictură și modelaj a elevului Mihai-Horațiu Dumitrescu, 12 ani, unul din cei aproape 4.000 cititori ai bibliotecii. Obiectivele au fost cultivarea talentului artistic, încurajarea aptitudinilor plastice la copii și popularizarea filialei *Dimitrie Bolintineanu* și a serviciilor oferite membrilor comunității.

Informarea mass media a fost asigurată de Violeta-Lăcrămioara Tănasă de la Serviciul Relații Publice, iar de afișe și invitații s-au ocupat d-na Daniela Radu, coordonatorul filialei, și familia Dumitrescu, părinții elevului expozant.

Timp de o săptămână, cât a fost deschisă expoziția, afluența de vizitatori a fost mulțumitoare, grație bunei organizări și prezentării atractive a lucrărilor, acțiunea constituindu-se într-un îndemn adresat elevilor, și nu numai lor, de a se apropia mai mult de cultură și artă, domenii ale manifestării intelectuale juvenile intrate într-un con de umbră în anii din urmă.

Scurt istoric

Filiala s-a înființat în 1950, sub numele de Biblioteca Populară nr. 30, care din 1958 primește numele de Biblioteca Raională *Dimitrie Bolintineanu*. În 1982 devine bibliotecă publică de sector, filială din Biroul Zonal 1 al Bibliotecii Municipale *Mihail Sadoveanu*, actuala Bibliotecă Metropolitană București.

Dispune de secții de bibliotecă enciclopedică, bibliotecă școlară, multimedia, ludotecă, punct de lectură – periodice, catalog alfabetic, panouri expoziționale, fond de carte în limba chineză.

Serviciile asigurate sunt:

- accesul liber la modulele cu informație de interes public (Sector 1, București, România, UE, Statele lumii);
- informații bibliografice (bibliografie școlară și de studiu, teme și subiecte din orice domeniu de cunoaștere);
- fond de referință din orice domeniu pentru consultare la sala de lectură;
- împrumut la domiciliu al unităților biblioteconomice (cărți, casete audio-video, CD-uri);
- lectura periodicelor;
- împrumut interbibliotecar;
- program de educație permanentă, formare și reconversie profesională;
- facilitarea dialogului cultural-civic între grupuri și persoane interesate;
- organizarea de evenimente culturale de interes comunitar (expoziții de carte, pictură și fotografie, lansări de carte, întâlniri cu personalități ale vieții social-culturale, conferințe etc.).

Biblioteca are parteneriat cu Colegiul *Constantin Brâncoveanu*, Colegiul Tehnic Media, Liceul Greco-Catolic, Clubul Copiilor Sector 1, școli generale și grădinițe din sectorul 1, Grădinița Particulară Vegetariană.

În cursul anului precedent biblioteca a demarat programele cultural-educative *Cultură și Cartier* și *Roata Copilăriei*.

Date tehnice

Adresa: Bd. Bucureștii Noi nr. 105, Sector 1.

Telefon: 667.38.90.

Mijloace de acces: tramvai 20, troleibuz 97, autobuz 112 (stația Basilescu).

Program de funcționare: Luni – Vineri 9 – 19, Sâmbătă 9 – 13.

Colectiv: coordonator Daniela Radu, bibliotecari Delia Boian și Popa Floarea.

Suprafață: 292 m².

Fond de carte: 33.420 unități biblioteconomice.

Nr. utilizatori: 3.743 .

Zona de acoperire: cartierele Bucureștii Noi, Chitila, Pajura, Dămăroaia.

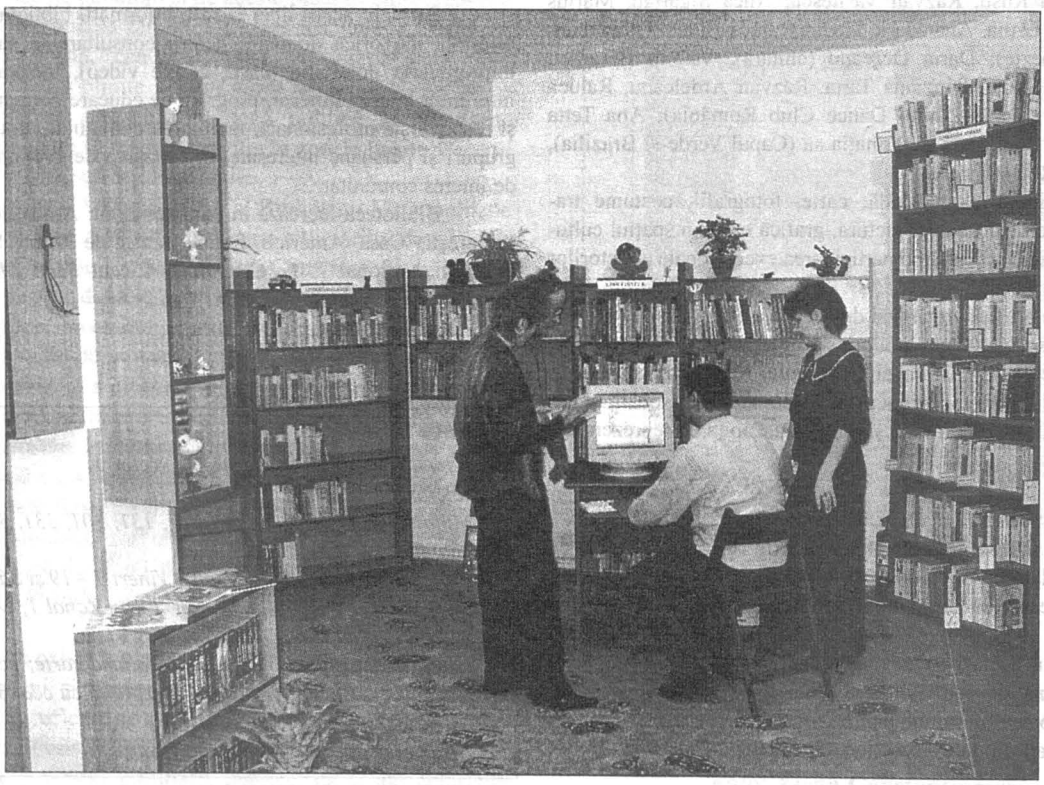

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Secvențe

Cartea, adevărul şi pasiunea

La Biblioteca *Panait Istrati* a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, de ziua aniversării filialei, a participat, în calitate de invitat special, scriitorul, epigramistul şi mereu tânărul George Zarafu. Domnia sa a încântat asistența prin verva şi calitatea discursului susținut despre subiectul principal al manifestării: *cartea*.

Completări interesante au adus prof. Georgeta Gurcă, precum şi câțiva dintre cei prezenți care s-au implicat, uneori pătimaş, în discuție. Premiile anuale pe anul 2004 ale filialei, acordate utilizatorilor Alexandrina Dan, Ilona Streche şi Constantin Şuică, au încheiat o manifestare de suflet şi lumină. Coordonator proiect Laura Vasilescu, bibliotecar. (GSM)

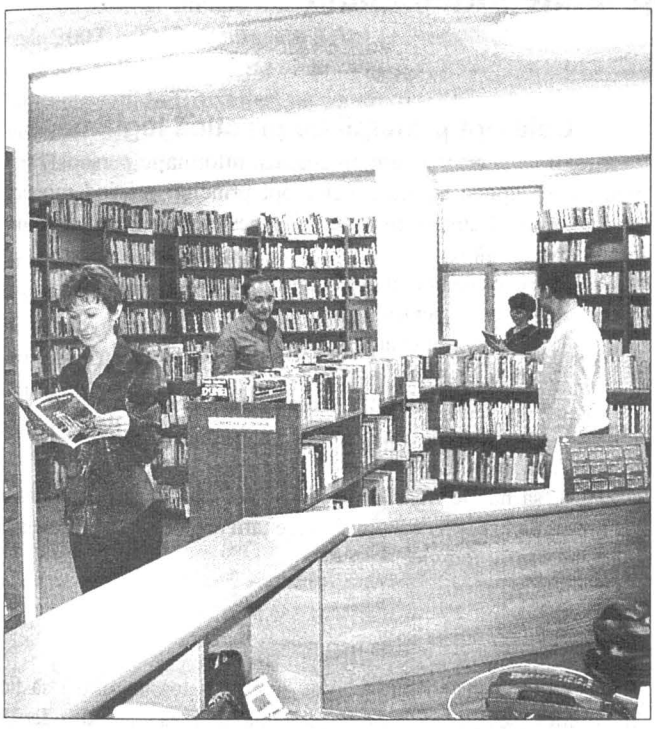

Filiala "Dimitrie Bolintineanu"

Grădina bucuriei!

Filiala *Costache Negruzzi* a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti şi-a aniversat ziua, spațiul devenind neîncăpător pentru cei dornici să participe la acțiunile desfăşurate. Domnişoara Manuela Covaleov, redactor la revista "Draga mea", a prezentat succint activitatea şi profilul revistei, făcând legături interesante cu instituția în care se afla. Au urmat secvențe din dramatizarea nuvelei *Alexandru Lăpuşneanu*, un recital de versuri dedicate naturii şi sceneta *D-l Goe*, care, prin interpretarea tinerilor actori-elevi ai Şcolii Nr. 51, au reliefat din plin titlul dat întregii manifestări. Premiile anuale pe 2004 au fost acordate celor mai buni utilzatori: Adriana Gionea, Petre Rapcea şi Rodica Constantinescu. Coordonator proiect Liliana Apostol, bibliotecar. (GSM)

Pentru tine, drag copil!

Joi 2 iunie a.c., la Filiala *Dimitrie Bolintineanu* au fost organizate mai multe acțiuni reuşite dedicate *Zilei Copilului* dintre care menționăm: un concurs de creație plastică (în colaborare cu Clubul Copiilor *Bazilescu* al Sectorului 1 – prof. Elena-Carmen Secătureanu şi Oana-Mădălina Toma), o expoziție de măşti populare (realizată de elevi ai Şcolii Nr. 179 sub îndrumarea înv. Elena Nedelea, Gabriela Palko, Mihaela Maşala şi Teodora Ghidarcea), Expoziția de carte *Pentru tine, drag copil!* şi Expoziția de artă plastică *Copilărie, ani de aur!* Participanții merituoşi au primit diverse premii, printre sponsori numărându-se prestigioasele edituri bucureştene *NEMIRA* şi *RAO*. O zi frumoasă petrecută sub semnului bucuriei creației. Coordonatoare proiect Delia Boian, bibliotecar. (GSM)

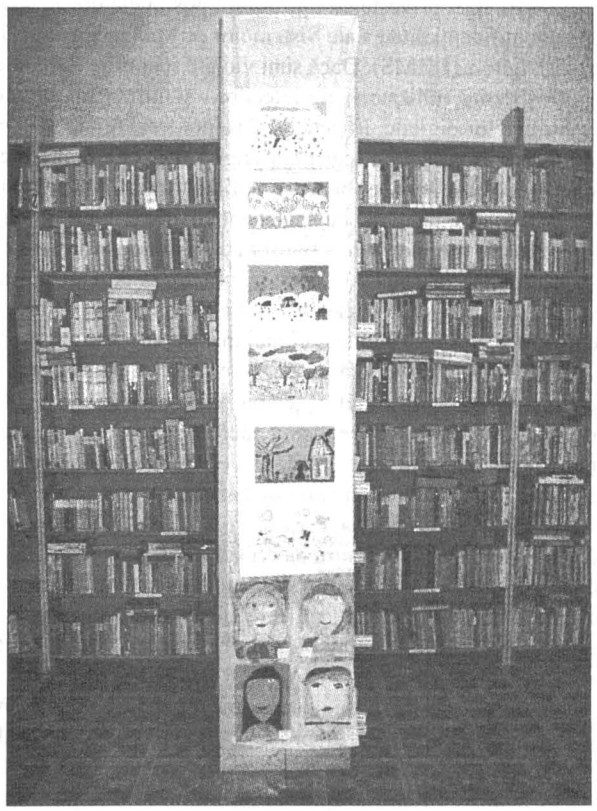

Filiala "Costache Negruzzi"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

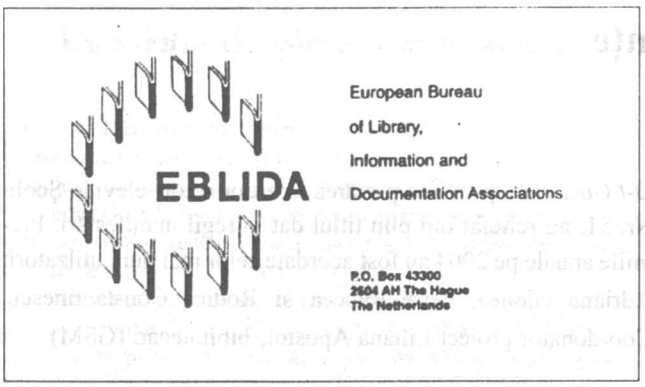

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Inițiative

Lobby pentru arhive şi biblioteci

Probleme privind protejarea datelor legate de drepturile de proprietate intelectuală

Pe 18 ianuarie 2005, EBLIDA a depus o Luare de poziție la Comisia Europeană ca reacție față de Documentul de lucru al Comisiei Europene privind problemele de protejare a datelor legate de drepturile de proprietate intelectuală. O versiune integrală a răspunsului EBLIDA poate fi consultată la http://www.eblida.org.

EBLIDA privește cu îngrijorare posibilele efecte adverse privind confidențialitatea ale Sistemelor de Management al Drepturilor Digitale (DRMS). Dacă sunt violate scopurile declarate ale acestor sisteme, utilizatorii bibliotecilor – şi utilizatorii particulari ai materialelor digitale, în general – se pot trezi nu numai verificați, în conformitate cu legea copyright-ului, dar, de asemenea, supuşi unei "urmăriri permanente a utilizatorilor" de lucrări digitale. Dacă sistemele de management al copyright-ului digital efectuează "o monitorizare a tuturor acțiunilor de citire, ascultare şi vizionare pe Internet" (cum se menționează la pagina 3 a documentului de lucru în cauză), principiile europene de confidențialitate sunt încălcate în cel mai mare grad.

EBLIDA consideră că baza de date privind obişnuințele de citire, vizionare şi ascultare ale indivizilor constituie o colecție de informații problematice, astfel încât ar trebui să fie aprobată numai după o autorizare prealabilă făcută în conformitate cu legislația în vigoare şi sub condiții stabilite.

Este important ca asemenea informații, dacă au fost adunate, să fie păstrate pentru o perioadă foarte scurtă de timp, cât să îngăduie îndeplinirea unui scop precis. Principiile de protejare a informației se aplică conform legii din Marea Britanie (www.informationcommissioner.gov.uk/cms/DocumentUploads/Data%20Protection%20Act%20 Fact%20V2.pdf).

Aceste principii sunt enumerate mai jos. Recomandăm aplicarea acestora în cazul procesării informației personale în scopurile DRMS, în interiorul Uniunii Europene.

Aşadar, EBLIDA sprijină necesitatea de a permite persoanelor anonime sau fals anonime să facă tranzacții pe Internet (pagina 5 a documentului de lucru în cauză).

Cele opt principii de practică legitimă

Orice persoană care procesează informație personală trebuie să se supună hotărârii celor opt principii privind practica legitimă a întrebuințării informației. Acestea precizează că informațiile trebuie să fie:

1. procesate corect şi în conformitate cu legea;
2. procesate pentru scopuri bine limitate;
3. adecvate, relevante şi moderate;
4. exacte şi aduse la zi;
5. nereținute mai mult decât este necesar;
6. procesate în conformitate cu drepturile individuale;
7. sigure;
8. să nu fie transferate țărilor din afara ariei economice europene, cu excepția cazului în care țara respectivă are protejare adecvată pentru individ.

Cele şase condiții

Cel puțin una dintre condițiile următoare trebuie să fie îndeplinită pentru ca informația personală să fie considerată procesată corect:

1. persoana a consimțit procesarea;
2. procesarea este necesară pentru îndeplinirea unui contract cu persoana respectivă;
3. procesarea este solicitată de cerințele legii (alta decât cea impusă de contract);
4. procesarea este necesară pentru protejarea intereselor vitale ale persoanei;
5. procesarea este necesară pentru buna desfăşurare a funcțiilor publice, e.g. administrarea actului justiției;
6. procesarea este necesară pentru urmărirea intereselor legitime ale celui care efectuează controlul informației sau ale celei de a treia parte (excepție făcând cazurile în care sunt aduse prejudicii intereselor individuale).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Consiliul anual EBLIDA, 2005

Sedința Consiliului anual EBLIDA a avut loc în Cork, Irlanda, pe 13 – 14 mai 2005. Mai mult de 40 de membri au participat la acest eveniment important pentru organizația noastră, care anul acesta a abordat teme precum Grupurile de discuție despre problemele de politică ale EBLIDA.

Pe lângă participarea activă a membrilor în procesul de luare de decizii privind acțiunile viitoare ale EBLIDA în probleme de lobby și program de lucru, membrii cu drepturi depline ai EBLIDA și-au exercitat dreptul de vot pentru a alege un nou Comitet executiv și un președinte pentru perioada 2005 – 2007.

Secretariatul îl felicită încă o dată pe Președintele EBLIDA, Jan Ewout van der Putten (VOB, Olanda), pe vicepreședinte, Sue Brown (CLIP, Anglia) și pe toți membrii Comitetului executiv, care are un număr bine proporționat de reprezentare geografică între membrii EBLIDA.

Detalii privind Consiliul, membrii Comitetului executiv și procesul de votare pot fi consultate la adresa: http://www.eblida.org/eblida/meetings/Council/council05/elections2005-2007.htm.

Secretariatul mulțumește tuturor membrilor care au participat pentru sprijinul lor și dorește o colaborare intensă pe următorii doi ani!

Campania "70 de cenți pentru cultură"

Fundația Culturală Europeană (ECF) și Forumul European pentru Arte și Patrimoniu (EFAH) au lansat o campanie de susținere pe diferite fronturi pentru dezvoltarea noului program cultural al Uniunii Europene, care va fi fixat pentru perioada 2007 – 2013. Campania a fost provocată de lansarea oficială a Campaniei *"70 de cenți pentru cultură"* în Parlamentul European, la Bruxelles, pe 15 martie 2005. Această inițiativă este rezultatul acțiunilor organizațiilor societății civile față de programul cultural european al Președintelui Comisiei Europene, Barroso.

Numai 500 milioane de euro vor fi alocați pentru programul cultural european pe următorii șapte ani. Este una dintre recomandările rezultate din votul din 10 mai 2005 acordat de către Comitetul Temporar al Parlamentului European privind programul-cadru general financiar al Uniunii Europene pentru 2007 – 2013. Acest lucru înseamnă că vor reveni anual doar 17 cenți pe cap de cetățean european. Această luare de poziție are ca scop negocierea Parlamentului cu statele membre ale UE.

Campania *"70 de cenți pentru cultură"* are un scop mult mai larg: creșterea bugetului actual de zece ori, la 70 de cenți anual pe cap de cetățean european. EFAH și ECF susțin că 70 de cenți este minimum pentru îndeplinirea nevoilor curente ale sectorului cultural european. Viitoarea mare provocare a campaniei este sprijinirea la nivelul statelor membre.

EBLIDA, în conformitate cu susținerea membrilor săi la ședința Consiliului anual din Cork, din luna mai 2005, a sprijinit campaniile inițiate de EFAH și ECF, subscriind la manifestul campaniei.

Dacă doriți să sprijiniți Campania *"70 de cenți pentru cultură"*, vizitați adresa ECF la http://www.eurocult.org/ sau urmați legătura "70 de cenți pentru cultură" de pe site-ul EFAH: http://www.efah.org/en/70cents_supp.htm.

(Din buletinul EBLIDA "Hot News",
martie, mai 2005)
Traducere de Julieta MOLEANU

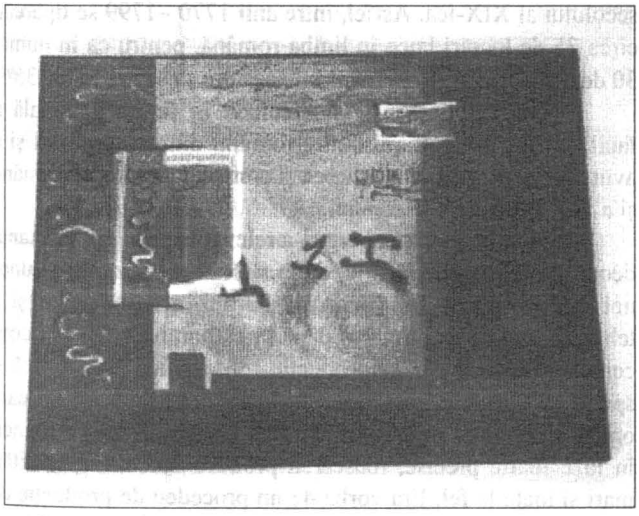

Mirela Duduman

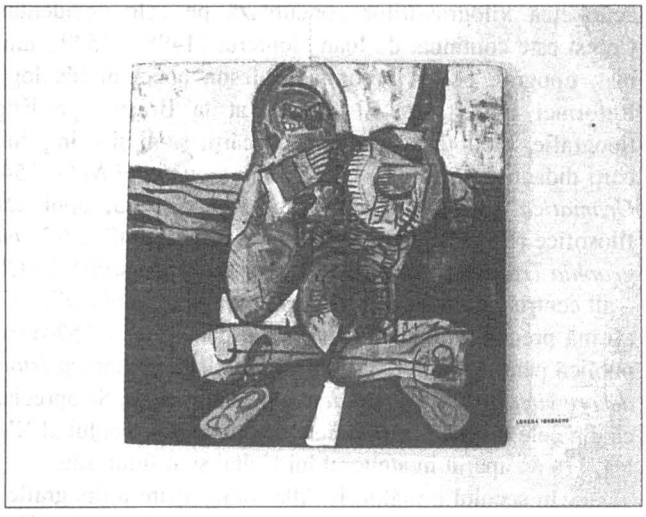

Lorena Iordache

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

IV – V

Liviu BUTUC

În Transilvania, primul tipograf în limba română a fost Filip Moldoveanul, venit în anul 1521 din Moldova la Sibiu, în atelierul lui Lucas Trapoldner. Mai este cunoscut și sub apelativul de Philipus Pictor, adică scrib, gravor, tipograf. În Sibiu, Filip Moldoveanul a imprimat 3 cărți: *Catehism românesc* (1544), *Tetraevanghelul slav* (1546) și *Tetraevanghelul slavo-român* (circa 1551 – 1553). Ultimul document imprimat este abilitat de literatura de specialitate ca prima carte cu text și în limba română, devansând astfel pe diaconul Coresi alc cărui cărți tipărite în limba română vor apărea abia în anul 1570. Un fragment de 117 file din acest *Evangheliar* se păstrează astăzi la fondul de carte rară al Bibliotecii Publice M.E. Saltîkov-Scedrin din Sankt Petersburg, cuprinzând forma integrală a *Evangheliei după Matei*. Cărțile ieșite din tiparnițele sibiene se fac cunoscute prin frontispiciul cu stema orașului și monograma tipografului. După o perioadă de ucenicie la tipografia târgovișteană, diaconul Coresi se stabilește la Brașov, desfășurând aici, între anii 1557 – 1582, o prodigioasă activitate de tipograf, editor și mentor-formator pentru discipoli ca: Lorint, Călin, Lavrențiе, Marian, Șerban (fiul său) și alții. Aceștia, la rândul lor, au pus bazele unor noi ateliere tipografice la Sebeș și la Orăștie, unde, în anul 1582, s-a imprimat pentru prima dată *Biblia* în limba română. Coresi a fost supranumit și "părintele limbii românești" pentru că a contribuit la unitatea limbii române scrise și tipărite. Tipăriturile coresiene (în total 24 de titluri) au cunoscut o mare arie de răspândire în toate provinciile românești, cu precădere în Transilvania, contribuind la unificarea limbii române literare. Tehnoredactarea imprimatelor coresiene suportă influențe macariene: textul este imprimat bicolor (roșu și negru), frontispiciile și inițialele sunt imitații după tipăriturile târgoviștene, lipsesc pagina de titlu și numerotarea paginilor, dar acuratețea xilogravurilor concurează pe cele occidentale. Coresi este continuat de Ioan Honterus (1498 – 1549), umanist, tipograf, editor, autor și profesor, adept al ideologiei Reformei protestante. El a înființat la Brașov, pe lângă tipografie, bibliotecă, legătorie de cărți, școli și a imprimat cărți didactice și juridice (*Preceptele monahului Nyl* – 1540, *Gramatica* – 1549, *Cartea Reformei* – 1543, apoi cărți filosofice (Epictet), literare (Hesiod) sau geografice (*Cosmographia Transylvaniae* și *Cosmographia Universalis*). La Cluj – alt centru cultural-tipografic important din secolul XVI – se afirmă preotul evanghelic Heltai Gáspár (1510 – 1574) care publică pentru prima dată *Biblia* în limba maghiară și *Istoria despre viteazul Ioan Huniade voievod* în versuri. Se apreciază că din cele circa 134 imprimate maghiare din secolul al XVI-lea, 116 au apărut în atelierul lui Heltai și al fiului său.

În secolul următor, la Alba Iulia, apare o tipografie în limba ebraică unde, în 1635, se tipărește *Gramatica limbii ebraice* de Henric Alstedius, iar în anul 1648, mitropolitul Simion Ștefan tipărește *Noul Testament*, "un monument literar cu consecințe considerabile asupra limbii române și mișcării culturale din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea". Tot la Alba Iulia, în 1699, Mihai (fiul lui Ștefan) scoate o bucoavnă chirilică și o cazanie. În secolul al XVIII-lea se continuă activitatea tipografică în orașele Brașov (unde în anul 1733 apare primul calendar din țările române tipărit în limba română cu caractere chirilice al lui Petcu (Petre) Șoanul), Sibiu (tipografia chirilică a lui Martin Hochmeister), Alba Iulia și Cluj. Acestora li se adaugă Blajul (unde se editează cărți școlare și *Biblia* din 1795 sub îngrijirea lui Samuil Micu) și Buda, unde reprezentanții de seamă ai Școlii Ardelene, Gheorghe Șincai, Samuil Micu și Petru Maior editează lucrări filologice și istorice prin care se stimulează evoluția limbii române și se afirmă conștiința de neam și ideea de națiune.

După această sumară prezentare a peste trei secole de activitate tipografică în cele trei mari provincii românești putem concluziona că, deși am fost mereu cu un pas în urmă față de Occident, în perioada dintre anii 1508 – 1830, au fost înființate 31 de centre tipografice care au tipărit 2.113 cărți într-un tiraj de circa 2 milioane exemplare. Dintre acestea doar 150.000 s-au păstrat până în prezent. Cele mai multe cărți s-au tipărit în Transilvania – 817 titluri, în Țara Românească – 511 și în Moldova – 335. Pentru 69 de cărți nu s-a identificat locul de apariție. În ce privește limba în care au fost tipărite: 1.556 de cărți au apărut în românește, 138 în greacă, 63 în slavonă, 53 în latină etc. Pe perioade temporale remarcăm o creștere a numărului de cărți tipărite odată cu sporirea numărului de centre tipografice astfel: în secolul al XVI-lea au apărut 52 de cărți, în secolul al XVII-lea – 113, în secolul al XVIII-lea – 799, iar între anii 1800 – 1830 – 1.149 de cărți. Intrată încă din secolul al XVI-lea în lucrări imprimate, limba română atinge apogeul abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Astfel, între anii 1770 –1799 se tipăreau circa 75 de lucrări laice în limba română, pentru ca în numai 30 de ani (1800 – 1830) numărul acestora să se ridice la 335[9].

Tiparul religios și laic realizat în limba națională a facilitat dialogul cultural dintre românii din cele trei țări și a avut un rol esențial în afirmarea și consolidarea limbii române și a ideii de unitate la români.

Invenția lui Gutenberg și-a relevat în timp o importanță deosebită în plan economic, de la stimularea dezvoltării unor noi ramuri industriale (industria hârtiei, a cernelurilor și a tehnologiilor de imprimare) până la elaborarea unor noi concepte economice și de producție. "Mecanica tipografică – spune McLuhan – constituie primul proces de lucru în care omul, grație aportului unei mașini și a unei divizări a muncii în faze foarte precise, reușea să producă obiecte în cantități mari și toate la fel. Era vorba de un procedeu de producție de tip industrial – primul, atât de complet, în istoria omenirii (...). Grație procedeului industrial al producției de cărți, prețurile volumelor au scăzut enorm, încât au constituit lucruri de con-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

sum şi au fost tipărite în foarte multe exemplare. Cu tiparul, Europa a experimentat prima fază de consum, nu numai fiindcă tiparul este un mijloc de comunicare sub formă de bunuri de consum comercializabile, ci pentru că el i-a învăţat pe oameni cum să organizeze orice altă activitate pe bază liniară şi sistematică. A arătat oamenilor cum să alcătuiască producţia şi piaţele"[92]. În acelaşi context, tiparul a impus dezvoltarea unui întreg aparat de distribuţie şi de vânzare, care va permite o mai amplă şi rapidă diseminare a produselor culturale, înlesnind astfel transferul cunoştinţelor de la un grup restrâns şi privilegiat în patrimoniul public. Însă cele mai mari schimbări impuse de noua tehnologie de multiplicare se observă în planul social-cultural, prin imprimarea unui ritm accelerat procesului de primenire socială şi schimbarea paradigmelor comunicării. Tiparul a contribuit masiv la difuzarea rapidă a noilor idei şi concepţii despre societate, despre evoluţia şi transformarea societăţii civile, a alimentat marile curente literar-filosofice, vizând libertatea şi progresul care – spre sfârşitul secolului al XVII-lea şi în mare parte în secolul următor – au schimbat înfăţişarea continentului european. Randamentul tehnologiei gutenbergiene a dus în timp la ieftinirea produselor culturale şi la stimularea interesului pentru învăţământ şi, implicit, la reducerea analfabetismului şi la modificarea raportului dintre mase şi elite. Tipăriturile pe suport celulozic, în tiraje din ce în ce mai mari, au favorizat democratizarea scrierii şi a lecturii, cu consecinţe benefice în dezvoltarea unor instituţii formale de învăţământ (şcoli, universităţi), a unor organizaţii noi legate de carte şi de utilizarea acesteia (biblioteci, librării, edituri, târguri de carte) ori apariţia unor profesiuni noi (tipograf, editor, librar, bibliotecar etc.)[93].

Multiplicarea mecanică a documentelor scrise a făcut posibilă trecerea de la comunicarea directă, de proximitate, prin viu grai şi indirectă, la distanţă, cu ajutorul mesajelor scrise, la o formă de comunicare multiplă, prin imprimate, în care mesajul este difuzat unui mare număr de receptori în spaţiu, dar şi în timp. Este un prim pas spre comunicarea de masă care presupune un receptor colectiv şi o tehnologie de mediatizare specifică. Tiparul lansează fluxuri de informaţii şi cunoştinţe, pune bazele culturii de stoc, prin organizarea colecţiilor de tipărituri, accelerează ritmul vieţii umane şi amplifică intercomunicarea. În fine, tiparul deschide larg poarta multiplelor forme de presă care, pe lângă carte, vor constitui, pentru circa cinci secole, cele mai importante mijloace de comunicare în masă.

4.5. Presa ca mijloc de comunicare în masă

Informaţia a avut dintotdeauna o importanţă majoră în evoluţia umanităţii şi a progresului social. În comunităţile analfabetice difuzarea informaţiei se face pe cale orală prin răspânditorii sau colportorii de veşti fie prin persoane destinate de vectorii de putere, fie prin reprezentanţi ai unor categorii profesionale cu vocaţie de relaţie (negustori ambulanţi, pelerini, comedianţi şi circari cu locaţie muabilă, călugări, frizeri, spiţeri, hangii şi alţii). Odată cu dezvoltarea sistemelor de scriere, informaţiile şi cunoştinţele trec în cărţi manuscrise şi ulterior tipărite sau în simple anunţuri grafiate expuse ori citite în locuri publice. Acestea sunt embrionii documentelor periodice de dispersie a ştirilor de importanţă oficială sau a veştilor cu substanţă banal-senzaţională. Originea jurnalismului, în sens de gazetărie, sub forma ştirilor manuscrise, vine din orizontul de început al grafiei ca mijloc de comunicare. Astfel, în antichitatea chineză, în jurul anului 2000 î.Hr., sunt atestate primele forme de paleopublicistică (exceptând speoformele de iconografie naturistă). Spre sfârşitul aceluiaşi mileniu, în Egipt apare un ziar sub forma unui papirus scris, datând din perioada faraonului Tutmes al III-lea (1468 – 1436), care conţinea ştiri privind viaţa publică a statului egiptean. Istoricul Flavius ne înştiinţează că babilonienii instituiseră chiar un serviciu de stat special pentru notarea evenimentelor zilnice. Europa nu rămâne insensibilă multă vreme faţă de binefacerile unui mijloc periodic de diseminare a ştirilor de importanţă oficială, emanaţie a autorităţii de stat. Aşa se face că la Roma, Caius Iulius Caesar (100 – 44 î.Hr.) impune, în anul 59 î.Hr., obligaţia ca zilnic să apară "Acta Senatus" – un soi de proces verbal privind dezbaterile Senatului şi Adunării poporului. După acest precedent, va apărea şi "Acta diurna", un anunţ afişat în forum care furniza ştiri privitoare la evenimente importante ca: numiri de comandanţi militari, bătălii, lupte de gladiatori, hotărâri ale Senatului etc. Neoficial, informaţia se răspândea şi prin intermediul subrostranilor, al negustorilor de veşti, care îşi vindeau "marfa" nu numai la Roma, ci şi în provincii şi chiar în armată. În secolul al III-lea d.Hr., în China este menţionată gazeta "Kuai iuan Ta-Pao", redactată din ordinul împăratului şi având drept conţinut informaţii provenite din cancelaria înaltei oficialităţi. Un alt asemenea oficios va apărea şi în secolul al VII-lea. În Europa secolelor XIII – XV, înainte de apariţia tiparului, sunt cunoscute foile volante manuscrise cu ştiri diverse (novelle), iar scriitorii şi difuzorii acestora purtau fie denumirea de novelişti (Anglia secolul XIII), fie pe aceea de "scrittori d'avisi" (scriitori de ştiri), la Roma şi la Veneţia. Un rol important în răspândirea gazetelor manuscrise (novelle a mano – Italia, relationi – Germania, nouvelles à la main – Franţa, news letters – Anglia) l-au avut serviciile poştale înfiinţate în anul 1464 în Franţa, 1478 în Anglia şi 1502 în Imperiul Romano-German. Pentru a audia lectura publică a acestor cvasijurnale, amatorii de veşti proaspete trebuiau să plătească o mică monedă numită "gazetta" (mai târziu, în secolul al XVI-lea, la Veneţia se va tipări o foaie de ştiri care va costa tot o "gazetta", de aici şi denumirea care desemnează astăzi familia de cuvinte gazetă, gazetar, gazetăresc, sinonime cu jurnal, jurnalist, jurnalistic).

Un moment important în practica negoţului cu informaţii îl va constitui organizarea în secolul al XV-lea de către Casa bancherilor Fugger din Augsburg a primului serviciu organizat de informaţii denumit mai târziu "Ordinari zeitungen". Acesta poate fi considerat precursorul agenţiilor moderne de presă cu care se aseamănă, mai ales, prin modalitatea de comercializare a informaţiilor. Spre sfârşitul secolului al XV-lea, după introducerea şi răspândirea tehnologiei gutenbergiene de multiplicare, numărul foilor volante creşte, capătă o extindere mai mare şi o oarecare periodicitate, nemaifiind ocazionate de evenimente oficiale sau de senzaţie. De la sfârşitul secolului al XVI-lea, însă, putem vorbi de o modă a "efemeridelor" tipărite în ţările europene. Astfel, în anul 1448, la Mainz, apare primul calendar, iar spre sfârşitul secolului sunt atestate documentar publicaţiile "Nova", "Avisa" şi "Ordinari-zeitungen". La începutul secolului al XVI-lea, în timpul războiului ţărănesc german (1524 – 1525), se răspândesc foile editate de Thomas Muntzer, pentru ca în 1577 să

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

apară pentru prima oară menționat cuvântul "jurnal" (zeitung) – folosit de D'Antoff din Anvers. În Franța apar așa-zisele "canards" (zvon, știre mincinoasă). Cea mai veche datează din anul 1529. Forme primare de jurnalism continuă să apară în Olanda unde, în 1605, se tipărește foaia cu titlul "Nieuwe Tydingen" (știrile recente). Primul hebdomadar pare a fi "Aviso – relation oder Zeitung", apărut în anul 1609 la Strasbourg. În 1611, în Franța se tipărește "Mercure français", cu o periodicitate anuală. Dincolo de Canalul Mânecii, în Anglia, în anul 1621, apar primele publicații numite "Corantos", iar din 1622 și primul săptămânal englez. La 30 mai 1631, medicul francez protestant Theophraste Renaudot imprimă primul hebdomadar francez cu titlul "La Gazette", într-un tiraj de 300 de exemplare și tot el este acela care introduce primele forme de publicitate prin instituirea chiar a unui "Birou de adrese și întâlniri" – considerat ca prima agenție de publicitate, surclasându-l pe ziaristul și deputatul Emile de Girardin, fondator al ziarului "Presse" – 1836[94].

Șirul săptămânalelor continuă cu apariția acestora și la Florența (1636), Roma (1640), Madrid (1661), Sankt Petersburg (1703) – sub oblăduirea țarului Petru I (1682 – 1721) și în America de Nord, "Pensylvania Gazette", în 1728. Spre sfârșitul secolului al XVII-lea (1672) apare la Paris și primul periodic literar cu titlul "Mercure Galant", fondat de Donneau de Vise. În fine, primele cotidiane în adevăratul înțeles al cuvântului apar din a doua jumătate a secolului al XVII-lea după cum urmează: în Germania, la Leipzig ("Leipziger Zeitung" – 1660), care își va continua existența până în anul 1921); în Anglia, la Londra, primul cotidian "Daily Courant", se inițiază în anul 1702, iar la Paris, "Journal de Paris" în anul 1777[95]. În scurtă vreme, importanța periodicelor a depășit cadrul strâmt de informare a publicului asupra evenimentelor, acestea extinzându-și utilitatea și în alte domenii de activitate și devenind în timp o adevărată industrie și o necesitate pentru masele tot mai largi de cititori.

În țările române, spre deosebire de Occident, se înregistrează un "tradițional" decalaj, o desincronizare, care face ca primele manifestări publicistice simple să apară mai târziu, posibil încă din secolul al XVII-lea, sub forma foilor volante ocazionale pentru înștiințări oficiale, dar efemeritatea și perisabilitatea acestora au făcut ca ele să nu ne parvină. Din 1643 avem știre despre un "Calendar" în limba germană, imprimat într-o tipografie brașoveană. Condițiile propice presei românești apar abia în secolul al XVIII-lea pe fondul dominației străine, "element ce a temporizat răspândirea ideilor umaniste și iluministe în spațiul românesc, construcția unei societăți de tip modern"[96].

Cu toată efervescența culturală impusă de dezvoltarea tiparului, nu avem indicii că în spațiul românesc, pentru secolul al XVII-lea, ar fi fost elaborate gazete manuscrise ori tipărite, periodice sau ocazionale, ca în Occident, însă ele au circulat îndeosebi în Transilvania și Banat, incluse în Imperiul Habsburgic. Acest tip de presă provenea din mediul german (Zeitungen – Avisio), poate și în folosul caselor nobiliare transilvănene. De asemenea, nu putem să nu bănuim că învățații români care au avut legături de studii sau de altfel cu Occidentul să nu fi făcut cunoștință cu circulația unor periodice și cu conținutul acestora. Există dovezi că mulți dintre aceștia, la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, își procurau "gazeturile" care apăreau în Europa de vest. Este cazul unor boieri luminați precum Constantin Mavrocordat ori Constantin Cantacuzino (1650 – 1716) care își încropeau colecții de "Diario".

Secolul al XVIII-lea – considerat "secolul luminilor" – este perioada unor intense contacte culturale cu Apusul, precum și a creșterii interesului unor țări ca Franța și Anglia față de țările române. Ca tipărituri ocazionale de la începutul secolului al XVIII-lea deținem informații certe despre existența unui formular diplomatic tipărit în limba română, emis de domnitorul Constantin Brâncoveanu în 1710 și reeditat, în 1713, probabil la Târgoviște. Este un document oficial ce privea scutiri de dări pentru siliști. Acestuia i-a urmat un hrisov pentru ștergerea văcăritului emis în 1714 de domnitorul Ștefan Cantacuzino. În ciuda controverselor existente încă, *Dicționarul presei românești*, din anul 1995, dă ca primă tipăritură cu caracter jurnalistic "Calendarul" redactat în anul 1731 de către dascălul transilvănean Petru Șoanul[97]. În lucrarea *Scurtă istorie a cărții românești*, semnată de Simonescu Dan și Buluță Gheorghe, acest periodic apare ca fiind tipărit în limba română cu caractere chirilice, în anul 1733. Din aceeași sursă aflăm și alte amănunte din opinia cronicarului sas Thomas Tartler. Acesta scria referitor la calendar: "un popă valah cu numele Petre, aici, în Schei, fără nici o îndrumare (...) a început să facă o tipografie și să taie literele în plumb, însă nu în modul obișnuit, ci foarte scurt, deoarece le-a lipit pe o scândurică și așa a tipărit «Calendar valah», fără ajutorul presei, ci numai cu vălătuc (Rollgold). Deși acesta-i un fel de a tipări anevoios și întârzietor, totuși se vede că el (tipograful român) este inventios. El cel dintâi a tipărit un «Calendar românesc» pe trei coale și vinde exemplarul cu 60 denari. După aceea, a început să toarne litere învățându-l Michael Holzdorfer de la (tipograful editor) Euler, de aici. A turnat și litere latinești, care, însă, nu sunt destul de «accurate»". În anul 1777, avem știre despre o foaie volantă cu conținut oficial tipărită în limba română cu caractere chirilice. Este vorba despre porunca Mariei Tereza, împărăteasa Austriei, adresată locuitorilor Bucovinei, prin care îi obliga să depună jurământ de credință. În rândul calendarelor, ca apariții publicistice periodice, mai adăugăm și "calendarele românești" din Moldova, întocmite de doi frați, Mihail și Policarp Strilbițchi, în 1785, și "Calendarul" de la București, din anul 1794. În Transilvania, în anul 1808, Gheorghe Șincai scoate la Buda un calendar, iar trei ani mai târziu (1811) apare unul similar și la Cernăuți. Prin cele circa 1.000 de calendare și almanahuri apărute în spațiul românesc în secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea putem spune că s-au pus bazele presei moderne. Reformele Mariei Tereza și ale lui Iosif în Imperiul Habsburgic au dat un impuls benefic publicisticii transilvane de expresie germană și maghiară. Așa se face că la Timișoara apare, în anul 1771, cel mai vechi ziar de pe teritoriul românesc. Este vorba despre "Temeswarer Nachrichten" (Știrile timișorene) imprimat la tipografia lui Mathaus Heimerl. Tot aici, se imprimă, în anul 1784, în limba germană și primul ziar politic "Temeswarer Zeitung" (Ziarul timișorean), iar în anul 1809 cotidianul "Tager Sbricht" (Informația zilei). La Sibiu, simultan cu "Ziarul timișorean" (1784), apare, datorită tipografului Martin Hochmeister, "Gazeta Transilvaniei" (Siebenburger Zeitung), iar între anii 1791 – 1792 nobilimea maghiară editează "Erdelyi Magyar Hirvivo" (Curierul maghiar transilvănean).

Presa în limba română este menționată doar prin două tentative ale lui Ioan Molnar Piuariu în 1789 cu "Foaie română

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

pentru economi" şi "Vestiri Filosoficeşti şi Moraliceşti" (1793 şi, respectiv, 1795) eşuate, se pare, din lipsă de fonduri, dar nu este exclus şi motivul politic (în anul 1791, prin "Suplex Libellus Valachorum", românii transilvăneni ceruseră drepturi politice pe fondul revoluţiei franceze). Primul săptămânal din Moldova este considerat "Cour(r)ier de Moldavie", apărut la Iaşi în anul 1790 şi editat de comandamentul trupelor ruseşti ale prinţului Potemkin, în vremea staţionării armatelor ruse în Moldova, cauzată de desfăşurarea războiului ruso-turc din anii 1787 – 1791. Ediţia este în franceză, dar avem şi anunţul cu privire la o ediţie tradusă în română (care nu ne-a parvenit), efort datorat boierului luminat Scarlat Sturza. "Deşi purta stema Moldovei desenată în titlu, gazeta era în primul rând organ de informare generală a cartierului militar rus de la Iaşi, un mijloc de propagandă rusesc în Principatele Române, care dorea să arate măreţia Rusiei şi a Ecaterinei, intenţiile Rusiei de a «elibera» de sub dominaţie turcească pe creştinii ortodocşi din sud-estul Europei"[98].

La începutul secolului al XIX-lea presa românească sporeşte ca număr de titluri şi îşi diversifică sumarul în concordanţă cu dezvoltarea ştiinţelor şi cu apariţia noilor curente literare şi filosofico-politice. Acum sunt evidenţiate şi reviste care apar în afara ţărilor române, dar editate de români în româneşte pentru românii studenţi sau diasporeici. Astfel, la Cernăuţi apare, în anul 1820, "Crestomaticul românesc" al lui Teodor Racoce (1770 – 1822); la Buda, în anul 1821, "Biblioteca românească" a lui Zaharia Carcalechi. Bucovineanul Teodor Racoce preconizase încă din 1816 imprimarea unei gazete pentru care obţinuse şi aprobarea "guberniului din Lemberg", dar din motive financiare aceasta nu mai apare, iar materialele pregătite vor face conţinutul "Crestomaticului..." din 1820. În străinătate, doi tineri români, I.M.K. Rosetti şi Anastasie Lascăr, scot, în 1827, "Fama Lipschii pentru Daţia" care va apărea la Leipzig în 7 numere (iunie – noiembrie). Acesta este considerat primul ziar tipărit în limba română. Însă adevărata fundamentare a presei româneşti pe criterii profesionale o fac intelectualii din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Într-un program al "Societăţii literare" (1827), I. H. Rădulescu (1802 – 1872) prevedea "fondarea de jurnale sau gazete în limba română"[99]. În acest context, pe fondul administraţiei militare ruseşti de ocupaţie, apare la 8 aprilie 1829 "Curierul românesc", I. H. Rădulescu fiind atât editorul, cât şi proprietarul ziarului scos la propria tipografie. Câteva luni mai târziu, la Iaşi, Gheorghe Asachi scoate "Albina românească" autorizată de contele Pahlen, şeful administraţiei ruseşti de ocupaţie. Este demn de menţionat că în paginile "Albinei..." lui Asachi apar primele anunţuri publicitare la rubrica: "Mezaturi, vânzări şi înştiinţări particulare" şi primul foileton (1839), la doar trei ani de când acesta apărea cu regularitate în ziarul "Presse" din Paris. Între anii 1832 – 1833, cu încuviinţarea aceleiaşi autorităţi, apar atât la Bucureşti, cât şi la Iaşi, "Buletine", sinonime Monitorului Oficial. În Transilvania, în ianuarie 1837, Ioan Barac editează la Braşov săptămânalul "Foaia Duminecii", iar în martie 1838 George Bariţiu (1812 – 1893) scoate în acelaşi oraş "Gazeta de Transilvania", care va apărea nu mai puţin de un deceniu şi cu un supliment literar – prima revistă literară din Transilvania – "Foaie pentru minte, inimă şi literatură", cu apariţie până în 1865. În ianuarie 1838, cu osârdia redactorilor fondatori Florian Aaron (1805 – 1887) şi Gheorghe Hill apare, doar un singur an, "România" – primul cotidian în limba română editat de

АЛБИНА
РОМЪНЕСКЪ
АЛБИНА РОМЪНЕСКЪ
BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

"Albina românească"

tipograful şi librarul Fr. Walbaum.

Anii premergători revoluţiilor de la 1848 generează o presă cu un conţinut democratic şi reformator progresist, care va pregăti ideologic mişcarea revoluţionară în consonanţă cu evenimentele similare europene. Dintre titlurile epocii amintim: "Dacia literară" (1840), "Arhiva românească" (1840 –1845), "Propăşirea" (1844) şi "Magazin istoric pentru Dacia" (1845, condusă de Nicolae Bălcescu şi August Treboniu Laurian, care au adus o contribuţie consistentă la pregătirea actului revoluţionar de la 1848 din Ţara Românească). În acelaşi context se înscrie şi ziarul "Pruncul român" (1848), editat de marele cărturar, prestigios editor şi tipograf C. A. Rosetti care, după înfrângerea revoluţiei, va fi nevoit să se exileze în Franţa. La întoarcerea în ţară, în anul 1857, va pune bazele ziarului "Românul", cu apariţie regulată la Bucureşti. În Transilvania, la 4 ianuarie 1847, Timotei Cipariu, cunoscut publicist, lingvist şi filolog, scoate primul ziar românesc tipărit cu litere latine: "Organul luminării", continuă în 1848 cu "Învăţătorul poporului", iar din 1867, "Archiva – pentru filologie-istorie", prima revistă românească de filologie.

În concluzie, în secolul al XIX-lea, presa românească ia înfăţişarea celei occidentale şi are un rol tot mai pregnant în viaţa socială şi politică. De asemenea, tot acum, se revoluţionează grafica prin introducerea tehnicii litografiei. Gravura litografică este un procedeu descoperit de germanul Aloys Senefelder (1772 – 1834), în 1799, şi expusă într-o lucrare din anul 1818. La noi este utilizată la ilustraţia cărţilor la începutul secolului al XIX-lea de pictori ca Leca, Negulici şi Chladek. Tot ei vor litografia portrete pentru publicaţii periodice ca: "Almanahul Statului din Prinţipatul a toată Ţara Românească" scos la Buda, în anul 1837. În Moldova, Gheorghe Asachi a compus desene cu subiecte istorice litografiate pentru revista "Albina". Gazetele apărute la începutul secolului al XIX-lea cuprindeau ştiri diverse, articole şi reportaje sau fragmente literare şi poezii, iar tirajele nu depăşeau 300 de exemplare. De exemplu: "Curierul românesc" apărea în 280 de exemplare, iar "Gazeta de Transilvania" în 300 de exemplare. Difuzarea se făcea prin poştă la abonaţi. Este însă interesant de menţionat că în ciuda tirajelor restrânse infor-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

maţia conţinută se disemina în mase fie prin colportaj, fie prin intermediul lecturilor colective (socializarea lecturii) în cafenele de tip "casine", după modelul cabinetelor literare, cafenelelor sau book-club-urilor occidentale, impactul acestora resimţindu-se asupra culturii bazate în mare măsură pe oralitate şi gestual, comunicarea culturală de acest tip ducând în timp la modelarea ideilor şi comportamentelor mulţimii. În ciuda gradului de alfabetizare redus, cuvântul tipărit va iradia şi va influenţa prin utilizarea practicii lecturii cu voce tare. Putem spune că presa era mai mult audiată decât citită. În final, trebuie să precizăm că presa este prin definiţie un mijloc de informare în masă, dar în perioada de început această particularitate nu este congruentă cu realitatea. Deşi presa se adresează unui destinatar plural, ea nu devine un fenomen de masă în condiţiile unui receptor colectiv analfabet. Ea este destinată, ca de altfel şi cărţile, unei elite instruite, incluzând clerul, învăţaţii vremii, studenţii, iar alfabetizarea, prin înfiinţarea instituţiilor formale laice de învăţământ, devine de abia acum un deziderat major al intelectualităţii vremii. Aşadar, dacă trebuie folosit termenul "masă", acesta nu trebuie interpretat în sens strict cantitativ. John B. Thompson precizează că "aspectul important al comunicării de masă nu este acela că unui număr dat de indivizi (sau unui procent determinabil din populaţie) îi sunt destinate produsele simbolice culturale, ci mai degrabă produsele sunt disponibile, în principiu, pentru o mulţime de destinatari".

Avalanşa de ziare, reviste şi alte genuri de publicaţii va determina în scurt timp apariţia unor organizaţii speciale de colectare şi distribuie a informaţiilor numite "Agenţii de presă". Prima instituţie de acest gen, în accepţiunea curentă, a fost întemeiată în anul 1811 de către americanul Samuel Topliff, gazetar la Boston. În Europa, prima agenţie modernă de informaţii va fi creată la Paris de către ziaristul Charles Havas în anii 1832 – 1835. În Principatele Unite, abia în luna ianuarie a anului 1877, ia fiinţă la Bucureşti o sucursală a agenţiei franceze, care a subzistat până în anul 1888, fiind succedată în anul următor (1889) de "Agenţia telegrafică română" (Roumagence), subvenţionată de guvern. Aceasta va funcţiona până în anul 1916, când va fi nevoită să îşi întrerupă activitatea datorită ocupaţiei Capitalei de către trupele germane. Îşi va relua, însă, activitatea după război, în anul 1928, sub numele de "Agenţia Orient Radio" (Rador).

4.6. Serviciul poştal (Comunicarea poştală)

Pe teritoriul Europei forme rudimentare de existenţă a unui serviciu de distribuire în spaţiu a informaţiilor şi valorilor se perepetuează din antichitate până în Evul Mediu. La sfârşitul secolului al XV-lea funcţionează "curieratul" practicat de negustorii ambulanţi, meseriaşi ori călugări, iar după înfiinţarea primelor universităţi apare aşa-zisa "poştă universitară". Din secolul al XV-lea, acest serviciu pentru public trece sub oblăduirea statului. În Franţa, înfiinţarea poştei se datorează regelui Ludovic al XI-lea (1461 –1483), pentru ca în timp aceasta să se dezvolte şi să beneficieze de acte normative care îi reglementează activitatea. Astfel, s-au stabilit taxele şi gratuităţile poştale, oficiile poştale, cutiile poştale etc. În secolul al XVIII-lea, după revoluţie, s-a dat o lege prin care se asigura inviolabilitatea scrisorilor (1791) şi s-a introdus un serviciu de ştafete pentru transportul de maximă urgenţă a corespondenţei statului. Din 1817, francezii utilizează mandatele poştale, iar din 1828 beneficiază de un serviciu zilnic de poştă. Şi în celelalte ţări europene evoluţia serviciului poştal a fost în linii mari aceeaşi, apărând pentru nevoile statului şi ale curţilor regale, încă din secolul al XIV-lea în Germania, Austria, Belgia, Italia, Spania etc. Serviciul poştal se extinde şi în mediul rural încă din anul 1824 în Rusia, 1830 în Franţa şi 1836 în Belgia. Din anul 1837, în Franţa se introduce serviciul poştal naval, folosind cursele de vapoare în funcţiune, iar în 1868 se adoptă sistemul de transmitere a mandatelor poştale prin telegraf.

Pe teritoriul României, de la retragerea aureliană din Dacia (271) şi până la organizarea statelor feudale româneşti avem o discontinuitate documentară privind existenţa şi funcţionarea unui serviciu poştal oficial, dar presupunem că mesajele şi informaţiile variate, orale sau scrise, circulau prin intermediul colportorilor de veşti: negustori, meseriaşi, călugări, pelerini sau curieri. Pentru situaţii de urgenţă, în speţă pericol de invazii, comunicarea de mesaje la distanţă beneficia de tradiţionalul "telegraf optic", prin focuri pe timp de noapte sau fum pe timp de zi, aşa-zisa "sfară în ţară". Un document din secolul al XIV-lea referitor la expediţia emirului din Efes, Umur Beg, în Ţara Românească, ne indică utilizarea acestui mod de semnalare optică: "Când creştinii văzură sosirea lor îşi dădură de ştire unii altora, prin mijlocul ierburilor aprinse (sfară în ţară)". Coagularea formaţiunilor statale şi centralizarea puterii au creat dezideratul unor instituţii de diseminare a prerogativelor puterii de la centru către periferie prin dublarea colportorilor de veşti cu o reţea de curieri şi agenţi fiscali şi administrativi care duceau ordinele domneşti până în ultimul cătun. Organizarea comunicării între conducerea centrală şi periferie printr-un serviciu poştal rudimentar este atestată încă din vremea domniei lui Mircea cel Bătrân (1386 – 1418) care, printr-un hrisov dat la Giurgiu, la 11 mai 1399, scutea de dări pe locuitorii satelor de pe traseele de deplasare a curierilor: "Am binevoit ca satul Pulcouţi, închiriat de către jupânul Galea mănăstirii Strugalea, să-l emancipăm şi Domnia mea de oierit, de porcărit, de albinărit, de găletărit, de vinăriciu, de cai de olac, de boi de cărat, mai pe scurt de toate slujbele şi dările mari şi mici, care să rămână în folosul acelei mănăstiri"[100]. Pentru început, ordinele domneşti ajungeau prin intermediul curierilor călăreţi care transportau corespondenţa folosind cai puşi la dispoziţie de populaţie, ca prestaţie impusă de autoritatea centrală. Din secolul al XV-lea, ca urmare a sporirii volumului de corespondenţă şi a relaţiilor externe ale domnilor, creşte şi numărul curierilor speciali şi se introduce olacul (de la cuvântul turcesc "ulak" = căruţă). Curierii călări domneşti – călăraşii – făceau legătura între domnii români şi "capuchehaie" (reprezentanţi ambasadori) de pe lângă Poarta Otomană. Acum serviciul poştal este pus sub autoritatea "Marelui Postelnic". La sfârşitul secolului al XVI-lea pe lângă corespondenţă, se permite şi transportul persoanelor cu olacele, dar numai cu aprobarea domnului. Din anul 1585, ne parvine un document care ne descrie călătoria lui François de Pavie de la Curtea domnească la Hotin: "Fiecare din noi se sui într-o căruţă mică, aşa cum se fac în această ţară, atât de joase şi uşoare încât la o mişcare greşită se poate sări cu uşurinţă. În ea nu poate încăpea decât o singură persoană, perna sa şi mâncarea"[101]. În secolul următor sunt amintiţi, pe lângă curierii externi (călăraşii), şi curierii oficiali interni – lipcanii călări – care foloseau caii, olacele şi erau subordonaţi Marelui Postelnic.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

"Curierul românesc"

În perioada fanariotă (1716 – 1821), în Țara Românească și Moldova organizarea poștei continuă, iar pe fondul intensificării schimburilor de corespondență atât în interior, cât și în exterior (cu Austria, Polonia și Turcia) crește apreciabil numărul curierilor ordinari și extraordinari, dar se intensifică și nemulțumirile populației sătești de pe traseele poștale care era supusă prestațiilor și rechizițiilor de cai și căruțe pentru buna funcționare a serviciului poștal. Tot acum se stabilesc și releurile de poștă, stații situate la o depărtare de 4 km unele de altele, așa-zisele menziluri, care au dat și toponime geografice urbane, așa cum este Mizilul. Menzilurile erau prevăzute expres cu grajduri pentru cai și condiții de odihnă. Fiecare asemenea stație era condusă de un căpitan. Adversitatea tot mai crescândă a populației la rechiziții și întreținerea curierilor fac ca domnul Constantin Mavrocordat, în Moldova, să ia măsura ca toți curierii să treacă în întreținerea statului, renunțând astfel la serviciile populației. Tot acum se hotărăște construcția de localuri pentru călători și funcționari și grajduri pentru cai în menziluri și pentru prima dată se autorizează accesul publicului la serviciile poștei de stat contra unei taxe. În anul 1775, domnul Alexandru Ipsilanti dă un hrisov prin care se organizează în mod oficial poșta de stat în Țara Românească, trecând cu adevărat toate cheltuielile de funcționare pe seama Domniei. Prin acest hrisov, care conținea 20 de articole, poșta devenea un serviciu public și pentru prima dată se stabilea un buget de venituri și cheltuieli special alocat. După 1790, domnii Alexandru Moruzi, în Moldova, și Mihail Șuțu, în Muntenia trec serviciul poștal în seama unor particulari, statul rezervându-și doar dreptul de "a numi hatmanul poștelor, surugiii (vizitiii n.n.) și beșliii, soldați recrutați și întreținuți de stat pentru asigurarea ordinii"[102].

Perioade de oarecare dezorganizare sau de exploatare intensă cunosc serviciile poștale din Țara Românească și Moldova în timpul războaielor ruso-turce, când teritoriile celor două țări erau la discreția beligeranților, îndeosebi ruși (1806 – 1812, 1829 – 1834). În ultima perioadă, 1829 – 1834, sub administrația generalului rus Kiseleff, se iau și măsuri administrative de optimizare a serviciilor poștale din Țara Românească și Moldova. În primul rând, poștele sunt date în arendă prin licitație publică și cu contract, începând cu anul 1830, lui Hristofor Sachelarie în Muntenia și, respectiv, Nicolae Privileghie, în Moldova. Tot acum (1830) se înființează un birou de poștă pentru scrisori la București și apoi unul la Iași. Până la Revoluția de la 1848, poștele din Muntenia și Moldova au continuat să fie date în arendă, de regulă pe câte trei ani și să se modernizeze astfel: se extind cursele și se introduc brașovencele (trăsură mare cu coviltir) ca noi mijloace de transport; se introduc noi servicii, ca transportul gratuit al gazetelor; crește numărul funcționarilor poștali care trebuiau să urmărească funcționarea normală a serviciului poștal. Sub domnia lui Barbu Știrbei (1849 – 1853) se extinde funcționarea poștei oficiale până la comune și se oficializează registrele de evidență a documentelor poștale. O mare realizare este și implementarea în trafic, în anii 1850 – 1852, a diligențelor (trăsură mare acoperită de tip poștalion pentru transportul în comun al persoanelor și al poștei) concesionate atât în Țara Românească, cât și în Moldova.

În Transilvania, până la cucerirea ei de către maghiari, se presupune continuarea la un nivel redus a unor curieri călări sau pedeștri, care satisfăceau schimburile de mesaje între capii comunităților și, evident, colportajul de informații practicat de negustori, meseriași, călugări, pelerini și alții. După cucerirea Transilvaniei de către maghiari va funcționa o rețea de curieri pentru nevoile de poștă ale regelui maghiar. Ca și în Țara Românească și Moldova, erau curieri atât pentru nevoile interne, cât și pentru necesitățile externe, de legătură cu alte state, de regulă cu Constantinopolul, începând din 1541 și până în anul 1688. Cheltuielile de întreținere (cai, cazarea și hrana curierilor) erau suportate de către locuitorii satelor de pe rutele poștale, obligații înrobitoare care nu de puține ori au stârnit revolte locale. Alături de rețeaua oficială de curieri se mai foloseau, la transmiterea corespondenței și mesajelor dintr-un loc în altul, călugări, pelerini, măcelari, negustori și alții. În prima jumătate a secolului al XVII-lea, sub influența organizației poștale austriece, se introduc serviciile de poștă particulare ale comitatelor, orașelor, bisericilor și nobililor. După 1688, când Transilvania intră sub stăpânire austriacă, transformările sunt mai consistente. Astfel, poșta devine monopol al împăratului, iar locuitorii de pe traseele poștelor sunt scutiți de obligațiile de până acum. La începutul secolului al XVIII-lea, principele Francisc Rakoczi al II-lea (1704 – 1711) impune noi reglementări care vor optimiza organizarea și funcționarea serviciului poștal. Dintre aceste măsuri amintim: un serviciu poștal special pentru transportul corespondenței, așa-zisă poștă ordinară de scrisori și poșta extraordinară sau ștafeta ultrarapidă; scutirea de anumite obligații a magistrilor, care continuau să fie salariați de stat; uniformă pentru personalul poștal etc. De asemenea, s-a introdus transportul scrisorilor simple și recomandate, precum și al imprimatelor, scrisorilor de valoare, ziarelor, banilor, mărfurilor, coletelor, călătorilor; primele modele de scrisori sub formă de sul, închise și sigilate cu sfoară și ceară.

Din secolul al XIX-lea apar scrisorile sub formă de coală împăturită (plicul actual), cutiile poștale, iar taxele se stabilesc în funcție de distanța parcursă. După o perioadă de degringoladă, datorată revoluției de la 1848, serviciile poștale transilvănene se extind și prin forme particulare și se modernizează, ducând astfel la o amploare a schimburilor poștale, a numărului de scrisori, de presă, fapte care anticipează perioada modernă.

În concluzie, reținem că la sfârșitul secolului al XVIII-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

lea și începutul secolului al XIX-lea țările române dispuneau de o rețea integrată de comunicare poștală publică, oferind servicii poștale comune atât pentru poșta internă, cât și pentru cea externă. Desigur că față de standardele secolului XX, comunicarea poștală era foarte lentă. Aceasta deoarece mesajele, ca și presa, erau transportate cu cai și trăsuri, iar drumurile erau de proastă calitate. Abia odată cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, simultan cu dezvoltarea căilor ferate și a rețelei telegrafice, timpul necesar transmiterii mesajelor prin poștă se reduce considerabil.

5. De la telegraf la e-mail

5.1. Introducere

În secolul al XIX-lea putem afirma că avem de-a face cu o maturizare a industriei poligrafice în Europa, cu transformarea tipografiilor în organizații comerciale și a produselor acestora din forme simbolice cu valoare de comunicare și informare în bunuri comerciale. Inovațiile tehnice generate de revoluția industrială – presa cu aburi a lui Koenig, presa rotativă a lui Robert Hoe, utilizarea hârtiei în bobină, linotipul lui Ottmar Mergenthaler, fotogravura lui Charles Gillot și similigravura lui Georg Maisenbach – au sporit capacitatea reproductivă a industriei imprimeriei, creșterea tirajelor și scăderea prețurilor. Simultan cu aceste invenții și inovații remarcăm și mutații de comportament socio-cultural: crește rata alfabetizării și se rafinează comunicarea burgheză în centre de socialitate ca saloane, cafenele (la noi primele casine de lectură în anul 1835), se lărgește sfera de interes public pentru informație și difuzarea acesteia. Faptul că presa facilitează transmiterea simultană a unui mesaj unui receptor colectiv a făcut ca aceasta să fie integrată în categoria mass media (mijloace de comunicare în masă)[103]. Încet-încet, cartea și presa devin principalii agenți ai mass media care vor domina întreg secolul al XIX-lea și începutul celui următor. Organizarea și dezvoltarea pe principii moderne ale rețelelor poștale, precum și înmulțirea și interactivitatea agențiilor de știri vor prefigura definirea sistemului global de comunicare și inițierea fluxului internațional de informație. Comunicarea interumană a evoluat și ea de la cea orală, directă (prin viu grai și de proximitate), la cea indirectă (prin scriere și la distanță), până la comunicarea multiplă (multiplicarea mesajului și difuzarea acestuia unui receptor colectiv) cu ajutorul cărții și al presei. Din prima jumătate a secolului XX și cu precădere către finalul acestui secol vom asista la evoluția accelerată a comunicării colective (de grup sau socială) mediată de tehnologii de comunicație ca radioul, televizorul și, în ultimă instanță, Internet-ul. Este o comunicare la distanță simultană, ubicuă, de abrogare a spațiului și timpului, de globalizare a mesajelor și informațiilor. Dezvoltarea mijloacelor de comunicare a ajutat la crearea unei lumi în care câmpurile de interacțiune pot dobândi anvergură mondială, iar ritmul schimbării sociale poate fi accelerat de viteza fluxurilor de informație.

Prin conglomeratul mass media, dezvoltat în secolele XIX – XX, se pune în vizibilitate puterea, procesele de luare a deciziei devin cvasipublice, granițele dintre viața publică și cea privată se estompează, se mediatizează excesiv evenimente și se creează evenimente, se generează opinie publică și se manipulează opinie publică etc. Toate aceste progrese sunt rezultatul descoperirilor în domeniul tehnic în care distingem două sisteme de bază: electricitatea și electronica. Invențiile și inovațiile realizate în aceste domenii tehnico-științifice au fost determinante pentru saltul făcut de la comunicarea la distanță mediată de suporturi celulozice la comunicarea cu aparatele de comunicat. Despre fenomenul electricității avem știre încă din antichitate. În Muzeul de Antichități din Bagdad există forme rudimentare de pile electrice datate din secolul III î.Hr., dar cu trei secole mai devreme însuși Thales descria fenomenul electricității. Abia pe la 1600 d.Hr., englezul William Gilbert redescoperă empiric noua formă de energie, iar pe la 1650 Otto von Guericke încearcă să o descrie într-o lucrare. În jurul anului 1730, fizicianul britanic Stephen Gray demonstrează că electricitatea se propagă de-a lungul unui fir (conductor), reușind să transmită curent electric la o distanță de 200 m. Câțiva ani mai târziu, Petrus van Musschenbrock, în Olanda, și Ewald Georg von Kleist, în Pomerania, descoperă un dispozitiv pentru înmagazinarea electricității pe care îl vor boteza "butelia de Leyda" (numită în Germania și "butelia lui Kleist"). Redescoperirea energiei electrice și a formei de conservare a acesteia generează experiențe științifice amuzante, de salon sau în laboratoare, care vor duce în final la decelarea unor virtuți nebănuite ale acestei energii indefinibile. Astfel, în 1746, abatele Nollet și teologul John Wesley, urmați de viitorul revoluționar Marat (1782), vor utiliza electricitatea în terapie. Numeroși alți cercetători se vor preocupa de propagarea electricității, ajungând la concluzia că aceasta "poate fi transmisă până la capătul pământului"[104]. Unii observatori intuiesc chiar că electricitatea poate fi un bun vector de transmitere rapidă a informației la distanțe mari. Ideea se exprimă într-un articol apărut în 1753 în "Scot's Magazine", unde este descris un agregat de trimitere a mesajelor cu ajutorul a 26 de fire legate fiecare la câte o literă a alfabetului. Din acel moment drumul către inventarea primului aparat electric de comunicare la distanță – telegraful – era deschis tuturor temerarilor cercetători.

Cercetarea electricității seduce și persuadează și câțiva români. Astfel, încă din anul 1748, Samuilă Damian face experiențe în SUA. Știrea ne parvine dintr-o scrisoare a lui Benjamin Franklin, inventatorul paratrăsnetului. De asemenea, arhivele istorice scot la iveală inițiativa tandemului Constantin Ipsilanti și Alexandru Manu, care a pus în funcțiune, în anul 1790, la Constantinopol, în fața sultanului Selim al III-lea (1789 – 1807), o "mașină electrostatică", făcând cu ajutorul acesteia demonstrații ce au trezit un mare interes[105]. Însă pionierii introducerii tehnicii electricității au fost fizicienii Teodor Stamati și Emanoil Bacaloglu (1830 – 1891) care au înființat primul laborator de fizică cu aparatură de electricitate și magnetism. Mai târziu, un discipol al lui Bacaloglu, Dimitrie Negreanu (1858 – 1908), primul român doctor în fizică, va înființa prima catedră de electricitate la Universitatea din București, va elabora prima teză de doctorat din domeniul electricității și va organiza (în 1880) primul laborator pentru lucrările practice ale studenților. Aceeași inițiativă o va avea, la Universitatea din Iași, profesorul Dragomir Hurmuzescu (1865 – 1954) care, în prima jumătate a secolului XX, se va găsi printre principalii militanți pentru introducerea radiofoniei și televiziunii în România. Aplicațiile tehnice bazate pe electricitate și ulterior pe electronică – știință care se ocupă cu studiul fenomenelor legate de dinamica electronilor și a ionilor în corpuri sau câmpuri electrice și magnetice – vor merge și în direcția proiectării și materializării unor tehnologii per-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

formante de comunicație care vor revoluționa comunicarea la distanță a informațiilor, precum și înregistrarea și arhivarea acestora. În acest context putem vorbi de maturizarea conceptului de revoluție comunicațională, formulat clar de abia la sfârșitul secolului XX, deși începuse să capete formă încă din secolul al XIX-lea ca urmare a progreselor revoluției industriale.

Specialiștii consideră că odată cu apariția tehnologiilor audio-vizuale electronice și digitale omenirea a intrat în cea de-a "patra explozie informațională" (după dezvoltarea limbajului, descoperirea scrisului și inventarea tiparului), sintagmă care determină și definirea societății contemporane ca o societate a cunoașterii sau societate informațională, informația fiind considerată ca un "principiu organizator al vieții înseși". Consecințele implementării acestor noi mijloace de comunicare, denumite sugestiv și "tehnologii ale libertății", sunt încă imprevizibile, dar cele mai multe opinii se îndreaptă către atenuarea dezechilibrului informațional, omogenizarea culturii după modelul impus de "imperialismul" cultural american și limitarea până la anulare a suveranității culturale locale. Noile mijloace de diseminare a informațiilor și mesajelor, disociate de transportul fizic de care erau dependente cartea și presa, vor intra în scena mass media într-o serie ascendentă, urmând principiul excitării celor două simțuri principale de sesizare și aportare a informației exogene: auzul și văzul. De senzorul auditiv se vor folosi telegraful, telefonul, radioul (odată cu descoperirea undelor hertziene) și anexele de stocare - redare (magnetofonul, casetofonul etc.) a arhivei sonore. Exploatarea sistemului receptor vizual pornește de la fotografie, ca mijloc de comunicare iconic – static, care se animă în film și se rafinează în televiziune împreună cu anexele sale de stocare – redare a imaginii.

Sfârșitul secolului XX a adus în prim plan sinergia acestor tendințe, convergența elementelor mass media într-un agregat multimedia ultraperformant: Internet-ul. Intrarea în arena mondială a acestor noi tehnologii de comunicare se face într-un ritm accelerat. Astfel, dacă radioul a avut nevoie de 38 de ani pentru a se impune, televiziunii nu i-au trebuit decât 13 ani pentru a realiza același lucru, iar televiziunii prin cablu doar 10 ani. Rețeaua mondială de calculatoare denumită Internet a realizat această performanță în doar 5 ani[106]. În urmărirea evoluției acestora vom începe cu telegraful – primul aparat de comunicare care a exploatat cu succes potențialul electricității de transmitere la distanță a informației și mesajelor.

Bibliografie și note

91. Ligor, Alexandru – *Ibidem.*

92. McLuhan, Marshall – *Galaxia Gutenberg*, București, Editura Politică, 1975.

93. Comerțul cu cartea era cunoscut în Grecia și Roma antică. La Roma, copistul de manuscrise se ocupa și cu vânzarea lor și era numit librarius sau bibliopola. Tiparul a impulsionat negoțul cu cartea. Tipograful era la început și editor și librar. În secolele XVII – XVIII, familia tipografilor editori Elzevir a organizat prima mare rețea din Olanda de difuzare a tipăriturilor. La noi, în secolul al XVIII-lea apar primele dughene unde cărțile se vindeau de-a valma cu alte produse, apoi în târguri unde veneau "neguțători desăgari" – un fel de librari ambulanți – colportori de cărți. Primele librării în adevăratul sens al cuvântului apar în prima parte a secolului al XIX-lea. Primii librari cunoscuți din această perioadă sunt: Thierin de Meronville și Gheorghe librarul din București, Alexa Emanoil, Gavril Brașoveanu și Teodor Codrescu la Iași și Martin Hochmeister la Sibiu.

94. Pierre, Albert – *Istoria presei*, Iași, Editura Institutul European, 2002.

95. Popa, Dorin – *Introducere în studiul și istoria mass media*, Iași, Editura Universității Al. I. Cuza, 2002.

96. Pasailă, Vasile – *Presa în istoria modernă a românilor*, București, Editura Fundației PRO, 2004.

97. Răduică, Georgeta, Răduică, N. – *Dicționarul presei românești*, București, Editura Științifică, 1995.

98. Pasailă, V. – *Ibidem.*

99. Pasailă, V. – *Ibidem.*

100. Enciu, Gheorghe – *Poșta și telecomunicațiile în România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.

101. Enciu, Gheorghe – *Ibidem.*

102. Enciu, Gheorghe – *Ibidem.*

103. Thompson, J.B. – *Media și modernitatea*, Oradea, Editura Antet, 2002.

104. Flichy, P. – *O istorie a comunicării moderne*, Iași, Editura Polirom, 2002.

105. Bucur, N., Stănescu, I. Gh., Macovescu, M. – *Din istoria electricității*, București, Editura Științifică, 1966.

106. Angelsdorf, von Wilhem – *Secolul XX, secol al minciunii dirijate*, Filipeștii de Târg, Editura Samizdat, 2002.

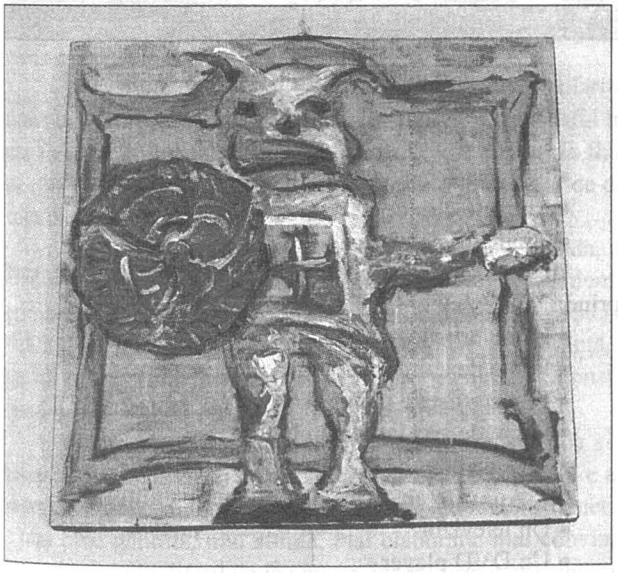

Petru Dumitrașcu

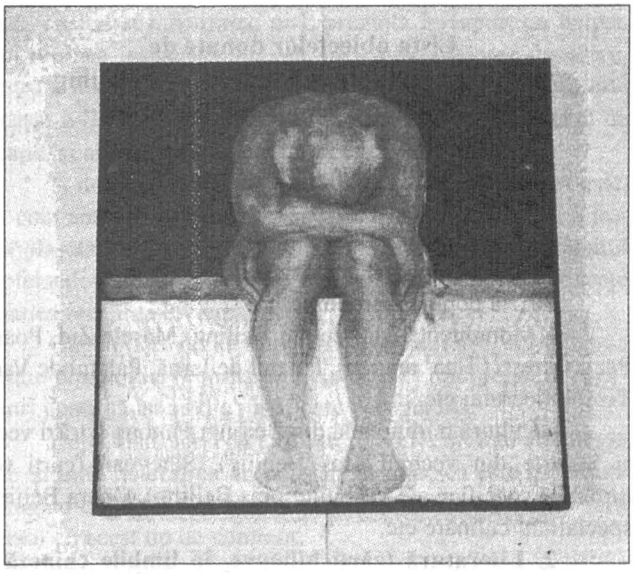

Andrei Bradu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Eveniment

Relații culturale București – Beijing

În ziua de 21 iunie a.c. a avut loc la București vizita delegației chineze condusă de Dl. Liu Qi, Secretarul Comitetului Municipal Beijing al PCC. Evenimentul se înscrie în cadrul relațiilor româno-chineze la nivel de administrație locală, stabilite între Municipalitatea București și autoritățile similare din Republica Populară Chineză.

Din delegația chineză au făcut parte, printre alții: Liu Qi, Membru al Biroului Politic al Comitetului Central al PCC și Secretarul Comitetului Municipal Bejing al PCC; Zhang Zhijun, Ministru adjunct al Departamentului Internațional al CC al PCC; Xu Jian, Ambasadorul Republicii Populare Chineze în România; Zhang Mao, Viceprimar al Municipiului Beijing; Yang Liuyin, Șeful Biroului Afacerilor Externe al Primăriei Municipiului Beijing; Zhou Rulai, Director adjunct al Direcției Asia Centrală și Europa de Est a Departamentului Internațional al CC al PCC.

Din delegația română au făcut parte, printre alții: Adriean Videanu, Primarul General al Municipiului București; Andrei Chiliman, Primarul Sectorului 1; Nicușor Stan, Președintele Comisiei pentru Relații Internaționale, Cooperare și Asociere cu alte Autorități Publice – CGMB; Radu Emilian, Director Executiv, Direcția Învățământ; Marius Păuniță, Director Executiv, Direcția Cultură; Florin Rotaru, Director General, Biblioteca Metropolitană București.

Programul vizitei delegației chineze a cuprins: primirea delegației oficiale chineze la World Trade Center București; convorbire între d-nii Adriean Videanu și Liu Qi; semnarea Protocolului de Înfrățire între Municipiul București și Municipiul Beijing; înmânarea listelor de donație către Directorul General al Bibliotecii Metropolitane București, dl. Florin Rotaru, de către reprezentantul Municipiului Beijing; anunțul denumirii unei străzi și a unui bulevard din Municipiul București cu numele *Beijing* de către dl. Dumitru Stănescu, Secretar General al Municipiului București.

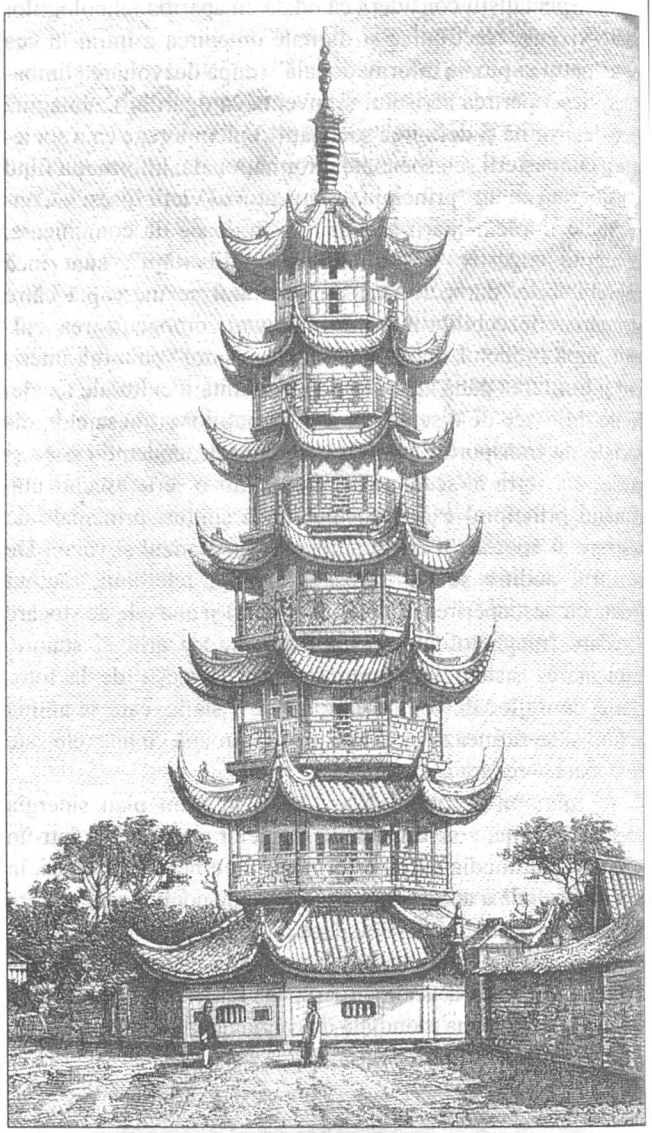

Pagoda Longhua, Shanghai

Lista obiectelor donate de Guvernul popular al Municipiului Beijing Bibliotecii Metropolitane București:

I. Cărți (3.000 volume), cuprinzând:

1. Cultură

- Cultură tradițională chinezească
- Cultură națională chinezească
- Artă populară chinezească
- Monumente istorice din Beijing: Marele Zid, Poarta Păcii Cerești (Tian' anmen), Palatul de Iarnă, Palatul de Vară, Templul cerului etc.
- Cultură tradițională din Beijing: Hutong (străzi vechi și înguste din vechiul oraș Beijing), Siheyuan (curți tradiționale specifice ale vechiului oraș Beijing), Opera Beijing, specialități culinare etc.

2. Literatură (cărți bilingve, în limbile chineză și engleză)

- Cărți despre școli filozofice din China antică
- Cele patru capodopere literare clasice chinezești
- Romane clasice
- Dramaturgie clasică

II. DVD, VCD, CD și CD-ROM (300 seturi), care cuprind:

- Filme turistice
- Filme de cultură națională chinezească
- Filme artistice chinezești
- Filme de artă culinară chinezească
- Muzică populară

III. Aparate electrice de producție chineză

- Un televizor
- Un DVD player
- Un computer
- O combină muzicală

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Răsfoiri

Rugăciunea unui dac: Poemul ca binecuvântare și blestem

Theodor DAMIAN

Este evident că atunci când a scris *Rugăciunea unui dac* Eminescu era într-o fază de profundă decepție. Era mistuit de o durere pe care doar o menționează dar despre care nu dă amănunte.

Poemul e o rugăciune, deși una neobișnuită, ciudată, dar totuși rugăciune. Este interesant de remarcat că, deși nu le are în ordinea consacrată, totuși el conține elementele esențiale ale unei rugăciuni tradiționale: lauda, care constituie aspectul dogmatic al textului, invocarea și slăvirea sau doxologia.

În cazul nostru, poemul începe obișnuit cu partea teologico-dogmatică unde atributele divinității sunt conștientizate și enumerate. Aici însă poetul introduce și doxologia la sfârșitul strofei a doua (în loc de a o plasa în finalul poemului): "Sus inimile voastre! Cântare aduceți-i/ El este moartea morții și învierea vieții", după care urmează invocarea, cererea propriu-zisă care este un fel de autoblestem și care predomină întreaga rugăciune.

O altă ciudățenie în partea teologico-dogmatică a poemului constă în aceea că în strofa întâi adresarea către Dumnezeu se face la persoana a doua singular de la care se trece la persoana a treia singular în strofele ce urmează, pentru ca în ultimele două să se revină la adresarea la persoana a doua singular. E ca și cum poetul vorbește deopotrivă cu Dumnezeu și cu altcineva, acel altcineva putând fi chiar și propriul său eu.

Văzut în dimensiunea sa teologică, poemul pare să reprezinte în mod fidel munții biblici – Garizim și Ebal, primul de pe care se dădeau binecuvântările, al doilea de pe care se aruncau blestemele.

Mai mult decât atât, în afară de această bipolaritate care poate surprinde într-o rugăciune, Garizimul și Ebalul trec din fizica textului în metafizica acestuia, din repartiția fizică pe strofe, în Dumnezeu, personajul prezent în text, dar de dincolo de text.

Revenind la structura generală a poemului (lauda, doxologia, cererea, în loc de laudă, cerere, doxologie), vedem că prima parte reprezintă o descriere serioasă, așezată, sistematică a divinității, echivalentă cu o mărturisire de credință, ca un fel de *captatio benevolentiae* ce are menirea să construiască o bază solidă pe care să se ridice apoi cererea.

Strategia psihologică este comună în religie ca și în relațiile din viața de zi cu zi: cu cât cererea pe care o ai e mai mare, mai grea, mai dificilă, mai urgentă, cu atât introducerea e mai bine gândită, mai solidă, mai elaborată, mai convingătoare. Ceri ceva dificil de la cineva, începi prin a prezenta persoana ca având calități ce depășesc cu mult ceea ce ceri pentru a reduce cât mai mult posibilitatea de a fi refuzat. O astfel de portretizare e menită în același timp să facă și plăcere celui ce o ascultă, să-i deschidă inima către tine.

Iată cum apare în poem această descriere sau laudă a divinității în câteva puncte esențiale, identice cu modul cum Dumnezeu este descris de învățătura de credință creștină:

1. Dumnezeu este necreat. El există din veci. El precede totul: "Pe când nu era moarte, nimic nemuritor/ Nici sâmburul luminii de viață dătător/ Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeuna/ Căci unul erau toate și toate erau una.../ Pe atunci erai Tu singur..." Sau: "El singur zeu stătut-au nainte de-a fi zeii".

2. Dumnezeu este creator: "El zeilor dă suflet", "și el îmi dete ochii să văd lumina zilei", El "din noian de ape puteri au dat scânteii".

Este sugerată aici și creația *ex nihilo*: "Pe când pământul, cerul, văzduhul lumea toată/ Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată", fapt care, în discurs omenesc, întărește la maximum calitatea de creator a Atotputernicului.

3. Dumnezeu este mântuitor: "El este-al omenimei izvor de mântuire". A vorbi de Dumnezeu în această însușire a Sa, înseamnă a face aluzia aici în primul rând și la alte calități divine cum ar fi dragostea, mila, generozitatea, dar a include și întreaga istorie a căderii, căci mântuiești ceea ce este căzut din treapta condiției originare.

Trebuie remarcat în acest context al interpretării teologice a poemului și faptul că din cele trei calități esențiale ale divinității enumerate mai sus, prima, existența din veci, ni-L prezintă pe Dumnezeu în raport cu Sine, câtă vreme celelalte două, creația și mântuirea, ni-L prezintă în raport cu lumea. Nici ordinea însușirilor nu este aici întâmplătoare deoarece, pentru a ilustra și mai convingător atotputernicia divină, este necesar a-L prezenta pe Dumnezeu în totală independență de creație, și numai apoi în legătură cu aceasta.

A doua parte din structura poemului eminescian este, așa cum am afirmat, doxologia, care, în mod normal, ar fi trebuit plasată la sfârșitul rugăciunii. Aici, ca se află la sfârșitul strofei a doua: "Sus inimile voastre! Cântare aduceți-i,/ El este moartea morții și învierea vieții!"

Gândind la conținutul ideatic al textului, schimbarea locului doxologiei (comparativ cu locul ei tradițional în rugăciuni) poate să își aibă o justificare acceptabilă.

După toată seria de atribute și merite divine, doxologia vine în mod natural ca un corolar. În plus, ca este de natură teologico-dogmatică și vine în continuarea directă a unei părți tocmai cu acest tip de conținut.

Adică, partea divină mai întâi, și apoi cererea, partea umană.

Doxologia eminesciană din acest poem nu este o sim-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

plă slăvire, așa cum am zice în obișnuitul "Mărire Tatălui și Fiului și Sfântului Duh" sau "Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", ci mai mult, ea cuprinde și un îndemn mobilizator: "Sus inimile voastre! Cântare aduceți-i", de tipul "Veniți să ne închinăm Împăratului nostru Dumnezeu!" sau ca cel întâlnit în colinde: "Ia sculați voi gazde mari!" sau "Hristos se naște, veniți la închinare", și iarăși "Sus boieri nu mai dormiți/ vremea e să vă gătiți".

Motivul pentru care Dumnezeu trebuie slăvit, dacă nu s-a înțeles bine din enumerarea însușirilor divine, ni se reiterează de poet în versul justificativ "El este moartea morții și învierea vieții", vers ce face trimitere directă la imaginea lui Hristos cel răstignit și înviat.

Versul sună ca o parafrază la un altul din troparul Învierii Domnului: "Hristos a înviat din morți/ cu moartea pe moarte călcând".

Deși expresia "învierea vieții" poate suna fie oximoronic, fie pleonastic, în contextul dogmaticii creștine ea își găsește locul și sensul ei precis, deși paradoxal, frumos ilustrat în versurile din Prohodul Domnului: "În mormânt viață, pus ai fost Hristoase", sau "Dar cum mori viață și cum stai în mormânt?", fapt ce arată grăitor sursa de inspirație a poetului, cel puțin pentru această secțiune a poemului.

A treia parte a rugăciunii este, paradoxal, blestemul. Acum cititorul este mutat de pe muntele Garizim, pe Ebal.

Primul lucru care trebuie remarcat aici este că și blestemul este un act religios.

Avem de a face aici cu un blestem de sine extrem de dur, aproape neobișnuit de elaborat care, pe de o parte, arată profunda durere și deziluzie în care se află poetul, iar pe de altă parte, un fel de împietrire a inimii, de încăpățânare contra propriei sale existențe, atitudine ce poate fi cu ușurință considerată ca nihilistă.

Blestemul, așa cum e formulat în unele locuri în poem, ca un fel de *coincidentia oppositorum*, cu cei doi termeni principali în relație de opoziție sau ca un paradox (ex.: "să blăsteme pe-oricine de mine-o avea milă/ Să binecuvânteze pe cel ce mă împilă") amintește de versurile lui Cervantes de caracter similar, dar de context diferit: "Caut viața-n faptul morții/ Sănătatea-n boli o cat/ Libertatea sub lăcat/ Ieșirea-ndărătul porții/ Cinstea-n cel ce m-a trădat", dar și de modul cum Hristos căuta cinstea-n trădător, sau cerea iertarea pentru cei ce-L omorau.

Diferența între aceste două exemple și textul eminescian constă în aceea că primele se întemeiază pe o idee pozitivă în subtext, în timp ce la Eminescu ideea din subtext este negativă. De aceea aici avem de a face cu un blestem, iar acolo cu o atitudine ce ține de domeniul binecuvântării.

Este extrem de interesant de observat că în acest poem, blestemul, care predomină întregul discurs, este formulat atât ca cerere, cât și ca argument.

Blestemul, ca cerere, arată dependența autorului de Dumnezeu. De fapt, el nu se blestemă singur – cum s-ar părea – ci îi cere lui Dumnezeu lucruri nedorite de nimeni pentru el însuși (ex.: "să pot să-mi blestem mama pe care am iubit-o", sau "iar celui ce cu pietre mă va izbi în față/ Îndură-te, Stăpâne, și dă-i pe veci viață").

În acest caz, ceea ce pare a fi autoblestem nu este blestem, ci o rugăciune disperată către Dumnezeu. Rămâne, desigur, la latitudinea lui Dumnezeu să împlinească sau nu acest gen de rugăciune.

Dar tocmai aici intervine celălalt aspect, menționat mai sus, blestemul ca argument.

Știind bine că Dumnezeu va vrea sau nu va vrea să împlinească o astfel de rugăciune, poetul, în profunda-i deznădejde și durere, încearcă să-L convingă, să-L determine pe Dumnezeu să acționeze așa cum este rugat. Poetul o spune răspicat: "Spre ură și blestemuri aș vrea să te înduplec" – se adresează el lui Dumnezeu, pe care în același timp încearcă să-L și provoace, să-L supere ca să fie sigur că va acționa cum îi cere poetul: "Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec", auzim declarându-se cu strategică obrăznicie.

Și lungimea discursului autoflagelant, ca și insistența aici observată sunt menite, de asemenea, să contribuie la convingerea întâi și apoi înduplecarea divinității spre a asculta ciudata deprecație.

Nu se poate trece cu vederea modul în care poetul se adresează divinității în contextul implorării pe care o discutăm: el nu îi zice "Doamne", "Dumnezeule" "Atotputernice", ci o dată "Stăpâne", dar mai ales "Părinte". Acest apelativ, ce indică o relație filială, implică o apropiere maximă între două persoane; totuși, în cadrul poemului el are un caracter ambiguu:

Pe de o parte, dacă faci o rugăciune insistentă la cineva care ți-i părinte, speri să ai mai mari șanse de reușită. Pe de altă parte, cum ar putea cineva care ți-i părinte să-ți asculte și să dea curs unei rugăminți care ți-i detrimentală și care l-ar face și pe el să sufere?

Utilizarea acestui apelativ ar putea ridica următoarea întrebare: chiar dacă era în neagră depresie, voia poetul într-adevăr ceea ce cerea, sau cererile lui reprezentau un fel de retorică a supărării, indignării, mâniei sau durerii, așa cum se întâmplă că de multe ori la supărare și durere spunem lucruri pe care în fapt nu le dorim?

Poemul se încheie cu dorința metafazică a autorului de a dispărea fără de urmă în stingerea eternă.

Deși s-ar părea la prima vedere, nu cred că este vorba aici de o dispariție în sensul nihilist al cuvântului, în primul rând pentru că rugătorul se adresează lui Dumnezeu care este opusul oricărui nihilism, și în al doilea rând pentru că, știindu-i calitățile, între care și ubicuitatea, chiar și în moarte și dincolo de ea, este clar și pentru poet că nu te poți ascunde sau dispărea definitiv de la fața lui Dumnezeu.

Așa cum spune psalmistul: "Unde mă voi duce de la Duhul Tău și de la fața Ta, unde voi fugi? De mă voi sui în cer, Tu acolo ești. De mă voi pogorî în iad, de față ești. De voi lua aripile mele de dimineață și de mă voi sălășlui la marginile mării, și acolo mâna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta" (Psalm 138: 7-10).

Această interpretare este confirmată de faptul că în strofa a treia, în final, el cere lui Dumnezeu îngăduința de a intra în veșnicul repaos, expresie ce indică mai degrabă existența sufletului în Împărăția lui Dumnezeu decât anihilarea lui ultimă și definitivă.

Repaos este odihnă, iar în creștinism odihna de veci este înțeleasă ca și comuniunea finală, eternă cu Dumnezeu.

Așadar, dispariția fără urmă nu este un *omnis moriar* în acest poem, ci doar dispariția din lumea aceasta plină de tulburări și dureri, din această lume unde moartea într-adevăr șterge orice urmă, tot cum spune, din nou, psalmistul: "Omul, ca iarba-s zilele lui; înflorirea lui e ca floarea câmpului, așa va

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

înflori; un vânt trece peste el şi nu mai este, nici locul nu i se mai găseşte" (Ps 103: 15-16).

În sfârşit, cererea finală a poetului nu poate fi de factură nihilistă tocmai pentru că acesta, crezând în Dumnezeu, îl roagă pe El să acţioneze. Un act nihilist ar fi fost sinuciderea. Dar rugăciunea în care Dumnezeu nu este negat, ci dimpotrivă afirmat, cu tăria cu care se face lucrul acesta la început, nu poate fi nihilistă.

Rugăciunea unui dac? Iată o întrebare bună la care putem reflecta îndelung. E vorba aici de un dac din timpul dacilor antici, sau de un român, poetul, care se consideră dac?

Acestea sunt lucrurile pe care le ştim noi despre atitudinea religioasă a dacilor? Sau dimpotrivă! Ei, care credeau în Zalmoxe şi în viaţa veşnică, care mergeau cu curaj la moarte cu gândul că-L întâlnesc pe Dumnezeu, puteau să aibă ei această stare de negare şi denigrare de sine? Desigur nu.

Dacii, fiind credincioşi, erau deci optimişti, încrezători în ei şi în Dumnezeu, curajoşi, căci credinţa generează speranţa şi gândirea pozitivă.

În concluzie, dacă asta este rugăciunea unui dac, poate că Eminescu în toată suferinţa şi deziluzia lui, şi dincolo de el, tocmai aceasta vrea să ne arate: că speranţa şi credinţa nu l-au părăsit şi că în ciuda cuvintelor întunecate, el păstrează în suflet o lumină şi o forţă care-l pot, în final, ajuta să supravieţuiască, înfruntând până la capăt toate asperităţile genialului său destin.

(Text preluat din "Lumină Lină",
nr. 1/ ianuarie – martie 2005,
Institutul Român de Teologie
şi Spiritualitate Ortodoxă, New York)

Pădurea şi onomastica

Constantin C. GIURESCU

Multe nume de oameni sunt în legătură cu pădurea, fie direct, fie prin intermediul toponimiei

Şi sub raportul onomasticii, adică al numelor de oameni ca şi sub acela al toponimiei, al numelor de locuri, pădurea a avut o deosebită însemnătate. Multe nume de oameni sunt în legătură cu pădurea, fie *direct*, fie prin intermediul toponimiei. Era şi normal să fie aşa. Trăind în mijlocul pădurii, sau aproape de ea, folosindu-se de lemnul pădurii spre a-şi face casa, uneltele, armele, folosindu-se de vânatul şi de fructele ei, adăpostindu-se în pădure în vreme de restrişte, dând multe lupte la adăpostul ei, nu se putea ca această mare şi diversă realitate care e pădurea să nu-şi pună pecetea ei şi asupra onomasticii. Putem deosebi, în privinţa aceasta, nouă categorii de nume: 1) Referitoare la *numele generice* ale pădurii: bunget, codru, crâng, dumbravă, heciu (huciu), luncă, sihlă, zăvoi. 2) Privind *copacul* şi părţile lui componente. 3) În legătură cu *diferitele esenţe* ale pădurii, începând cu alunul, arţarul şi bradul şi isprăvind cu tisa, ulmul şi zada. 4) Privind *poienile*, indiferent de felul în care au fost create, prin tăierea pădurii sau prin foc. 5) Privind *braniştele*, adică locurile rezervate de către stăpânul moşiei pentru vânat, pescuit, fân şi lemne. 6) După *produsele* obţinute din lemnul copacilor (grindă, scândură, talpă, şindrilă etc.). 7) În legătură cu *fructele pădurii*, şi anume de la afine, coarne şi ghindă până la jir, bureţi şi zmeură. 8) După *vânatul pădurii*, de orice fel, de la urs, cerb, lup şi vulpe până la iepure, jder şi bursuc. 9) În sfârşit, determinate de diversele *meserii* care prelucrează lemnul.

Nu este în intenţia noastră să dăm aci un dicţionar onomastic în legătură cu pădurea; ne vom mărgini la o serie de nume pentru fiecare din categoriile de mai sus, insistând asupra acelora care prezintă o importanţă istorică.

1) Dacă de la bunget vine numai numele de familie Bungeţeanu, în schimb, codru a dat o serie întreagă de nume. Mai întâi însuşi Codru, purtat de călătorul şi scriitorul transilvănean Codru Drăguşanu, autorul unui remarcabil jurnal de călătorie. Apoi Codrescu, şi gândul ne duce la Theodor Codrescu care, acum mai bine de o sută de ani, a început cunoscuta sa culegere de documente *Uricariul*, valabilă şi astăzi, cu toate imperfecţiunile ei. Asemănător este onomasticul Codreanu, purtat de poetul ieşean Mihai Codreanu şi de biologul membru al Academiei Române, întâlnim de asemenea diminutivul Codruţ. Alte forme sunt

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Codrea și Codreș. La 4 octombrie 1453, voievodul Țării Românești Vladislav al II-lea întărește lui Stanciul Dijanul posesiunile lui, între care și partea lui Codrea din Dijani. Iar la 10 martie 1567 "eu Codreș diac mic" scrie actul prin care se confirmă o ocină în satul Brătuia din Gorj. De la crâng s-a format numele Crângu – familie în Focșani – precum și Crângan; găsesc un Ion Crângan în pomelnicul manuscris al bisericii din Bordenii Mici, județul Prahova. Forma Crângaș se poate explica prin toponimicul respectiv; un sat Crângași, lângă București, la începutul secolului al XIX-lea, este astăzi cuprins în raza orașului; dar el poate fi și un derivat direct din crâng. Pentru întâia dată întâlnesc onomasticul Dumbravă într-un document moldovenesc din 1430, iulie 7, privitor la satul Dvorișteе, "unde au fost curțile lui Dumbravă"; de aceea satul s-a și numit mai târziu Dumbrăveni (în ținutul Botoșani). Tot Dumbravă s-a numit și sfetnicul lui Ion Vodă cel Viteaz (1572 – 1574); el a prins și nimicit întregul detașament de strajă al dușmanului și a contribuit astfel la victoria de la Jilișteе. Amintim de asemenea, potrivit documentului din 1612, mai 20, că între rumânii din satele Pleșovul de Sus și de Jos ale lui Preda banul și ale soției acestuia, Florica, fiica lui Mihai Viteazul, este și "Dumbravă cu fiul său Tudoran". Citățm, în sfârșit, pseudonimul literar al scriitoarei Bucura Dumbravă, autoarea romanelor *Pandurul* și *Haiducul*. Forma derivată Dumbrăveanul poate veni și prin intermediul toponimicului Dumbrăveni. Mai puțin frecvent este numele Halunga, derivat din slavicul haliga, însemnând tufiș. În afară de familia Hallunga din zilele noastre, găsesc un Halânga, oltean, apoi Halânga, rob al lui Ivan Postelnicul și al Margăi din Caracal, în documentul din 1581, aprilie 30. De la un heci (huci) este numele lui Heci, din vremea lui Ștefan cel Mare, – de unde satul Hecești – de dinainte de Ștefan. De la luncă, un Teodor Luncă în comuna Ulmeni din județul Buzău și un Ion Lunca în Transilvania. Sihla explică numele poetului Sihleanu, după cum zăvoiul pe acela al lui Zăvoianu. Găsim însă chiar forma Zăvoiu: documentul muntean din 1622, aprilie 20 ne arată cum un Zăvoiu cumpără ocină în Câinești (județul Vlașca), dând 1.650 de aspri pe 30 de stânjeni. Apare și femininul: astfel o Măria Zăvoae, în satul Ciolănești (ținutul Cârligăturii) în 1823.

2) Din alun s-a format numele de familie Alunescu; îl întâlnim în Oltenia. Arbore e frecvent întrebuințat în onomastica românească, începând cu vestita familie de dregători moldoveni din vremea lui Ștefan cel Mare și a urmașilor lui, până la Zamfir Arbore, învățatul basarabean. Același lucru pentru copac: îl găsesc sub forma Copaciu, în Moldova, dar și în Transilvania în 1726, Copaci în Muntenia, dar și în Moldova. Apar și formele Copacea, în Țara Oltului (Făgăraș), în 1688, Copăcean, tot acolo, și sub formă diminutivă Stan Copăcel, în Muntenia, în secolul al XVI-lea. De la lemnul copacului avem numele propriu de familie, Lemnea: o stradă din București poartă numele locotenentului Dumitru Lemnea, căzut în războiul antihitlerist. Tot așa, de la creanga copacului vine numele binecunoscut Creangă: al marelui scriitor Ion Creangă, al economistului Gheorghe Creangă, al arhitectului Horia Creangă. Frunza copacului a dat și ea o serie de nume: mai întâi chiar Frunză, întâlnit deseori în Moldova, deoparte și de alta a Prutului, uneori și în forma compusă Frunzălată; găsesc și topicul – probabil de la un onomastic – Frunzu. Apoi derivatele Frunzescu – autorul unui prețios dicționar topografic, apărut în 1872 – și Frunzete sau, sub forma exotică, Frunzetti – criticul și istoricul de artă. Frunzănescu nu derivă direct din frunză ci prin intermediul toponimicului Frunzănești. Cetina, adică frunza bradului, este întâlnită și ea în onomastică. Astfel, un Cetina bărbat și Cetina femeie, apoi, cu sufixul augmentativ Cetinoiu.

3) Foarte bogată este onomastica determinată de numele diferitelor esențe ale pădurii. Iat-o în ordinea alfabetică: Arțăreanu, de la arțar, dar nu direct, ci, întocmai ca și Frunzănescu, prin intermediul unui topic: satul Arțăreni. Bradul, a cărui însemnătate în legătură cu momentele importante ale vieții am arătat-o mai înainte, este numele cel mai productiv în onomastică, din această categorie. Mai întâi numele Brad – vezi, de pildă, Ion Brad, poetul – cu diminutivele lui, Brăduț – prenumele pictorului Brăduț Covaliu și numele unei familii de paznici de vânătoare și pescuit din regiunea Cheia-Valea Stânii (județul Prahova) și Brădel, român din Serbia cu prenumele Mihu, amintit în anul 1348, – cu augmentativele Brădean și Brădilă și cu femininul Brădoaia. Este apoi numele de familie Brădescu, binecunoscută în Oltenia, pe vremea lui Matei Basarab, Barbul Brădescu fiind unul din marii dregători și ostași ai voievodului. Brădiceanu și Brediceanu – cunoscuta familie bănățeană – au la bază tot bradul, dar nu direct, ci prin intermediul topicului Brădiceni, sat, apoi târg în Oltenia, la începutul secolului al XVIII-lea. În aceeași categorie intră și numele Brădățeanu, Brădițeanu. Adăogăm numele, mai puțin obișnuite, Bradici, Brădușcă și Bradosu. Forma Bradici o întâlnim mai ales în Peninsula Balcanică, la românii de acolo, alături de formele Brader și Bradel, în timp ce Bradea e constatat în Munții Apuseni. Carpenul se regăsește în numele academicianului Vasilescu-Carpen, în colectivul cărpiniș – un Stanciul Cărpeniș e întâlnit în 1620 – și în numele de familie Cărpinișan, derivat din cărpiniș. Călinul apare ca prenume – astfel, inginerul Călin Iliescu – la feminin Călina. Bănuiam că numele poetului și revoluționarului de la 1848, Ion Cătina, e în realitate Ion Cătină, după arbustul binecunoscut. Colectivul respectiv, constatat documentar în secolul al XVI-lea sub forma Cătiniaș, de unde actualul Cătiiaș, sat al comunei Chiojdul (județul Buzău) – a dat numele de familie Cătiișanu sau Cătieșanu. Cornul, arborele mic cu lemn tare, flori timpurii, galbene, și fructe roșii, nu putea să lipsească din onomastică. Găsim un Cornea în Țara Oltului, un Cornei în Oltenia, în 1437, un Corneș, trecut în pomelnicul mănăstirii Govora, pe vremea lui Radu de la Afumați, și pe Cornescu, pârcălabul de curte al lui Constantin Brâncoveanu. Iar în secolul trecut a trăit Cornescu, autorul tratatului de vânătoare, prefațat de Alexandru Odobescu cu faimosul său *Pseudokinegheticos*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Fagul a constituit şi el nume de familie: găsim pe transilvăneanul Ion Fagu, la 1760, şi pe târgovişteanca Ioana Fagu într-un act din 1588, aprilie 9. Din colectivul făget s-a format numele Făgeţeanu, purtat de un profesor din Bucureşti. Un alt colectiv, făgăraş, e numele unui boier muntean pe vremea lui Mircea Ciobanul şi a lui Petru cel Tânăr – apare în documentul din 1560, martie 10 – precum şi al unui preot bucovinean, în 1632. Diminutivul făgeţel – pădure mică de fagi – se întâlneşte în cognomenul cunoscutului editor craiovean Şaban – Făgeţel. Frasinul e şi el prezent, atât ca prenume – transilvăneanul Frasin Moşchiuca şi Frasin Munteanu-Râmnic – cât şi ca nume de familie, Frăsineanu, derivat indirect, prin topicul Frăsineni. Şi gorunul, ca şi bradul şi fagul, a servit ca nume. Întâlnim pe Gorun, fiul lui Cernica din Isvoare (judeţul Olt), într-un act din 1533, apoi pe Dima Gorun, care, împreună cu nepotu-său Vătaşu, vând cinci stânjeni de moşie la Mirceşti (judeţul Buzău), în sfârşit pe Gorun de Dridif, nobil de făgăraş. Iar în vremea foarte apropiată de noi pe Ion Gorun, scriitorul. Numele de familie Gorneanu – contras din Goruneanu – vine din Goruneni, iar acest topic, la rândul său, din gorun. Mălinul, ca şi călinul, nu lipseşte din onomastică. Un Mălin roşul din Drajna (judeţul Prahova) e pomenit în 1670, iar o moldoveancă Mălina face schimb de moşie la 1523, ianuarie 4. Avem apoi Mălinescu, revoluţionarul de la 1848 şi luptătorul pentru Unirea Principatelor, precum şi Mălineanu, cunoscutul compozitor din vremea noastră. În privinţa paltinului e de notat numele Paltin, acela moldovean Pălte şi apoi derivatele Păltânea – scriitorul Pompiliu, stabilit înainte de primul război mondial la Paris, şi cercetătorul ştiinţific gălăţean Paul – şi Păltineanu (generalul). În ce priveşte plopul, găsesc pe un "Vasile Plop", martor la o vânzare în Hăsnăşeni (ţinutul Vaslui), la 1 aprilie 1617 şi, înaintea lui, pe un "Balea Plopăscul" amintit într-un act moldovean din 1518, februarie 20. Similar e numele de familie Plopeanu. Cu salcia e acelaşi lucru: un "Costea lu Salce", orăşean din Curtea de Argeş, apare într-un document din 1638, martie 30. Iar "credinţa panului Ion Salce spătar", deci a unui mare dregător, e amintită în actul moldovenesc din 1551, martie 21. Sângerul a dat numele lui unui boier moldovean din secolul al XV-lea, iar Grui Sânger apare în poezia populară. Tisa, copacul cu lemn roşu, frumos şi greu, e reprezentată şi ea în onomastică. În afară de faptul că găsim în Transilvania bărbaţi cu numele Tis şi Tisu, dar avem familia Tisău, în judeţele Prahova şi Buzău, precum şi familia Tisescu în Bucureşti. În ce priveşte tufa, varietatea de stejar, numele ei e luat de unul din răzăşii din satul Şendreni – "eu Tufă" – care împreună cu alţii vinde jumătate din sat, adică doi "bătrâni". Un alt răzăş, din satul Dzemeşeşti, anume "Ion Tufeş", e menţionat în documentul din 1617, martie 8. Din tufă s-a format apoi numele de familie Tufescu: e cunoscut geograful Victor Tufescu. Pentru ulm, copacul ameninţat cu dispariţia în întreaga Europă, din cauza unei boli ce n-a putut fi încă stăvilită, se poate cita Ulmul, într-un act din 1644. Apare şi femininul Ulma în Banat în Evul Mediu timpuriu (anul 1232), apoi în Bucovina. Cognomenul din Popescu-Ulmu se poate explica prin referire la satul respectiv. Aceeaşi explicaţie şi pentru Ulmeanu – originar din Ulmeni, satul dintre Mizil şi Buzău. În schimb, însă, forma Ulmaciu – numele unui sătean pomenit în februarie 1808 – derivă direct din numele copacului. Zada, speţa de conifer din care se făceau de preferinţă faclele sau făcliile, deoarece lemnul, îmbibat de răşină, ardea cu flacără mare, a determinat numele Zadul; îl găsim în Moldova, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea; apare şi în regiunea Fălticenilor.

4) Poienile au dat şi ele o contribuţie importantă onomasticei. Găsim pe un Gavril Poiană în Moldova, în secolul al XVI-lea, şi pe un Mihul Poiană în secolul următor. Sub forma Poeană – e acelaşi nume dar altfel scris – apare înainte de domnia lui Ştefan cel Mare. Poienari sunt foarte mulţi: e suficient să citâm pe Petrache Poenaru, organizatorul învăţământului românesc în epoca Regulamentului Organic, şi pe colonelul Poenaru-Bordea, primul ofiţer superior căzut în războiul pentru întregirea statului, în august 1916. Runcul, alt termen, de origine latină însă, pentru poiană, a dat numele său lui Ioan Runcu din Munţii Apuseni. Tot de la runc vine şi numele de familie Runcan. Iar de la laz – al treilea termen, de origine slavă, pentru poiană, vine numele de familie Lăzeanu, dar nu direct, ci prin intermediul unuia din satele Laz sau Lazul, din diferitele regiuni ale ţinutului carpato-danubian.

Pentru noţiunea de runc sau laz mai există, în limba română, şi termenul oaş, din maghiarul ovas, având acelaşi înţeles. Un Oaşu, ca nume de bărbat, apare în Transilvania. Îl găsim şi în Moldova, dar sub forma Oaşea; documentul din 1584, aprilie 8 aminteşte pe "Anesia, fiica lui Oaşea, nepoata lui Oaşea cel bătrân". Oşanul e locuitorul ţării Oaşului, ţară de lazuri sau runcuri în marea pădure care o acoperea din timpuri străvechi. Pentru însuşirile acestor locuitori e semnificativ proverbul: "Cu oşanul nu te pune, cu oşanca du-te-n lume".

5) Braniştea se regăseşte în onomastică, fie sub formă de cognomen: Tudor Teodorescu-Branişte, fie ca derivat: Brănişteanu, numele cunoscutului gazetar. Cei ce păzeau braniştea erau brănişterii; acest nume se întâlneşte adesea atât în Moldova, cât şi în Muntenia.

6 – 7) Produsele pădurii, fie sub formă naturală, fie prelucrate de om, îşi au şi ele partea în onomastică. Ghinda apare atât ca nume de bărbat – astfel Ghinda din Climeşti (ţinutul Neamţului) în documentul din 1558, martie 30, cât şi ca nume de femeie; în actul din 1558, aprilie 18, sunt pomeniţi "Nistor şi soru-sa Ghinda şi soru-sa Bisurca". La 4 septembrie 1580, "Sima, fiul Salomiei, nepotul lui Ghinda; face un schimb de pământ". Din zmeură s-a format numele de familie bucureşteană Zmeureanu, iar din bureţii pădurii numele de Burete, Bureţea. Întâlnim un Voicu Bureţea, braşovean, un Gheorghe Bureţea, oltean. Acelaşi lucru pentru ciupercile pădurii, de unde numele de familie Ciupercă. Găsesc apoi un Răşină în catagrafia din 1773 – 1774 a judeţelor Olt şi Argeş. Numeroase sunt numele de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

persoane date după produsele din lemnul pădurii, realizate de om. Bărbânță, după putinica pentru brânză sau pentru miere; Butoi, numele unui moșnean, având și moară cu iaz, lângă Vălenii de Munte; Bute, de la butoiul mare, de circa 100 de vedre; apoi Bâtă, Beldie – familie în ținuturile Tecuci și Putna – Jordie, Harag (Harac) și Ciomag, după bețele de obicei din corn sau stejar cu care oamenii se apărau. În aceeași categorie intră Baltagul care era tot o bâtă, dar prevăzută în cap cu toporișca pentru tăiat și, câteodată, și cu un vârf ascuțit, de fier, pentru împuns. La fel măciuca, zisă și bâzdoagă. Numele Măciucă apare frecvent în Muntenia în secolele XVI și XVII, iar în Moldova, înainte de Ștefan cel Mare; din el a rezultat numele de familie Măciucescu. Urmează o serie de nume după lemnăria fasonată, cu barda, toporul sau ferăstrăul. Din grindă s-a format Grindeș; îl întâlnim la finele secolului XVI. Întâlnim, de asemenea, pe Talpă; astfel un Lupu Talpă cupar la 1628; numele poate să vină atât de la grindă groasă, masivă, pe care se așeza casa: "talpa casei" (compară cu "talpa iadului"!) cât și de la talpa încălțămintei. Cărbunele de lemn, produs în tustrele țările românești, a determinat numele lui Cărbune, moșnean din satul Bârca, precum și a lui "Ion Cărbune", "sluga domnească", așa cum ne arată documentul din 1548, martie 3. Găsim și forma feminină Cărbuna, într-un act din 1605 privitor la satul Brăgărești. La toate acestea avem de adăogat numele Cenușe determinat fie de cenușa rezultată din arderea lemnelor de foc, fie din cenușa obținută în procesul de fabricare a "potașului" – cum îi spuneau antecesorii – proces în care se întrebuințau anumite esențe ale pădurii. În sfârșit, menționăm ca prenume Mura, de la fructul binecunoscut, și numele de familie Merișanu, Merișescu, de la meriș, colectivul de meri pădureți, dar nu direct, ci prin intermediul numelui de sat Merișani.

8) O deosebită importanță, sub raportul influenței asupra onomasticii, are vânatul pădurii. Numele ursului, lupului, cerbului, vulpii, iepurelui, jderului, brebului, vidrei și bursucului devin nume personale. Acest fenomen se explică pe de o parte prin credința străveche, din primele vremi ale umanității, că luând numele vânatului dorit, îl poți prinde mai lesne, pe de altă parte prin credința, tot atât de veche, că din moment ce i-ai adoptat numele, vânatul nu te va ataca, nu-ți va face rău, nici ție, nici vitelor tale, ba chiar, dimpotrivă, te va ajuta. De aceea, frecvența numelui de Ursu, Lupu, Vulpe, în special Ursu apare în multe documente vechi, și nu numai la masculin, dar și la feminin, ca Ursa și Ursoaia. "Eu Ursa femeia lui Moțoc din Odobești" este ctitoră, împreună cu soțul ei, a mănăstirii Miera, de pe valea Milcovului, mănăstire devenită apoi domnească, grație lui Constantin Cantemir. Iar Ursoaia se întâlnește ca nume românesc în documentele slavo-române. Numele de Ursu revine atât în Muntenia, cât și în Moldova și în Transilvania. "Policra" lui Horea, martirul tras pe roată, era Vasile Nicola Ursu. În Moldova găsim pe un boier Ursachi, foarte avut, dar pe care Duca Vodă l-a ruinat, și pe un Ursachi Dumitrașco, tot în timpul domniei lui Duca, mai apoi vel stolnic sub Mihai Racoviță. În Oltenia, citâm pe "Ursul lui Mone" pomenit în 1614. Mai găsim formele Ursan – făclier domnesc la 1692 în Iași – Ursoiu, cu sufix augmentativ, Ursuleț, Ursuliță, Ursuțu și Ursei, ca diminutive, Ursăscu (Ursescu) și Urseanu nume de familie, ca și Ursuleac (cântăreața!). Mulțimea acestor variante – și nu le-am dat pe toate – arată ce loc important a avut în onomastica românească numele celui mai mare și mai puternic vânat – cu excepția bourului și zimbrului, deveniți foarte rari – din pădurile noastre. Tot atât de des folosit este și Lupu, la feminin Lupa, care feminin însă se întrebuințează câteodată și pentru bărbați. Astfel, la 23 mai 1534, Vlad voievod întărește din Slatina "lui Bărbulea și lui Lupa" ocina lor veche și dreaptă din Studina. Întâlnim și forma "Lupea" tot pentru bărbați; dovadă "Lupea Huru, pârcălabul de Hotin", din timpul lui Ioan Vodă Viteazul. Pe Vasile Lupu, fastuosul domn al Moldovei, ctitorul Trei Ierarhilor, îl știe toată lumea. Un "Lupul Mălaiu" scrie bistrițenilor la 1617, "de rândul veștilor" din Moldova. Lupoiu și Lupău au sens augmentativ; la feminin Lupoaia. Lupan, Lupușor (Lupșor), Lupuț au sens diminutiv. Mai găsim formele Lupaș – numele cunoscutului profesor de istorie – Lupeș, constatat documentar în secolul al XVI-lea, apoi Lupșa, Lupșe, cu diminutivul Lupșel. Să adăogăm apoi numele moștenite din timpul conlocuirii româno-slave, adică traducerea lui Lupu prin vâlc, de unde Vâlcu, la feminin Vâlca (Vlaca), aceasta din urmă întrebuințată însă, ca și Lupa, și pentru bărbați. Adesea întâlnim și forma Vâlcan, ca, de pildă, într-o serie de documente din vremea lui Mircea cel Bătrân și a urmașilor săi sau în documentul din 30 martie 1638. Pentru persistența onomasticului Vâlcu până în zilele noastre, citâm numele lui Vasile Vâlcu, vice-președintele Consiliului de Stat. Nici pentru Lupu și Vâlcu nu dăm toate formele și variantele, dar relevăm faptul că și acest vânat – ager, puternic și crud – a influențat adânc onomastica românească. O apreciere similară se poate face și pentru vulpe, admirată pentru șiretenia și dibăcia ei. Numele e frecvent sub forma Vulpe – și varianta Hulpe – apoi Vulpoi, augmentativ Vulpan, diminutiv Vulpaș – compară cu Lupaș – după aceea Vulpescu. Ca exemple citâm pe vistierul Filipescu-Vulpe din vremea lui Tudor Vladimirescu și a primului domn pământean, pe arheologul și istoricul Radu Vulpe. "Manea Vulpar", care apare în documentul din 1529, iulie 26, arată îndemânarea respectivului la vânarea vulpei, după cum "rățarul" este cel priceput la vânarea rațelor sălbatice, iar "ursarul" cel care învață ursul să joace, în sunetul dairalei.

Pentru alte animale sălbatice care au influențat onomastica românească, citâm brebul sau castorul, plotunul și jderul. La 18 mai 1443, Ștefan voievod, fiul lui Alexandru cel Bun, întărește slugii sale Ștefan Brebu un sat pe pârâul Iadrici. Diminutivul e Brebenel, nume care se dă și unei flori imitând coada solzoasă a brebului. Găsim și forma Breban care a continuat până în zilele noastre. De la plotun sau elan vine numele lui Tatul Plotun din secolul al XVI-lea și al satului Plotunești, menționat în documentul din

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

1619, înainte de 17 decembrie. În ce priveşte jderul, găsim pe Jderca şi Stanciul care vând, la 18 aprilie 1590, o vie cu 1.800 de aspri.

Iepurele a dat şi el numele său la o sumă, atât în Moldova, cât şi în Muntenia şi în Transilvania. Găsim mai întâi pe Epure în ţinutul Bârladului, unde s-a întemeiat satul Epureni; de aici, prin intermediul satului, Manolache Costache Epureanu. Un alt derivat: Epurescu, nume purtat de stăpânul unui cunoscut restaurant în Bucureşti acum cinci – şase decenii.

De la împrejurarea că se învăţaseră să prindă şoimii pentru vânătoarea domnească şi împărătească se trage numele de *Şiomaru* care se dă unor asemenea pricepuţi vânători. Astfel e, de pildă, "Mihai Şoimariul din Săteni", despre care un document din 23 aprilie 1630 ne spune că a trăit "în zilele Radului Voevod", adică în zilele lui Radu Şerban (1602 – 1611) sau Radu Mihnea (1611 – 1616 şi 1620 – 1623).

Adăogăm, în sfârşit, pe Veveriţă, mare dregător moldovean pe vremea lui Alexandru Lăpuşneanu, pe Viezure şi pe Bursuc, spre a arăta – fără să intrăm în toate detaliile, fără a da acestei cercetări un caracter exhaustiv – cât de însemnată a fost influenţa vieţăţilor pădurii asupra onomasticii româneşti.

9) Ultima categorie de nume de familie în legătură cu pădurea este aceea a meseriaşilor care prelucrează lemnul sau a păzitorilor pădurii. Aceştia din urmă sunt pădurarii, la singular Păduraru. Cel ce lucrează lemnul în general sau îl taie e Lemnaru (Nedic Lemnaru!), lucrătorul cu barda e Bărdaşu (Petre Bărdaşu din Râmnicul Vâlcea!), după cum cel ce se foloseşte de teslă e Teslaru. Cel ce face butii sau butoaie e Butnaru, cel ce pregăteşte doagele vasului e Dogaru, iar cel ce scobeşte blide e Blidaru. Întâlnim numele Căruceru pentru cel care face care sau căruţe, după cum cel priceput în confecţionarea roatelor e Rotaru, iar a şindrilei e Şindilaru sau Şindrilaru (un sat Şindilari, în judeţul Vrancea, pe valea Milcovului), iar în Prahova e "Valea Rotari", la nord-nord-vest de Valea Ceptura. Adăogăm apoi pe Ulieru, cel ce face uleie, adică stupi – în Bucureşti, pe strada Ulierului erau locurile pe care le-a cumpărat Librecht, şeful telegrafului şi al poştei sub Cuza Vodă, şi unde a clădit impunătoarea sa – pe atunci – casă, azi Casa Universităţii. În sfârşit, notăm pe Răşinaru, cel ce strânge răşina brazilor şi o pune în cornetele din coajă de brad, cornete des întrebuinţate în şcoli pentru a "îmbunătăţi" aerul sălilor de clasă în timpul când eram elev la "Cuibul cu barză". Numele binecunoscutului sat Răşinari de la miazăzi de Sibiu arată că locuitorii lui se îndeletniceau cu strângerea răşinii. O specialitate a ţiganilor era confecţionarea de rude sau prăjini – de aici Rudaru, de albii sau de copăi – de aici Albieru şi Copăieru.

În concluzie, se poate afirma că şi în onomastică, întocmai ca şi în toponimie, pădurea, în toate aspectele ei, a exercitat o remarcabilă influenţă.

(Text preluat, fără note, din
Constantin C. GIURESCU,
Istoria pădurii româneşti
din cele mai vechi timpuri până astăzi,
ediţia a treia, revăzută şi adăugită,
coordonată de Radu CÂRNECI,
postfaţă de acad. Dinu C. GIURESCU,
Editura Orion, 2004)

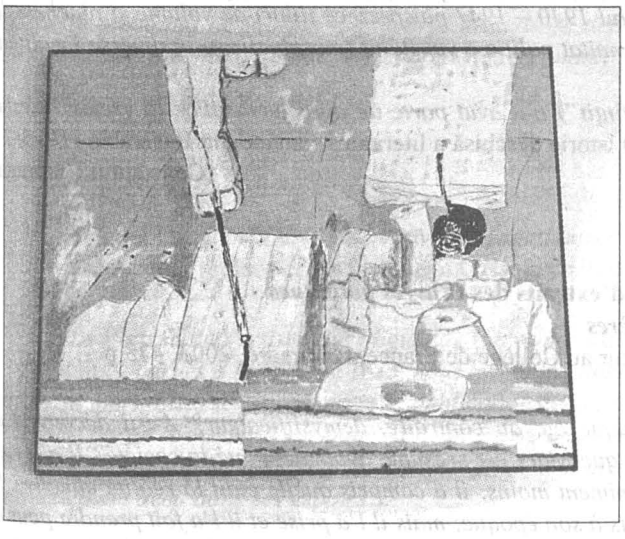

Alin Blei

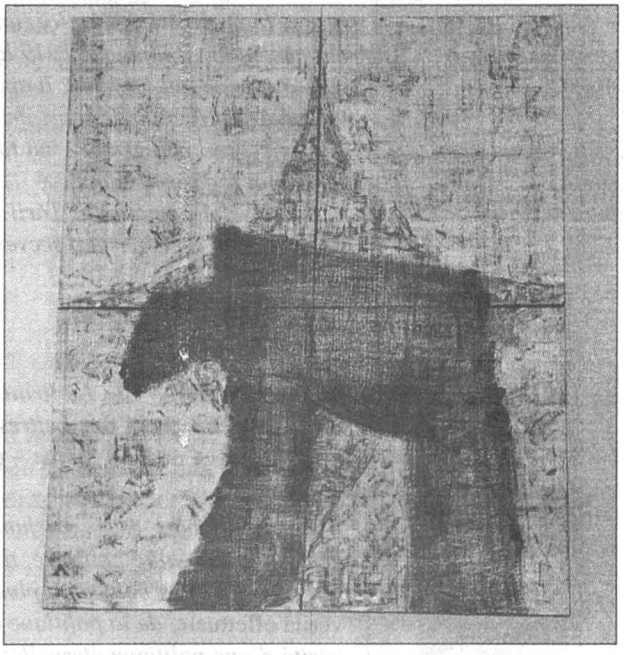

Răzvan Bontaş

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Ioan LĂCUSTĂ, *1948 – 1952. Republica Populară şi România*
Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2005, 272 p.

Cartea aceasta continuă 41 de luni care au schimbat România. 23 august 1944 – 30 decembrie 1947. *Publicată în 1999, s-a bucurat de un neaşteptat interes: a fost premiată, recenzată, căutată şi cerută insistent de cititori, specialişti sau simpli pasionaţi de istorie.*

După cum am precizat şi în precedenta carte, 41 de luni..., *încercarea mea este de a oferi o lectură scriitoricească a perioadei respective; străduinţa de a desprinde de faţa văzută a realităţii – cea prezentată de presa vremii – faţa ei nevăzută, trăită de imensa majoritate a cetăţenilor ţării. Concomitent cu România realizărilor construcţiei socialiste – unele vizibile şi astăzi, altele persistente în amintiri – a existat şi o altă Românie, a opresiunii, a lipsurilor, a fricii şi nesiguranţei...* (Ioan Lăcustă)

Mircea STÂNCEL, *Cămaşa de sare*, 2. Versuri
Fundaţia PAEM, Alba Iulia, 2004, 107 p.

hoinar mă uit spre tine, stăpâne, şi însoţit de divă / călcând asfaltul încins, izbit de maşini în coate şi genunchi, / cu părul de soldat neascultător, pe aici nici vântul nu mai bate, / cu ochii plini de păcate făcute după chipul şi asemănarea mea, / iar corpul ciuruit de cartuşele străzii; / dar unde-ţi este strălucirea, unde-ţi sunt cuvintele de altădată? / tu dormi pe pieptul lui nietzsche, un somn adânc; / recunosc, eu nu pot să duc atât cât mi-ai pus în cârcă, / pe ultimii mei umeri, pe ceafa mea plăpândă / şi cad în genunchi, şi cobor la tălpile tale, / în urma mea nu mai e nimeni, şi văd fără să mai privesc cum / stau lucrurile, cum se tulbură lumea din care beau... (vedere magică)

C. A. MUNTEANU, *Versuri*
Ediţie selectivă şi cuvânt înainte de Constantin Ciopraga, postfaţă de Vlad Bejan, 20 Colecţia "Ginta Latină", Editura PIM, Iaşi, 2005, 278 p.

Împrejurări potrivnice, uneori dramatice, au marcat evoluţia lui C. A. Munteanu, basarabeanul născut la 19 ianuarie 1919 la Munceşti – Lăpuşna, stins la 3 martie 1981 la Bucureşti. La douăzeci şi unu de ani, în 1940, îi apărea la Chişinău, sub semnătura A. Diana Cortes, placheta Decebal la Vadul lui Vodă... *Pe scurt, în intervalul 1940 – 1947 paisprezece titluri de volume şi plachete de versuri! Apoi, peregrinul – un timp întemniţat politic – vegetând (marginalizat) în diverse localităţi, nu-şi mai regăseşte ritmul...*

Poetul pământului Ţării ("loc sfinţit") n-a avut parte de aprecieri critice la vreme. Târziu, Mihai Cimpoi îi rezervă o secvenţă în O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia *(1996)...*

(Constantin Ciopraga)

MACHIAVEL, *Le Prince* suivi d'extraits des *Œuvres politiques* et d'un choix des *Lettres familières*
Préface de Paul Veyne – professeur au Collège de France, Gallimard, 2003, 475 p.

Est-il bon, est-il méchant? Cynique ou, au contraire, démystificateur? A-t-il découvert et démasqué la réalité politique, de même que Marx est présumé avoir décrypté la société? Il n'a rien fait de cela, mais beaucoup plus et infiniment moins: il a compris quelle était la réalité effective, la verità effettuale, *de la politique des États à son époque; mais il l'a prise et il l'a fait prendre pour la vérité d'une politique éternelle; or cette politique était telle qu'elle pouvait donner lieu à une technique: Machiavel est un technicien borné, ce qui lui donne les apparences d'être lucide...*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Iuliu RAȚIU, *Eroii din Galaxia Gutenberg*. Teatru pentru copii
Prefață de Mircea Ghițulescu, Erc Press, București, 2005, 128 p.

... Practic, Iuliu Rațiu pune în dialog binecunoscuta sa pasiune pentru literatura genului, al cărei rezultat a fost, printre altele, prima Istorie *a literaturii pentru copii din România, lucrare de referință îndelungată, până la apariția alteia asemănătoare. După toate întâmplările (caracterizate printr-un suspans comic pe care Iuliu Rațiu îl stăpânește foarte bine), Dan pare un mic Don Quijote cu mintea înfierbântată de lecturi, care a pornit prin lume să restabilească dreptatea și onoarea. Numai că aventurile sale riscă să sfârșească prost fiindcă, de pe Globul desenat de el la orele de geografie, lipsesc anumite detalii despre insulele din Oceanul Pacific...*
(Mircea Ghițulescu)

Aurel PANTEA, *Negru pe negru* (un alt poem)
Prefață de Ion Pop, postfață de Irina Petraș, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005, 74 p.

... De la primul poem Negru pe negru, *cel din 1993, la cartea de acum, se pot reconstitui pașii poetului spre sine (siluetă tot mai imprecisă, mai nesigură, locuindu-și cu efort vârstele interioare) și spre celălalt, deopotrivă. Căci verbul său întunecat, asumându-și moartea (mereu prelungă și subteran vorbăreță, Nimicitorul mut fiindu-i mesager) cu senină disperare și cu un scrâșnet de o stranie melodie, se înscrie pe întunecarea destinală a oricărui muritor ("m-am predat demult, / dar realitatea nu știe...")...*(Irina Petraș)

Gavril MOLDOVAN, *Mâna stângă*
Antologie, selecție de autor; prefață de Petru Poantă, Editura Charmides, Bistrița, 2004, 281 p.

Gavril Moldovan debutează în editorial abia în 1989 cu volumul Recolta de vise, *deși scria de vreo 20 de ani. Se afirmase de fapt odată cu gruparea echinoxistă, publicând chiar în primul număr al revistei poemul* Mâna stângă, *un poem atunci celebru și legitimator, dar care, surprinzător, lipsește din cartea de debut. Cu toate că n-a făcut parte efectiv dintre fondatorii Echinoxului, el trăiește în ambianța de început a grupării, lăsându-se definitiv contaminat de cultul poeziei și de marca stilistică a echinoxismului originar...* (Petru Poantă)

Miguel DE CERVANTÈS, *Nouvelles exemplaires*
Traduction, préface et notes de Jean Cassou, Gallimard, 2003, 639 p.

Le Portrait de l'artiste *que Miguel de Cervantès insérait dans le Prologue de ses* Nouvelles exemplaires, *parues à Madrid en 1613, nous le montre alors qu'il avait soixante-six ans, et trois ans avant sa mort. Elles se placent entre la publication de la première partie du* Quichotte *et celle de la seconde partie. Cervantès est donc, à ce moment, en plein génie, au comble de son expérience. Expérience infiniment diverse d'homme en proie aux circonstances, toujours en service et perpétuellement décu dans ses espoirs...*

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

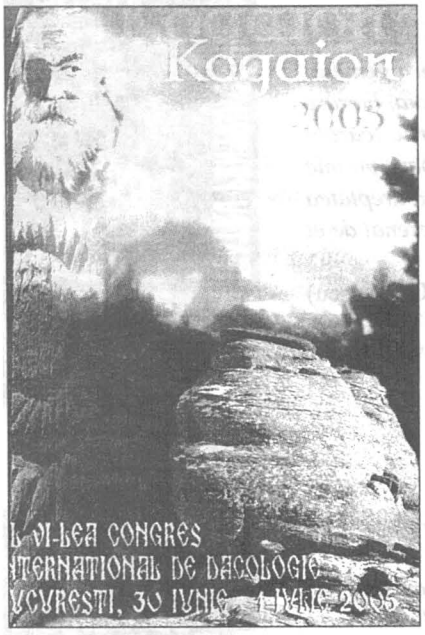

Al VI-lea Congres Internațional de Dacologie "Kogaion 2005"

În zilele de 30 iunie – 1 iulie 2005 s-au desfășurat la București, în Sala Rondă a Hotelului Intercontinental, lucrările celui de-al VI-lea *Congres Internațional de Dacologie "Kogaion 2005"*.

Inițiativa organizării acestui congres aparține Societății Dacia Revival International, cu sediul la New York, prin președintele ei, dr. Napoleon Săvescu. La ediția din acest an au fost invitate personalități ale lumii culturale, istorice, etnografice și științifice atât din România, cât și din SUA, Elveția, Spania, Moldova, Macedonia, Albania, Italia și Germania. S-au primit 150 de lucrări de specialitate din care Consiliul Științific al Congresului a selectat 110 pentru a fi prezentate în plenul Congresului.

Principala temă de dezbatere din acest an a fost Muntele Sfânt al dacilor, vestitul Kogaion, pomenit din antichitate în lucrările lui Strabon și Herodot. Localizarea acestui adevărat templu al spiritualității dacice nu a fost niciodată dovedită științific, în ciuda supozițiilor care s-au făcut de-a lungul vremurilor. Un important număr de lucrări prezentate în congres s-au referit la localizarea și rolul acestui munte în istoria dacilor.

Alte lucrări selectate de Consiliul Științific au pus în discuție subiecte precum tăblițele de plumb de la Sinaia, comorile din Munții Orăștiei și brățările de aur reperate în filiera braconajului arheologic, civilizația dacică, moștenirea cultural-spirituală a poporului român cu rădăcini adânci în istoria dacilor.

"*E timpul să rescriem istoria de început a României!*" – acesta este principalul mesaj transmis de Congresele Internaționale de Dacologie, care încearcă să ofere o alternativă la istoria străveche a poporului nostru, alternativă bazată pe cercetări pluridisciplinare întreprinse de specialiști în diferite domenii conexe istoriei.

"Oglinzi paralele"

Oglinzi paralele / Rovnobežné Zrkadlá (X/1 – 2005). Salutăm o *revistă de dialog cultural* editată trimestrial de Societatea Culturală și Științifică "Ivan Krasko", în colaborare cu Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România; are o prezentare bilingvă, materialele din limba română fiind diferite de cele accesibile comunităților respective. Despre secțiunea slavă cunoaștem doar din cuprins: un editorial al lui Ondrej Štefanko referitor la aniversarea celui de-al zecilea an de apariție a revistei; găsim apoi o serie de nume ale poeților maghiari din Serbia și Muntenegru, proză românească semnată de Livius Ciocârlie, poezia românească a Lilianei Ursu (*Călătorie secretă*), proză românească din Republica Moldova (Ion Druță, Dumitru Crudu, Vitalie Ciobanu) și o recenzie la cartea lui Ivan Miroslav Ambruš, *Básnikove*. În ce privește partea românească a revistei, ceva mai bogată, preia, oglindind, o parte din structura sesizată mai sus: un "editorial" care este, de fapt, un document semnat de Josef Šmajs, "Contract de chirie cu Pământul" – un semnal de îngrijorare pentru dezechilibrul de acum al conviețuirii omenirii cu natura; această atitudine ecologică este, deocamdată, una singulară în contextul literaturii din România, și exprimă o conștiință umană vizionară. Citâm fraza finală, o idee pe care o cunoaștem cu toții, dar de care nu ținem cont în *actele noastre creatoare* (artistice sau științifice): "Dacă cultura nu va lăsa o parte a planetei drept spațiu pentru o evoluție firească, oamenii nu vor mai profita de timpul prestabilit biologic al evoluției lor ca specie". Remarcăm în continuare alte două articole – de istorie – care atrag atenția prin structurarea lor "în oglindă": unul, cu titlul "Un secol de «inginerie socială»", semnat de istoricul slovac Ivan Kamenec, vorbește despre deportarea evreilor din Europa (și Slovacia) în timpul Germaniei naziste, celălalt – "Învingătorii și învinșii", al istoricului ceh Lucie Daňková, analizează fenomenul (ulterior Războiului) strămutării germanilor din țările cehe, o "pedepsire" cu aceeași monedă, deci cu aceleași atrocități, a unei etnii "vinovate". Reflecții amare asupra condiției umane... Mai citim în "Oglinzi paralele" proza slovacă a lui Pavel Vilikovský ("Ultimul cal din Pompei"), poezie slovacă (Viera Prokešová, Marián Hatala), un eseu ceh despre Kafka (Josef Škvorecký), iar în "Consemnări", medalionul portret al scriitorului slovac Ondrej Štefanko. Ilustrațiile cu lucrări plastice din interior completează formula unei reviste inedite căreia îi dorim o viață îndelungată. – *Nina VASILE*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

iulie 2005

♦ iulie 1840. 165 de ani de la înființarea **Colegiului Tehnic "Gheorghe Asachi"** din Iași

♦ 1 iulie. **Ziua Mondială a Arhitecturii**

♦ 3 iulie 1875. 130 de ani de la moartea lui **Georges Bizet**, compozitor francez (25 oct. 1838 – 3 iul. 1875)

♦ 4 iulie 1905. 100 de ani de la nașterea lui **Lionel Trilling**, prozator și critic literar american (4 iul. 1905 – 5 nov. 1975)

♦ 5 iulie 1880. 125 de ani de la nașterea actorului **Constantin Tănase** (5 iul. 1880 – 29 aug. 1945)

♦ 5 iulie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **André Lhote**, pictor, sculptor, estetician și critic de artă francez (5 iul. 1885 – 25 ian. 1962)

♦ 5 iulie 1920. 85 de ani de la nașterea scriitoarei și traducătoarei **Iulia Soare** (5 iul. 1920 – 23 iul. 1971)

♦ 7 iulie 1930. 75 de ani de la moartea lui **Sir Arthur Conan Doyle**, scriitor britanic (22 mai 1859 – 7 iul. 1930)

♦ 8 iulie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **Ernst Bloch**, filosof german (8 iul. 1885 – 4 aug. 1977)

♦ 9 iulie 1900. 105 ani de la nașterea lui **Alexandru Graur**, lingvist (9 iul. 1900 – 11 iul. 1988)

♦ 9 iulie 1935. 70 de ani de la nașterea lui **Zsolt Fekete**, pictor și grafician maghiar

♦ 10 iulie 1835. 170 de ani de la nașterea lui **Henryk Wieniawski**, compozitor și violonist olandez (10 iul. 1835 – 31 mar. 1880)

♦ 10 iulie 1895. 110 ani de la nașterea lui **Carl Orff**, compozitor și muzicolog german (10 iul. 1895 – 29 mar. 1982)

♦ 11 iulie 1855. 150 de ani de la nașterea lui **Iuliu A. Zanne**, scriitor și folclorist (11 iul. 1855 – 14 feb. 1924)

♦ 11 iulie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **Roger La Fresnaye**, pictor francez (11 iul. 1885 – 27 nov. 1925)

♦ 12 iulie 1925. 80 de ani de la nașterea lui **Radu Enescu**, eseist, publicist și critic literar (12 iul. 1925 – 22 iul. 1994)

♦ 12 iulie 1930. 75 de ani de la nașterea eseistei și traducătoarei **Janina Ianoși**

♦ 14 iulie 1875. 130 de ani de la apariția, la București, până la 17 martie 1876, a publicației **"Curierul Bucureștilor"**, condusă de H. Grandea

♦ 15 iulie 1935. 70 de ani de la nașterea lui **Ioan Buzdugan**, sculptor

♦ 16 iulie 1945. 60 de ani de la nașterea lui **Virgil Tănase**, scriitor

♦ 17 iulie 1945. 60 de ani de la nașterea lui **Mircea Constantinescu**, scriitor

♦ 17 iulie 1945. 60 de ani de la nașterea lui **Daniel Dimitriu**, critic și istoric literar

♦ 19 iulie 1930. 75 de ani de la nașterea lui **Pompiliu Teodor**, istoric

♦ 19 iulie 1965. 40 de ani de la moartea lui **Haruo Umezaki**, prozator și critic literar japonez (15 feb. 1915 – 19 iul. 1965)

♦ 20 iulie 1880. 125 de ani de la nașterea lui **Hermann Alexander Graf Von Keyserling**, filosof german, fondator al "Școlii de Înțelepciune" de la Darmstadt (20 iul. 1880 – 26 apr. 1946)

♦ 20 iulie 1930. 75 de ani de la nașterea lui **Iuliu Rațiu**, prozator și poet

♦ 20 iulie 1945. 60 de ani de la moartea lui **Paul Valéry**, eseist și poet francez (30 oct. 1871 – 20 iul. 1945)

♦ 21 iulie 1855. 150 de ani de la moartea lui **Per Daniel Atterbom**, scriitor și critic literar suedez (19 ian. 1790 – 21 iul. 1855)

♦ 21 iulie 1920. 85 de ani de la nașterea poetei **Violeta Zamfirescu**

♦ 22 iulie 1945. 60 de ani de la nașterea lui **Daniel Turcea**, poet (22 iul. 1945 – 28 mar. 1979)

♦ 24 iulie 1880. 125 de ani de la nașterea lui **Ernest Block**, compozitor american (24 iul. 1880 – 15 iul. 1959)

♦ 24 iulie 1930. 75 de ani de la nașterea graficienei **Adriana Mihăilescu**

♦ 25 iulie 1945. 60 de ani de la moartea lui **Enea Hodoș**, prozator, folclorist și literat (31 dec. 1858 – 25 iul. 1945)

♦ 26 iulie 1875. 130 de ani de la nașterea lui **Antonio Machado Y. Ruiz**, poet, eseist și prozator spaniol (26 iul. 1875 – 19 feb. 1939)

♦ 26 iulie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **Teodor I. Bălan**, istoric, editor (26 iul. 1885 – 26 nov. 1972)

♦ 26 iulie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **André Maurois**, scriitor francez (26 iul. 1885 – 9 oct. 1967)

♦ 27 iulie 1925. 80 de ani de la nașterea lui **Marcel Gafton**, poet și traducător (27 iul. 1925 – 21 dec. 1987)

♦ 27 iulie 1930. 75 de ani de la nașterea lui **Costache Anton**, scriitor

♦ 28 iulie 1915. 90 de ani de la nașterea lui **Charles Hard Townes**, fizician american, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică pe anul 1964

♦ 28 iulie 1925. 80 de ani de la nașterea lui **Baruch Samuel Blumberg**, medic american, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină pe anul 1976

♦ 28 iulie 1930. 75 de ani de la moartea lui **Allvar Gullstrand**, fizician, fiziolog și oftalmolog suedez, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină pe anul 1911 (5 iun. 1862 – 28 iul. 1930)

♦ 29 iulie 1805. 200 de ani de la nașterea lui **Charles Clerel Alexis de Tocqueville**, scriitor, istoric, publicist și om politic francez (29 iul. 1805 – 16 apr. 1859)

♦ 29 iulie 1895. 110 ani de la nașterea lui **Victor Ion Popa**, dramaturg și prozator (29 iul. 1895 – 30 mar. 1946)

♦ 29 iulie 1925. 80 de ani de la nașterea actriței **Carmen Stănescu**

♦ 29 iulie 1925. 80 de ani de la nașterea lui **Mikis Theodorakis**, compozitor grec

♦ 30 iulie 1625. 80 de ani de la tipărirea lucrării ***Molitvelnicul slavonesc***, prima carte a tiparniței românești de la Câmpulung-Muscel

♦ 31 iulie 1885. 120 de ani de la nașterea lui **Vasile Grecu**, istoric, bizantolog (31 iul. 1885 – 27 mai 1972)

♦ 31 iulie 1915. 90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Vasilescu**, pictor

♦ 31 iulie 1925. 80 de ani de la nașterea lui **Vladimir Russu**, scriitor și traducător (31 iul. 1925 – 9 nov. 1959)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Tudor ARGHEZI – Bucharest 2

Georgeta FILITTI – Bucharest Archives – Amira 5

Florin PREDA – Memory of Houses – The 'Liviu Rebreanu' Memorial House 8

Patrimony 9

Francesco DE SANCTIS – *History of Italian Literature* 10

Contemporary Autographs – *Ion MURGEANU* 12

Sergiu GĂBUREAC – Bucharest Metropolitan Library – Changes in Structure and Strategy 14

Radu VLĂDUȚ – From May to June 15

Cultural News on Bucharest Metropolitan Library's Branches 17

EBLIDA Hot News. March, May 2005 – Library and Information Society Issues 18

Liviu BUTUC – Short History of Communication in Romania (IV – V) 20

Cultural Relations Bucharest – Beijing 28

Theodor DAMIAN – Eminescu's *A Dacian's Prayer* – Poem like Blessing and Curse 29

Constantin C. GIURESCU – On Forest and Onomastics 31

Catalogue 36

'Kogaion 2005' – The 6th International Dacian Congress 38

'Oglinzi paralele' – Review for Cultural Dialogue 38

Calendar 39

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poştal 010352
Tel: 212.83.11 / Fax: 211.36.25
E-mail: abidob@email.ro / bibliobuc@yahoo.com
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor şef: Ion HOREA
Secretar de redacție şi Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureştilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: Bucureşti, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poştal 010352.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. RO38 RNCB 5010 0000 3771 0001 BCR Sector 1.

Asociația noastră ABIDOB şi Biblioteca Metropolitană Bucureşti sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR"**. Prețul unui număr este de 20.000 lei / 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 240.000 lei / 24 RON.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ANDRÉ MAUROIS

1885 – 1967

120 de ani de la naştere

"... Totuşi, simt că încet, încet intru într-o zonă mai liniştită. Ţi-aminteşti, Isabelle, că altă dată îţi vorbeam de viaţa mea ca de o simfonie în care se amestecau diverse motive: a cavalerului, a cinicului, a rivalului. Le aud încă pe toate şi foarte tare. Dar mai aud în orchestră un instrument unic, nu ştiu care, un instrument care repetă cu fermitate şi blîndeţe un motiv tandru şi liniştitor, alcătuit numai din cîteva note. E motivul seninătăţii;
se aseamănă cu acela al bătrîneţii..."

Climate

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

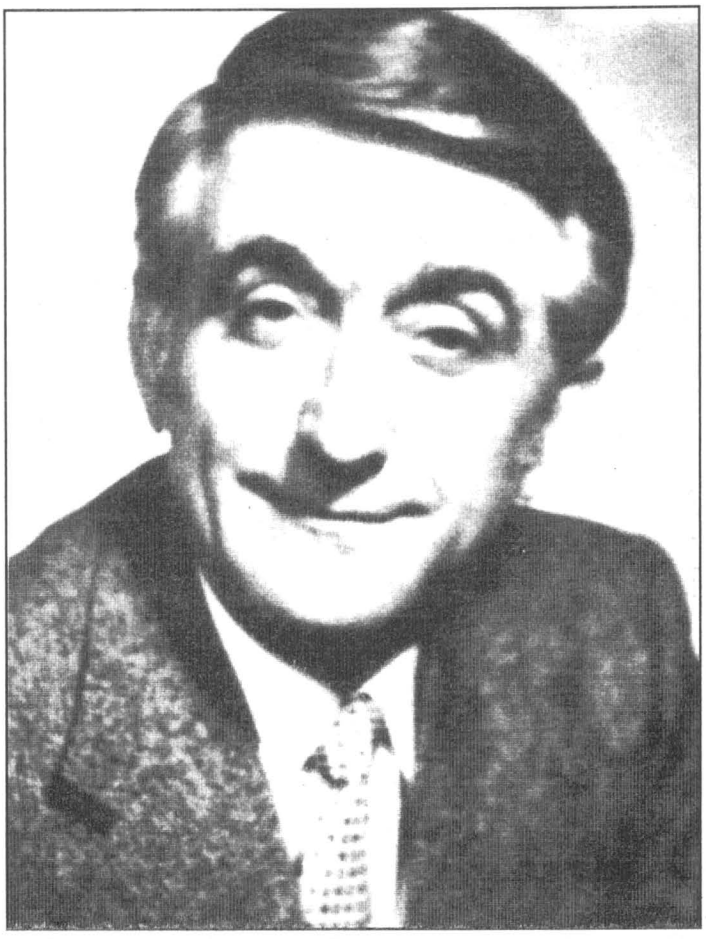

MARCEL GAFTON

1925 – 1987

80 de ani de la naştere

"… Şi după ce vom farda pământul cu flori şi gazon,
printre amintirile aşezate în piramidă
vom regăsi un Vasile sau un Ion
care-au murit cu ideal de aguridă.

Lîngă ei vom spune cuvinte învăţate pe dinafară,
le vom binecuvînta jertfa cu jumătate de gură,
le vom promite busturi de piatră prin ţară
şi le vom arunca peste ochi minciuna pământului-zgură..."

Arheologii

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro